

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.   Andra kammaren.   Nr 55.

Tisdagen den 27 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 21 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 33.

§ 3.

Vid föredragning härpå av statsutskottets memorial:

nr 155, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om täckande av kostnader för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen; och

nr 156, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar;

blevo i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner av kammaren godkända.

§ 4.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkande nr 59 och memorial nr 63, bankoutskottets memorial nr 44 och utlåtanden nr 45 och 46 samt lagutskottets utlåtande nr 39.

§ 5.

Vidare föredrogs vart för sig jordbruksutskottets memorial:

nr 149, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård;

nr 150, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om anslag till lån åt lappar i Västerbottens och Norrbottens län för inköp av renar; och

nr 151, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckt motion om anslag till vissa utredningar angående åboars och boställsinnehavares rätt till lägenheter å rekognitions-skogar och under bruk skatteköpta hemman; samt

bevillningsutskottets memorial, nr 62, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 6.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att äga rum vid morgondagens plenum angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 7.

*Ang. apoteks-
varustadga.*

Till avgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till apoteksvarustadga dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 11 april 1913 dagtecknad proposition, nr 243, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, begärt Riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till apoteksvarustadga.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom *Första kammaren*:

nr 169 av herr *Danström* och

nr 170 av herr *Stärner* jämte tre andra av kammarens ledamöter; samt

inom *Andra kammaren*:

nr 360 och 361 av herr *Hellberg* i Lycksele,

nr 365 av herr *Liljedahl* jämte två andra av kammarens ledamöter,

nr 368 av herr *Persson* i Norrköping,

nr 369 av herr *Hamrin*,

nr 370 av herr *Bogren* jämte tjugunio andra av kammarens ledamöter och

nr 371, av herr *Norin*.

Herr *Norin* hade i sin ovanberörda motion föreslagit, att Riksdagen behagade besluta:

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 243 måtte av- *Ang. apoteks-*
slås, samt *varustadga.*

att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utarbetande av nytt förslag till apoteksvarustadga i huvudsaklig överensstämmelse med uti motionen angivna grundsatser.

Övriga här ovan omförmälda motioner avsågo ändringar beträffande olika detaljer i det av Kungl. Maj:t framlagda stadgeförslaget.

Ütskottet hemställde, att Riksdagen måtte beträffande det Riksdagen för yttrande underställda förslaget till apoteksvarustadga med därtill hörande bilagor, med avslag å herr Hellbergs i Lycksele motioner (II: 360, 361), samt herrar Perssöns i Norrköping (II: 368), Hamrins (II: 369) och Norins (II: 371) motioner samt i anledning av herrar Danströms (I: 169) och Liljedahls m. fl. (II: 365) ävensom herrar Stärners m. fl. (I: 170) och Bögrens m. fl. (II: 370) motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen

1:o icke funnit något att erinra mot följande delar av berörda stadga, nämligen: §§ 1, 2 mom. 1—3, 4, 5, 6, 7 mom. 1—4, 8, 9, 10, 11 mom. 1 och 2, 12, 13 mom. 1—3, 14, 15, 16, 17, 18, 19 mom. 1 och 2 och 20 samt slutstadgandet och bestämmelsen om stadgans trädande i kraft;

2:o beträffande den i § 3 omförmälda granskning av bilagorna ansett föreskrift icke böra särskilt meddelas om hörande därvid av apotekaresocietetens direktion;

3:o i fråga om § 7 mom. 5 funnit önskvärt, att det i samma mom. förekommande uttrycket »i oblandat skick» bleve i det uti motiveringen angivna syfte förtydligt;

4:o beträffande § 21 ansett, att åklagare borde tilläggas andel i böter och i försäljningsbelopp för förbrutet gods;

5:o ansett föreskrift böra i sammanhang med utfärdande av förevarande stadga meddelas antingen i densamma eller annorledes till reglering av apoteksföreståndares skyldighet i avseende å tillhandahållandet av varor, som det enligt stadgan förbehållits dem att saluhålla och försälja; samt

6:o vid bilagorna icke funnit något annat att erinra, än att i apoteksvarustadgan eller annorledes borde meddelas föreskrift därom, att varor, som enligt förteckningen i bilaga III finge säljas under i farmakopén upptagna benämningar men till sin sammansättning ej motsvara dess bestämmelser, borde vid försäljning särskilt utmärkas till angivande av denna deras egenskap.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Widén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med avseende å föredragningsättet skall jag efter samråd med herr talmannen be att få föreslå,

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

att punkterna 1—4 i utskottets hemställan behandlas samtidigt; att de i samma punkter omförmälta paragrafer och moment i apoteksvarustadgan föredragas var för sig, samt att diskussionen vid § 1 må röra sig om betänkanudet i dess helhet.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 1:0)—4:0).

Det av Kungl. Maj:t framlagda stadgeförelaget.

§ 1 i Kungl. Maj:ts förslag hade följande lydelse:

Till apoteksvara enligt denna stadga äro att hänföra ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel. De avsedda ämnena (enkla kemikalier och droger) finnas uppräknade i bilaga I, och beredningarna finnas närmare angivna i bilaga II vid denna stadga.

Med läkemedel förstås i denna stadga vara, avsedd att vid utvärtes eller invärtes bruk förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur.

I avseende å denna § hade i herrar *Stärners* m. fl. samt *Bogrens* m. fl. sinsemellan sammanstående motioner yrkats, att densamma måtte erhålla följande lydelse:

Mom. 1. Till apoteksvara enligt denna stadga äro att hänföra ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel. De avsedda ämnena (enkla kemikalier och droger) finnas uppräknade i bilaga I, och beredningarna finnas närmare angivna i bilaga II vid denna stadga.

Med läkemedel förstås i denna stadga vara avsedd, att vid utvärtes eller invärtes bruk lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur.

Mom. 2. Saluhållande och försäljning av apoteksvara vare, med de undantag denna stadga bestämmer, uteslutande förbehållet apoteksforestandare från det apotek, han förestår.

Apoteksforestandare vare skyldig att i gott och friskt tillstånd till salu hålla och försälja sådan honom till salu hållande och försäljning förbehållen vara, efter vilken allmän efterfrågan finnes, och att vid rekvisition ofördröjligen från annat apotek, kemiskt-teknisk fabrik med rätt enligt denna stadga att tillverka apoteksvara eller köpman med rätt enligt denna stadga att idka grosshandel med apoteksvara, anskaffa sådan vara, som han till äventyrs själv icke har på lager.

Vidare hade herr *Hellberg* i Lycksele i sin motion nr 36 yrkat, att ordet »apoteksforestandare» måtte utbytas mot ordet »apotekare», samt att ordet »apotekare» måtte erhålla följande definition: »Med apotekare förstås den laglige ägaren till apotek, såvida denne själv förestår sitt apotek, i annat fall den person,

som lagligen förordnats att för ägarens räkning förestå apoteket.» *Ang. apoteksvarustadga.*
 Uti sin reservation hade herr Lindhagen beträffande ifrågasvarande paragraf hemställt, att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stjärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 1 andra stycket uttala, att det där förekommande uttrycket »förekomma» syntes böra lämpligen utgå. (Forts.)

Paragrafen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Hellberg i Lycksele: Herr talman! Då jag är en av de många, som motionerat i föreliggande fråga, ber jag att få begagna mig av detta tillfälle att göra några principiella uttalanden. Jag vill därvid i allra största korthet beröra dels de gamla apoteksförfattningarna, dels monopolfrågan, dels arrendesystemet. Men jag säger på förhand, att jag är beredd att komma att anses som en hedning, och om herr civilministern hade varit här närvarande, är jag övertygad om, att han skulle ansett mig för en mycket stor hedning.

Vi ha i denna fråga några gamla författningar från 1600-talet. Den kungl. propositionen upptager under »gällande bestämmelser» tre av dem och ger dessa en tolkning, som genom sin ofullständighet är helt och hållet vilseledande. Största vikten torde ligga i följande ord i den s. k. gällande apoteksvarustadgan av 1698, nämligen att den skall gälla »välförståendes *allenast* på orter, där väl beskaffade och försedda apotek finnas inrättade». Här finner man alltså klart och tydligt uttryckt, att t. ex. kryddkrämare fingo sälja medicin på sådana orter, där apotek icke funnos. Om alltså denna gamla författning vore gällande, så skulle varje lanthandlande på ort, där apotek icke finnes, ha laglig rätt att efter bästa förmåga tillhandagå allmänheten med medicin. Den förmånen vill man nu beröva allmänheten och handlandena, och detta under den felaktiga förutsättningen, att apotekarnas rättigheter redan nu sträcka sig även till sådana orter, där apotek icke finnas. Denna del av Kungl. Maj:ts förslag skulle vålla allvarliga olägenheter på landsbygden och icke minst i den landsända jag representerar, varest det från Lycksele till Stensele är 10 mil och från Lycksele till Sorsele 15 mil.

Av samma gamla författning framgår också något annat, någonting som är av största intresse. Då intet hinder mötte för handlande att förskaffa sig medicinska varor till avsalu, är det tydligt, att 1600-talets författningar icke statuera något grosshandelsmonopol. Det är också uppenbart, att grosshandeln icke är något som har med apotekslagstiftningen att skaffa, ty denna senare avser att skydda allmänheten, men grosshandeln berör ej allmänheten. Det grosshandelsmonopol, som nu skenbart upprätthålles, har verkat utomordentligt förkvävande på såväl farmaceuternas företagsamhet som på uppkomsten av farmaceutisk och kemisk in-

Ang. apoteks- dustri. Utländska grosshandlare få sälja varor till de svenska
varustadga. apoteken, medan svenska grosshandlare nekas sådan rätt. Ja,
(Forts.) även Danmark och Holland, men i synnerhet Tyskland ha sin
storslagna farmaceutiska och kemiska industri och sin väldiga
droghandel att tacka friheten från just grosshandelsmonopol. Det
är *frihet*, icke monopoltvång, som skall åstadkomma bättre för-
hållanden hos oss. Om man bygger en industri på grundvalen
av ett monopol, så bygger man på den förutsättningen, att sagda
industri skall matas av staten. Men önskvärdheten av stats-
monopol på detta område torde vara, lindrigt sagt, omtvistad.

Den kungl. propositionen vill ge apotekarna ett hela riket
omfattande monopol. Den innebär alltså en uppenbar utvidg-
ning av apotekarnas nuvarande rättigheter, vilka för närvarande
i varje fall icke sträcka sig längre för varje apotek än till dess
ort. En sådan utvidgning av ett monopol är självfallet att be-
trakta som ett nytt monopol och kan således icke fastställas i an-
nan ordning än som för fastställande av monopol är stadgat.
Sålunda är det alldeles otvivelaktigt, att ett Riksdagens *särskilda*
samtycke här är nödvändigt. Den kungl. propositionen bygger i
det avseendet på felaktig uppfattning.

En annan liknande apoteksfråga är just nu aktuell, nämligen
frågan om arrendelag. Den i höstas tillsatta stora apoteks-
kommittén har just tillstyrkt en sådan arrendelag att utfärdas på
administrativ väg. Kommittén konstaterar i sin utredning, att
ett personligt apoteksprivilegium verkligen är personligt, och att
en apotekare alltså själv är skyldig att förestå sitt apotek. Om nu
apoteksarrendena äro olagliga — därom råder väl icke något tvivel
— bör väl rimligtvis följa, att lagarna skola upprätthållas, så
länge de existera. I stället vill man nu avdöma frågan efter en
lag, som man först måste tillverka. Detta är väl ingen, minst
sagt, riktig väg. Och vad skulle för övrigt en arrendelag betyda?
Jo, en utvidgning av apotekarnas monopol från att vara per-
sonligt till att vara överlåtbart. Och en sådan utvidgning av
monopolet kan ej gärna rättsligt stadfästas utan Riksdagens hö-
rande — fränsett den omständigheten att den saknar varje be-
rättigande. Allmänheten får dyrt betala sin medicin, om varje
apotek har *en* innehavare. Att den i form av fördyrad medicin
skall avlöna *två* apotekare är väl ändå en obillig tanke. En an-
nan sak är den, att staten därigenom skulle mista sin handlings-
frihet, om en arrendelag stadfästes. Exempelvis skulle man 1920,
då hela frågan skall ordnas, icke kunna övergå till ett annat,
t. ex. till ett fritt apotekssystem, emedan man ju på förhand
garanterat apotekaren årsarrendet på livstid. Och för övrigt skulle
varje större förändring av apoteksväsendet komma att stöta på
utomordentliga svårigheter.

Alla de svårigheter, som möta vid försöken att reformera
apoteksväsendet, leda i mycket sitt upphov från den omständig-

heten, att apoteksinnahavarna själva ha alldeles för stort infly-
tande på apoteksväsendets ledning. Det är bland annat från in-
förändret av den ordningen, som begränsningen i antalet av apo-
teksrättigheter leder sig, liksom de därav härstammande spekulati-
onerna i apoteksrättigheter, som på 1800-talet kommo så mycken
oreda och olycka åstad. Det är också därav apoteksarrendena
härröra med alla deras farliga verkningar — jag erinrar om bland
annat det riksbekanta Lyckselebråket, och herrarna kunna vara
övertygade om, att det var där som alltid annars, att det ej är ens
fel när två träta. För övrigt vill jag fråga herrarna, om herrarna
möjligen hava hört talas om något som heter »apotekaresocietets
direktion». Det har sagts, att denna inrättning är en stat i staten.

Jag vill med det nu sagda hava framhållit, att apoteksfrågan
är en mycket svårlost fråga, så länge man envisas med att följa
den monopolistiska vägen, och så länge man envisas med att
låta apotekarna vara sin egen myndighet.

Men det är även en annan sak, som jag ville hava sagt.
Från synpunkten av sjukvårdens och den allmänna hälsovårdens
intresse vidlades läkemedelshandeln av missförhållanden, som be-
stå i en alltmer ökad spridning av humbug- och patentmedicin.
Det torde vara otvivelaktigt bevisat, att detta missförhållande i
vårt land vunnit en sådan utveckling, att det måste stävjas ge-
nom ett ingripande från statsmakternas sida. Den nya apoteks-
varustadgan blir dock icke på långt när effektiv härvidlag. Det
är för övrigt en ren vanföreställning, att »humbug» av detta slag
bara förekommer i den öppna handeln. Man skall nämligen
komma ihåg, att *apotekarna* själva i stor utsträckning sälja s. k.
patentmedicin efter sträng läkarbeskrivning på sådan.

Utskottets behandling av den kungl. propositionen har i denna
Riksdagens elyfte timme varit mycket hastig, tror jag man kan
säga. Utskottet har icke lämnat de utredningar, man kunnat ha
rätt att fordra. Bland annat har man icke alls utrett, huruvida
mitt i min motion gjorda påståenden är riktigt, att 1600-talets för-
fattningar icke äro lagligt gällande. För övrigt är det icke för-
vånande, att meningarna äro mycket delade nu, då man tänkt
sig, att den länge förberedda revisionen av apoteksvarustadgan
skall ske. Stora ekonomiska intressen kollidera här. Den stora
obefordrade apotekarekåren hoppas på förbättring i sina dåliga
avlöningsförhållanden och på någon hjälp i fråga om sin onatur-
ligt beroende ställning. Och den stora allmänheten är orolig för,
att den skall bli ännu mera uppskörtad på ett område, där den
tror sig få betala mer än tillräckligt förut.

Regeringens proposition i apoteksvarustadgefrågan är en kom-
promiss. Utskottet har inskränkt sig till — som det stod i en afton-
tidning här om dagen — ett par underdåniga önskemål och dessa
dessutom av ganska underordnad betydelse. Det är verkligen,
som det samtidigt anmärktes, ytterst sällan, som lagutskottet visat

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

sig så belåtet med ett regeringsförslag. Reservationerna äro få och betydelselösa, knappt utformade till några bestämda, diskuterbara yrkanden. Jag anser utskottsbehandlingen alldeles otillräcklig. Jag anser, att den nya stadgans tänjbarhet är alldeles för stor, jag anser, att man ej skall lappa på ett gammalt kläde utan ha fria händer 1920.

Herr talman! På grund av vad jag här anfört ber jag att få avstyrka § 1 och därmed hela hela lagförslaget.

I detta anförande instämde herrar *Norin, Hage, Torgén, Bäckström, Lundgren* i Björna, *Wedin, Bosson, Modig, Hamrin, Thorsson, Erlansson, Johansson* i Uppmälby och *Janson* i Bråten.

Herr Bogren: Herr talman! Redan då det föreliggande förslaget till apoteksvarustadga av denna kammare remitterades till lagutskottet, tog jag mig friheten att från denna plats uttala en del betänkligheter mot innehållet i denna stadga. Ju mera jag sedan dess har försökt att studera denna stadgas innehåll, ju mera jag har tänkt på de praktiska konsekvenserna av de här stipulerade bestämmelserna, dess mera hava dessa betänkligheter ökat såväl i antal som styrka. Jag har därför jämte ett 30-tal av denna kammares ledamöter sökt att i en motion i ärendet framlägga dessa betänkligheter jämte förslag till avhjälpande av de värsta orsakerna till desamma. Lagutskottet har, såsom vi se, ägnat den kungl. propositionen en ingående granskning, men därvid icke funnit skäl att i nämnvärd mån taga hänsyn till denna motion, utom i några få mindre punkter. Då dels tiden för kammaren icke skulle tillåta en ingående granskning av det föreliggande utskottsförslaget, och dels den form, i vilken lagutskottet här har avgivit förslag till skrivelse till Kungl. Maj:t, icke synes vara lämpad för en detaljgranskning, skall jag, herr talman, be att något litet få sysselsätta mig med den kungl. propositionen.

Redan i början av propositionen konstaterar herr statsrådet och chefen för civildepartementet det trängande behovet av fasta, givna lagbestämmelser, som reglera handeln med läkemedel; och han exemplifierar detta behov med att uppräknat en del domstolsutslag i nuvarande tid rörande så kallad olaga läkemedelshandel. I en del fall hava dessa utslag varit fällande, i en annan del friande. Principen, efter vilken domstolarna hava fällt sina utslag, har något varierat. I början synes man hava fäst sig vid varans sammansättning: var den sammansatt av medel, som äro i den fria handeln tillgängliga, blev domen i allmänhet friande. Men längre fram i tiden ser man en annan princip mera tillämpad, den nämligen att då varan rubriceras som läkemedel, domen i allmänhet blivit fällande. Detta tyder på en allmän tendens hos medicinalstyrelsen att söka förklara begreppet läkemedel såsom i allmänhet synonymt med begreppet apoteksvara.

I detta sammanhang anför herr statsrådet vidare den på detta område härskande stora osäkerheten och framhåller, huru som på ett enda år, 1909, mer än 25 dittills fria handelsvaror indragits under apoteksmonopolet, handelsvaror, som så att säga hade vuxit sig in i allmänhetens dagliga behov. Vi se en del av dessa varor uppräknade på sidan 12 i den kungl. propositionen, däribland sådana medel som kloka gubbens giktliniment, sundhetsbalsam, giktolja, tanddroppar, kamferolja, kamfertliniment, sundhetssalt, giktsalva, äkta ryskt bröstté, hostté, nervté, blodreningsté, magörtté, carlsbadertsalt, carlsbadertsalt för djur, etc., etc. — allt varor, som hittills varit tillgängliga i den allmänna handeln. Denna indragning under apoteksmonopolet av fria handelsvaror synes fortsättas allt mer och mer, den allmänna osäkerheten synes växa och gör behovet av lagstiftning på området trängande. Vi se också av förteckningen över till riket införda varor, att än förklaras av medicinalstyrelsen en vara som läkemedel och införes då tullfritt, än förklaras samma vara för fri handelsvara och åsättes tull.

För att ytterligare exemplifiera denna osäkerhet i medicinalstyrelsens sätt att tolka hittillsvarande författningar, ber jag att få läsa upp ett utdrag ur ett rådhusrättsprotokoll, vilket är för denna sak mycket belysande:

»Utdrag av Rådhusrättens i
Karlstad brottmålsprotokoll den
5 Augusti 1912.

§ 923.

I målet under § 890 i detta protokoll för den 22 Juli 1912 emellan stadsfiskalen Albert Nelson, åklagare, och handlanden Wilhelm Welin, Karlstad, svarande, om ansvar för olovlig handel med läkemedel, meddelade rådhusrätten vid rättegångstimmans slut efter enskild överläggning följande

U T S L A G.

Med hänsyn till det förhållande, att i de av kungl. medicinalstyrelsen den 21 juli 1908, den 23 november 1910, den 17 februari 1911 och den 18 juli 1912 avgivna, i målet åberopade utlåtanden rörande preparatet lazarin preparatet i fråga än förklarats hänförligt till apoteksvaror, än icke, och den i målet förbragta utredning icke giver tillräckligt stöd för ett fastslående av preparatets karaktär av apoteksvara;

samt åtalet sålunda icke kan anses till fullo styrkt;
prövar rådhusrätten rättvist förklara svaranden icke kunna till ansvar i målet fällas;

-----»
Alltnog, behovet av bättre och fastare bestämmelser på detta

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

område torde väl vara fullt ådagalagt. Det gäller att se till, efter vilka bärande grunder en lagstiftning på detta område, som så intimt berör hela vårt folk, och framför allt den lidande delen av detsamma, bör läggas. Enligt mitt förmenande har herr statsrådet uppställt den bästa tänkbara princip för en lagstiftning på hithörande område. Herr statsrådet säger nämligen: »Huvudprincipen för en lagstiftning på ifrågavarande område bör naturligen vara att, såvitt möjligt, tillgodose den allmänna hälsovårdens krav. Detta torde, tillämpat på det föreliggande fallet, innebära, att staten måste sörja för att dess medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt.» Alltså: 1:o) fullgoda och väl beredda läkemedel, 2:o) så lätt tillgängliga som möjligt, och 3:o) till så billigt pris som möjligt.

Det första villkoret tror herr statsrådet bäst fyllas genom en fabrikmässig tillverkning av läkemedel, en tillverkning, som redan nu är stadd i ganska stor utveckling, och som lovar det bästa för framtiden. Genom en sådan tillverkning skulle man ernå, står det i propositionen, »billigare pris och i vissa fall större homogenitet och bättre beskaffenhet än vid tillredning i mindre partier å apotek»; och det är nog i sammanhang härmed som herr statsrådet har tänkt sig, att denna fabrikmässiga tillverkning av läkemedel bör underkastas statlig kontroll. Mig förefaller det, som detta skulle vara den allra viktigaste lagstiftningen på hela detta område, nämligen att få tillverkningen av medel, avsedda för såväl hälsovård som sjukvård, ställd först och främst under fullt sakkunnig ledning, och sedan under statlig kontroll. Sker så, torde det sedan icke möta något hinder, eller bör icke möta några hinder, att sådana varor säljas fritt i den allmänna handeln; jag menar naturligtvis varor, som icke speciellt tillhöra apoteken, såsom gifter eller »andra häftigt verkande medel» eller sådana varor, för vilkas tillagning och användning fordras läkarerecept, med ett ord recepturmedel. Dessa senare kategorier av läkemedel och varor äro och böra enligt mitt förmenande alltid vara apoteksvaror, med apoteken förbehållen ensamrätt till försäljningen. Men alla övriga hälso- och sjukvårdsmedel böra enligt mitt förmenande säljas fritt i den offentliga handeln, om de tillverkas under statlig kontroll.

Herr statsrådet föreslår också i detta sammanhang, att grosshandeln med dessa medel bör frigivas. Den föregående talaren har redan tryckt på vikten och betydelsen för det allmänna och för denna handel av att så sker. — Men när herr statsrådet sedan kommer till det andra momentet i den uppställda grundprincipen, nämligen att varorna skola vara så lätt tillgängliga som möjligt, då synes det enligt mitt förmenande svikta litet grand, då synes han mig vika litet ifrån den inslagna riktningen. Det säges nämligen, »för att komma i åtnjutande av de fördelar,

fabriksmässig läkemedelstillverkning medför, är det emellertid ej *Ang. apoteks-*
nödvändigt att frigiva detaljhandeln med dessa fabriksmässigt *varustadga.*
tillverkade läkemedel; *de kunna även försäljas på apoteken.*» Nej,
det är alldeles givet enligt mitt förmenande, att de lika väl böra
försäljas på apotek som i vilken välordnad affär som helst; men
de böra enligt min uppfattning icke *enbart* försäljas på apotek,
förutom sådana medel, som jag särskilt uppräknat, och som ut-
göra och böra utgöra föremål för apotekens ensamförsäljningsrätt.

Det är nämligen alldeles tydligt, att orsaken till denna fråga
om läkemedelshandeln har blivit mer aktuell i våra dagar, än
den var för en längre tid sedan, beror på rena konkurrensför-
hållanden. Med den stigande upplysningen, med den ökade och
allmänt utbredda kännedomen bland vårt folk om kroppens bygg-
nad och förrättningar, har också kravet på en bättre hygienisk
behandling av den mänskliga kroppen gjort sig gällande; och i
samma mån som detta krav utbrett sig, i samma mån som det
vuxit sig starkt bland människorna, i samma mån har också
vetenskapen vetat att fylla detta krav genom att tillverka mer eller
mindre fullgoda preparat, mer eller mindre lämpliga varor för
kroppens hygieniska behandling. Därför hava vi också sett, hur
kemisk-tekniska fabriker uppstått än här och än där, än i mindre
och än i större skala, och oftast ledda av fullt sakkunniga män.
Givet är då, att handeln med dessa varor utom apoteken måste
väcka apotekarnas uppmärksamhet. I stället för en förut nästan
okänd eller mindre beaktansvärd konkurrens uppstår nu en hård
tävlingskamp; och det gäller naturligtvis då att om möjligt få
denna konkurrens bragt ur världen. Allmänheten har dock lärt sig,
att konkurrens i varor och priser i allmänhet länder den köpande
massan tillgodo, medan monopol däremot, vad form det än har,
alltid strider emot allmänhetens intressen och dess berättigade krav.

Här nämndes av den föregående talaren om en korporation,
som icke har litet att säga på detta område, apotekaresocietetens
direktion. Genom densammas tillskyndan utarbetade medicinal-
styrelsen redan i början av detta århundrade ett förslag, som
bildar just stommen till det nu föreliggande apoteksvarustadge-
förslaget, ett förslag, som, sedan det undergått granskning av
den s. k. Uppsalabyrån med professor Mörner i spetsen, den 14
maj 1909 framlades för Kungl. Maj:t för sanktion. Men Kungl.
Maj:t lät förslaget ligga, jag hoppas för att ligga till sig. Kungl.
Maj:t har i år överlämnat 1909 års förslag till delvis nya sak-
kunniga med medicinalstyrelsens ombudsman till ordförande.
Efter den överarbetning, som dessa sakkunnige hava ägnat för-
slaget, ligger det nu för oss i detta skick. När vi se på det,
måste vi göra oss den frågan: fyller detta förslag de krav, som
allmänheten har rätt att ställa på detsamma? Och först och
sist: fyller det de krav, som herr statsrådet med sin uttalade
grundprincip också synes ställa på detsamma? Vad man alltid

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

kan fordra av en lag är, att den är klar och bestämd, så att de, som skola lyda den, veta vad de ha att rätta sig efter, ja, så klar och bestämd, att även lekmanen kan tolka den, så att han vet, om han står på laglig grund eller icke. Sedan kunna ju åsikterna växla om, i vilken riktning den bör gå för att fylla sitt ändamål och stå i överensstämmelse med tidens krav. Men tydligheten hos lagen är en fordran, som alla måste uppställa, ty saknar lagen denna egenskap, ger den endast anledning till trassel och bråk, till uttolkningar och vantolkningar, och känslan av vördnad för dess bud försvagas i den mån man icke med bestämdhet kan klargöra den för sig. Redan i detta avseende är det förslag till apoteksvarustadga, som regeringen framlagt, betänkligt. Det innehåller flera s. k. kautschukparagrafer, om vilkas tolkning tvister kunna uppstå, ja, om vilkas verkliga mening och omfattning först domstolsutslag skulle kunna skänka den visshet lagtexten själv, om den vore så avfattad som den borde vara, skulle giva.

Särskilt är det i två avseenden apoteksvarustadgeförslaget lider av denna brist. Det är i definitionen på det begrepp, som är grundläggande för bestämmandet av lagens omfattning i det hela, begreppet apoteksvara, och det är i definitionen på det begrepp, som bildar det viktigaste undantaget från regeln, att läkemedel skola vara apoteksvaror, nämligen begreppet kosmetiska medel. Att dessa begrepp icke äro definierade så, att vem som helst utan tvekan kan säga: så långt sträcka de sig, här börjar deras räckvidd och här slutar den — är så mycket mer betänkligt, som förseelser mot lagen just i dessa båda punkter äro be- lagda med rätt hårda straff. Den som bryter mot en av dessa mångtydbara paragrafer och i den allmänna handeln säljer en vara, beträffande vilken han tror, att lagen icke innefattar den- samma under begreppet apoteksvara, eller att den innefattas under begreppet kosmetiska medel, kan icke endast bli dömd ända till 1,000 kronors böter, utan han kan även, om han upprepar förseelsen, innan domstolsutslag avgjort, om den är en förseelse eller ej, trots det han själv på grund av bestämmelsernas oklar- het icke kan med bestämdhet avgöra det, gång på gång bli åta- lad för samma förseelse, och om den befinnes vara straffvärd, bli dömd till straff för var gång den upprepat.

Detta osäkerhetstillstånd måste alltså leda till, att antingen måste en handlande, som har en vara på lager, vilken han tror vara fri, om han blir åtalad för att han för densamma, upphöra med försäljningen därav, ända tills domstolsutslag fastställt, om han handlat i strid med lagen eller ej. Då, innan en rättegång hun- nit genom alla instanser, en grundlig tid, kanske ett par tre år, kan hinna förflyta, åtminstone om det är inför häradsrätt åtalet anhängiggöres, kan detta upphörande med varans försäljning åsamka stor ekonomisk förlust, en förlust som blir dubbelt harm-

lig att ha råkat ut för, om det till sist visar sig, att varan verkligen, som den åtalade själv trott, enligt lagen borde ha varit fri handelsvara. *Eller också* måste osäkerhetstillståndet leda till, att handlanden för att undgå denna förlust på att upphöra med försäljningen av en vara, som han själv anser enligt lagen böra vara fri, trots åtalet fortsätter därmed och då, om domstolarna till sist ge honom orätt, kan ha åsamkat sig böter, som äro så stora, att de ruinera honom eller rent av, om han icke äger för-måga att gälda dem, skola förvandlas till fängelsestraff.

I detta sammanhang kan jag icke undgå att beklaga, att lagutskottet har, enligt mitt förmenande, gjort en betydlig försämring av det kungl. förslaget. Lagutskottet synes ha den uppfattningen, att allmänna åklagaren bör erhålla en viss andel av böter, ådömda enligt denna stadga, och av förbrutet gods. Genom en sådan lagstiftning skulle man naturligtvis uppamma ett bönhaseri landet runt, där varje åklagare av stor eller liten betydelse skulle känna med sin ekonomiska fördel förenligt att väcka så många åtal som möjligt och slå ned och göra beslag så mycket som möjligt. Visserligen riskerar han vid dessa beslagsgörande åtskilligt, det vet jag, men vinsten är lockande. Inom parentes vill jag säga, att detta enligt mitt förmenande icke innebär något företräde, och att det därför är glädjande att se, att lagutskottet icke varit enigt, och att dess värderade ordförande står bland reserverna mot detta förslag.

Ett dylikt sakernas tillstånd är naturligtvis olidligt, och det kan aldrig vara med vanlig rättsuppfattning och billighetskänsla förenligt, att man genom otydligheter i en lag antingen skall drivas till att upphöra med ett näringsfång, som till sist kanske visar sig ha varit fullt lagligt, eller också utsätts för risken av ruin och fängelse.

Men icke blott för den handlande, som har att ställa sig lagen till efterrättelse, leder en dylik otydlighet i dess avfattning till absurda konsekvenser, till ett rättslöshetstillstånd, som är oförenligt med principerna för lagbunden ordning, utan även den allmänhet, som gör sina inköp hos honom, lider av att lagen är otydlig. Väljer handlanden den utvägen att tills domstolsutslag fallit upphöra med försäljning av den vara, vars saluhållande hos honom föranlett åtal, måste nämligen allmänheten i stället vända sig till apoteken, och detta medför för köparen kostnader och besvär, som, om det sedan visar sig, att varan bort vara fri handelsvara, varit fullständigt onödiga. Vad det innebär kunna vi också lätt tänka oss, då vårt land är glest befolkat och har jämförelsevis få apotek.

Av detta torde framgå, att man aldrig bör kunna godtaga ett lagförslag, som obestriddigt påvisats vara oklart och svävande, än mindre då ett förslag, om vilket, som fallet är med det här föreliggande förslaget, till och med dess försvarare erkänt, att

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks- det lider av denna brist, fast de icke kunna enas om att god-
varustadga. känna de utvägar, som föreslagits till dess avhjälpande.

(Forts.)

Ett annat krav, vilket alla borde kunna enas om, att man har rätt att ställa på en lag, är, att om dess riktning är angiven från en viss utgångspunkt, om en viss princip är uppställd att tillämpas i densamma, denna princip också skall vara konsekvent genomförd vid lagens utarbetande. Man kan vara oense om principens riktighet och önska ändringar eller modifikationer i den, men man borde icke kunna vara oenig därom, att är en princip uppställd, bör den ock alltigenom konsekvent fullföljas. Även här ha, som jag redan påpekat, avvikelser skett mot denna princip. Mot själva principen torde icke, som jag redan sagt, några bärande invändningar kunna göras, men när det kommer till tillämpningen av densamma vid de olika paragrafernas utarbetande, får den maka åt sig för att ge rum för en annan utgångspunkt, den att lagen skall vara så avfattad, att apoteken icke endast bära sig som affärer utan ge sådan vinst, att de även kunna bära utgifterna för personalens pensionering och privilegiernas amortering.

I stället för den riktiga grundsatsen att lagen bör se till, att de sjuka icke underkastas onödiga svårigheter eller onödiga utgifter för att erhålla de läkemedel de behöva, synes man här hava andra. Man synes här vilja lägga på de sjuka utgifter för ändamål, som stå dessa sjuka, dessa lidande alldeles främmande. Man kan väl icke gärna tänka sig något icke blott mer inkonsekvent utan rent av upprörande än en dylik avvikelse från en riktig princip. Men den går icke blott som en röd tråd genom bestämmelserna i regeringens apoteksvarustadgeförslag. Den proklamerar direkt i dess motivering blott några få sidor efter den, där den sunda och riktiga principen för lagstiftningen formulerats. Detta gör också, att lagen icke kommer att, såsom billighet och rättvisa fordra, underlätta tillgången på läkemedel i den allmänna handeln, där de kunna erhållas billigare och bekvämare än på apoteken, nej, den gör i stället denna tillgång mindre, än den redan nu är under författningar, som dock datera sig ett par hundra år tillbaka i tiden. Också ur denna synpunkt måste bestämd opposition resas mot det kungl. förslaget. Den måste resas först och främst i allmänhetens intresse, ty allmänheten har rätt att verkligen se principen om billig och bekväm tillgång på fullgoda läkemedel tillämpad i stället för övergiven och kringgången. Det är risk förbunden med att vidga omfattningen av de varor, som blott kunna erhållas på apoteken, särskilt på landsbygden och i all synnerhet Norrland, där apoteken ofta ligga på många mils avstånd från varandra. Men det är också orimligt och obilligt, att allmänheten skall ytterligare uppskörtas för upprätthållandet och amorterandet av ett monopol, som redan åt sina innehavare fört och årligen för miljoner ur allmänhetens fickor.

Vidare är en dylik utvidgning av apoteksmonopolet obillig och orättvis mot den industri, som sysslar med tillverkning av läkemedel i fabriksmässig skala och vilken regeringen själv i motiveringen till sitt förslag förklarar böra uppmuntras och stödjas, därför att den numer äger större vetenskapliga och tekniska förutsättningar att fylla kraven på tidsenliga, fullgoda och väl beredda läkemedel, än de apotek, där desamma tillverkas i mindre mängder. Det är under näringsfrihetens, icke under skråtvångets tider vi nu leva, och då böra åtminstone icke industrien och handeln ställas i ett mer ogynnsamt läge än de varit ställda genom den tillämpning bestämmelserna från skråtiden fått under inverkan av en nyare tids strömningar. Särskilt märkligt är att se, hur föreliggande stadgeförslag, sedan det väl värvat om en hel massa för folket nödiga läkemedel genom att förklara dem för apoteksvaror, och när det tillåter en myndighet att indraga än det ena och än det andra ämnet under apoteksmonopolet, förklara den ena eller andra varan vara apoteksvara, dock icke ålägger apoteksföreståndaren att hålla alla dessa varor allmänheten tillhanda vid sitt apotek. Givet är då, att apotekaren får full frihet att undertrycka alla varor, som han icke finner med sin fördel förenligt att föra. Därför hade jag och mina medmotionärer föreslagit ett tillägg till § 1 i stadgeförslaget, nämligen om förständigande för apotekare att alltid i fullgott skick föra de varor, till vilka han har ensam försäljningsrätt, och detta vid det ansvar som drabbar envar annan, som oskickligt umgås med denna läkemedelshandel. Men utskottet har icke funnit det lämpligt att föreslå ett sådant moment i § 1. Utskottet gör blott ett litet, mycket lamt och beskedligt uttalande, att det möjligen kunde vara önskvärt att något dylikt föreskrevs i stadgan eller annorstädes. Det gäller här, jag upprepar det omigen, att tillgodose allmänhetens intresse, icke en viss kårs fördelar.

Från båda de här givna synpunkterna måste således enligt mitt förmenande det föreliggande förslaget anses vara av det innehåll, att det icke kan vara gagneligt, om det upphöjes till lag, varför jag måste komma till samma slut som den föregående ärade talaren har kommit. Jag hoppas, att Kungl. Maj:t skall låta sig angeläget vara att snarast möjligt återkomma till Riksdagen med detta förslag i överarbetat skick och i en sådan form, som regeringen kan finna bäst stämma överens med den så vackert uttalade och fastslagna principen i den kungl. propositionen.

Jag vill i detta sammanhang till sist nämna, att det icke är första gången Riksdagens kamrar syssla med denna angelägenhet. Vi se i lagutskottets utlåtande omnämnt, huru denna fråga 1895 upptogs i Första kammaren motionsvis av herr von Stapelmohr, huru kammaren gick med på sitt första tillfälliga utskotts utlåtande, gick med på, att skråförordningar från 1600-talet icke

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

äro lämpliga i vår tid, utan att här fordras en friare lagstiftning, bättre ägnad att tillgodose berättigade kvav från allmänheten, från handeln och industrien. Kammaren beslöt sålunda en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t, men på samma gång uttalade kammaren önskvärdheten av att effektiva böter fastställdes för överträdelse av den blivande lagen om handel med läkemedel. När ärendet kom till denna kammare och dess utskott, rönt det samma gynnsamma mottagande här som i medkammaren, men denna kammare vågade icke gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t på grund av dessa uttalanden om de höjda böterna för överträdelse av den blivande lagen. Det yttrades nämligen av professor Boëthius: »Vi önska nog strängare straff för försäljning på enskild väg av sådana läkemedel, som äro för hälsan skadliga, men vi vilja icke något bönhaseri.» Således ha Riksdagens båda kamrar redan uttalat sig för att en lagstiftning på området bör göras, de ha också uttalat i vilken riktning den bör gå, och jag är alldeles viss om, att Kungl. Maj:t skall vid förnyad prövning av föreliggande förslag, om en sådan kommer att ske, beakta dessa önskemål.

Huru ett samarbete mellan Kungl. Maj:t och Riksdagen här är av omständigheterna påkallat, huru det är rent nödvändigt, framhölls i denna kammare 1909 vid en interpellationsdebatt i ärendet. När dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet svarade, att under alla omständigheter komme icke Riksdagens lagstiftningsmyndighet att här trädas för nära, begärdes ordet av kammarens dåvarande vice talman, nuvarande excellensen herr statsministern, som yttrade: »Med avseende å detta ärende vill jag blott för min del be att få betona, att enligt min uppfattning synes ovillkorligen en så betydande förändring i näringsfrihetsförfattningarna som det här gäller böra föreläggas Riksdagen. Jag tror därför att det skulle vara önskligt, att herr statsrådets svar hade uttryckt *den* meningen och icke den mera vaga mening att 'Riksdagens lagstiftningsmakt icke skall bliva trädd för nära'. Ty det är ju tydligt, att det finnes olika åsikter om Riksdagens lagstiftningsmakt, och särskilt på detta område har det skett en utveckling, som enligt min tanke, ingalunda bör brytas. Det är endast detta jag velat yttra».

Herr talman, med anledning av vad jag här har anfört, ber jag att få förena mig i den föregående talarens yrkande.

Herr Igel: Herr talman, mina herrar! Det finnes ju i denna fråga två olika ledande principer. Den ena är den, att läkemedel få säljas på apotek, inrättade efter det system, som tillämpas här i landet och i åtskilliga andra länder. Den andra är att låta denna försäljning vara fri, så att vem som vill får inrätta apotek och sälja medicin. Frågan blir då den, om det senare systemet har så stora företräden framför det förra, som

en del av herrarna här tyckas tro. Enligt min mening är ingalunda så förhållandet, ty så stora olägenheter äro förenade med detta fria apoteksväsende, att vi säkert icke skulle rosa det, om det komme att bliva infört hos oss. Vi ha ju sett förhållandena både i Förenta Staterna och i England och de äro icke alls förmånligare för den allmänhet, som behöver läkarhjälp och läkemedel, än vad förhållandena äro här. Det blir vanligen så, att de personer, som driva denna rörelse, bliva alltför många, så att dessa drogbodar komma att ligga alltför tätt. Deras innehavare inrätta då affären så, att den väl för allmänheten skall synas vara förmånlig, men i själva verket får den stora allmänheten betala minst lika mycket för sin medicin som hos oss. Skulle vi slå in på en sådan väg, skulle vi därmed icke gagna den stora allmänheten, utan skulle gagna blott dem, som ha denna affär till sitt yrke. I det stora hela är det väl allmänhetens, affärsmännens, fabrikanternas och apotekarnas intressen, och även kunna vi säga pressens intressen, som här stå på spel. Att apotekarna icke äro så synnerligen populära i vårt land, är ju tämligen väl bekant, ty den stora allmänheten har den tanken, att apotekarna taga väl mycket betalt för åtskilliga saker och på denna grund råder en viss ovilja mot dem. Men om vi nu skulle, som åtskilliga här tyckas vilja, släppa saken lös alldeles och giva ännu mycket mer åt dem, som giva sig ut för att bereda läkemedel, så skulle det säkert icke bli bättre. Det finnes ju vissa tecken, som tyda på, att de personer, som driva kemisk-tekniska affärer, förtjäna ofantligt mycket mera om året än vad apotekarna göra. Dessa affärsmän skaffa sig nämligen lämpliga medel att stimulera den stora allmänheten, och när så den stora allmänheten är stimulerad, få de naturligtvis sin affär så mycket mer utvidgad. Vem är det då, som får släppa till de stora inkomsterna? Jo, det är naturligtvis den stora allmänheten. Det bör väl vara Riksdagens plikt att se till att skydda denna allmänhet så mycket som möjligt genom lämplig lagstiftning. Man har också trott, att detta nu föreliggande lagförslag varit lämpligt för att skydda allmänheten. Här ha visserligen de två föregående ärade talarna påstått, att apoteksmonopolet genom detta lagförslag blivit utvidgat, och såsom bevis påpekade den förste ärade talaren, att handlandena nu ha rätt att sälja medicin i de trakter, där apotek icke finnas, men att denna rätt nu skulle falla bort och därmed denna utvidning vara åstadkommen. Jag ber då att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att i § 7 mom. 4 står, att kommunalnämnd, läkare, veterinär och tandläkare ha rätt att hålla medicin för allmänheten i sådana trakter. Detta skulle således ersätta handlandenas rätt, och jag vill då säga, att det är väl minst lika säkert för allmänheten att få taga medicinen ur en läkares hand, ur en kommunalnämndsordförandes hand eller en veterinärs eller tandläkares hand som det

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

*Ang. apoteks-
varuslagda.* är att köpa dem i den allmänna handeln. Det kan väl icke bli för den stora allmänheten något sämre i denna del, därför att
(Forts.) man gjort en sådan omläggning, som det talas om i det moment, jag här anför.

Herr Bogren talade sedan om behovet av lagstiftning på detta område och jag medgiver, att det verkligen förefinnes ett sådant behov. Det måste ju också vara så, ty den lag, som nu finnes, är sådan, att de personer, som den närmast berör och som skola ha hand om den, veta knappast, vad de ha att rätta sig efter. Medicinalstyrelsen och andra myndigheter äro ju alldeles villrådiga, om vad den lag kan innebära, som de nu skola rätta sig efter, och därför anser man det vara högst nödvändigt att så snart som möjligt få en lag, som är tydligare och bättre, än den som finnes.

Man kritiserar nu detta lagförslag och säger, att det icke är så tydligt, som önskligt vore. Det är möjligt, att åtskilligt här icke är så bra, som det kunde vara, men det är dock till stor del bättre, än vad som finnes. Och då ha ju ändock Riksdagen och folket gjort en vinst, om det som nu föreligger antages.

Det är ett ord, som man tvistat mycket om, nämligen ordet »i huvudsakligaste mån». Det ordet tvistade man ju mycket om i den förra kommittén och förr i tiden. Likadant är det nu. Man skulle ju kunna tänka, att då icke kommittén och icke heller Kungl. Maj:t lyckats få ett bättre uttryck, så skulle möjligen lagutskottet ha kunnat finna ett bättre uttryck. När saken förekom i lagutskottet, hade jag äran att sitta där, och jag sade till alla de närvarande, att om herrar jurister eller de andra skulle kunna finna ett bättre uttryck än detta »i huvudsakligaste mån», så skulle det vara mycket glädjande. Men bland de 10 jurister, som sitta i lagutskottet, var det ingen, som kunde finna ett bättre uttryck. Herr Lindhagen sade ifrån, att han icke tyckte om detta ord, men i reservationen har han ändå sagt, att man icke kan undvara det. Man kan icke ersätta det med något annat bättre ord, säger han i sin reservation på sidan 65 i utskottsbe-tänkandet.

Sedan är det ju åtskilliga andra sådana ställen, där det finnes otydligheter. Men man har för tillfället icke kunnat finna någonting, som varit bättre, och då har man velat göra det bästa möjliga för att kunna få någon reda i denna sak, som är så trasslig.

Nu säger herr Bogren, att man skulle ha en läkemedelstill-
verkning under statens kontroll. Det skulle möjligen bli en mycket finare affär för dem, som giva sig ut för att tillverka läke-
medel, än det nu är. Nu är det så, att dessa personer tillverka läkemedel, sända ut dem i marknaden och skaffa sig sedan in-
tyg av människor om deras läkemedels förträfflighet. Men dessa intyg kunna icke väga så mycket, som om tillverkarna kunde

visa, att det är en statens ämbetsman, som intygar, att deras läkemedel äro förträffliga. Det är visst och sant. Det skulle säkert icke mycket förbättra den sak, man vill förekomma, om man fick det på det sättet som herr Bogren förordat, utan det skulle kanske till och med snarare förvärra saken.

Så säger herr Bogren, att den stora allmänheten lärt sig värdera den fria konkurrensen, och att den tycker bättre om den fria konkurrensen än om monopolet. Ja, det må ju vara så, men om det skulle vara så återigen, att ett sådant monopol, som det här är fråga om, icke skulle vara för allmänhetens plånbok så farligt, som den fria konkurrensen är, då vore ju ändå monopolet att föredraga, helst som den tid, vi måste föredraga detta monopol, som nu är talat om, icke är så synnerligen lång. Det är ju bara till år 1920. Och sedan bli vi i tillfälle att göra förändringar här på det sätt, som Kungl. Maj:t och Riksdagen då finna för gott att göra. 1920 utlöper den tid, apotekarna ha på sig, och sedan få de lov att finna sig i de bestämmelser, som kunna bli dem förelagda. De ha då ingenting vidare att säga, men för närvarande står man ju ändå i en viss skyldighet även till dem.

Sedan talade herr Bogren om straffbestämmelserna i denna lag och menade, att de voro alldeles för drastiska och hårda. Och i det sammanhanget talade han om fattiga personer, som skulle komma att falla under dem. Vore det uteslutande fattigt folk, som komme att träffas av dessa straffbestämmelser, kunde man ju tänka på, vad herr Bogren där hade att säga. Men vi få nog tänka oss, att det blir annorlunda. Här kan det bli ett mäktigt fabriksbolag eller ett mäktigt bolag av något slag, som väl kan finna sig i att erlægga plikt, om det också vore 1,000 kronors plikt en gång om året, och ändå tjäna ofantligt mycket med att hålla på. Det har ju varit så på flera andra områden, att det finnes personer, som veta, att den hantering de driva är lagstridig, men då den giver dem så mycket förtjänst, föredraga de att plikta framför att upphöra med den lagstridiga affären. För att motverka detta och för att sätta tumskruv på sådana personer, har man här anslutit sig till bestämmelserna i brännvinsförsäljningsförordningen, och man tror, att man därigenom icke trätt någons rätt för när. Ty är det en sak, som är av sådan art, att den är tivelaktig, så böra väl dessa personer kunna giva sig tid, tills de få domslut på, om de verkligen äro berättigade att driva en sådan affär eller icke.

Jag skall, herr talman, icke onödigtvis uppehålla tiden med en lång diskussion här. Jag har den tanken, att det är bäst för den stora allmänheten, att vi här antaga utskottets förslag, sådant det föreligger. Det blir till större gagn för den stora allmänheten, än om vi nu förkasta det och uppskjuta saken på obestämd tid. Då jag har den övertygelsen, skall jag, herr talman, be att

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks- få yrka bifall till 1 § i det föreliggande lagförslaget och således
varustadga. även till förslaget i sin helhet.
(Forts.)

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att få säga några ord med anledning av min ärade vän herr Hellbergs i Lycksele minst sagt underbara anfö- rande i denna fråga. Han gjorde nämligen med stor säkerhet gällande, att i fråga om handel med apoteksvaror och läkemedel skulle icke något monopol förefinnas, utan denna handel skulle få bedrivas i detalj och engros av envar kryddkrämare och hand- lande på ort, där icke något apotek vore beläget. Och han stödde denna sin uppfattning på 1698 års förordning. Man får lov att vara rätt bra insatt i, vad lagstiftarna och den kungliga förordningens utfärdare tänkte på den tiden, för att av denna förordnings synnerligen vaga form draga den slutsatsen, att han- deln med apoteksvaror skulle vara frigiven för kryddhandlare. Men följer man den mängd av förordningar, som på detta om- råde tillkommit sedan den tiden, så kommer man snart under fund med, att denna förordning icke längre kan sägas ha gäl- lande kraft. Jag hänvisar i detta avseende till en så sen för- ordning som den av 1876, där det i ett kungl. brev uttryckligen fastslås, att rättigheten att idka handel med egentliga apoteks- varor, vare sig den bedrives i större eller mindre utsträckning, skall vara uteslutande förbehållen apotekare, som innehava apo- tek etc. Nu motbevisas vidare hela hr Hellbergs argumentering, vilken i övrigt syntes mig vara ett nästan generande eko av en underbart virrig artikel, som stod att läsa i Aftonbladet i går, av det praktiska faktum, som vi kunna taga på i det levande livet, nämligen att apoteksvaruhandeln ingenstädes är uppläten åt kryddkrämare utan överallt förbehållen apotekarna. Säg mig ett exempel på en kryddkrämare, som säljer apoteksvaror! Är det någon, som tror, att i vår merkantila tid dessa affärsmän skulle vara till den grad blyga, fega och mjuka, att de bocka sig för och utan laga förordning följt, vad apotekaresocieteten sagt? Ånej, det hade de visst icke gjort. Detta om den saken.

Så vill jag säga några ord om de av honom omtalade apo- teksarrendena, som dock givetvis icke höra till den fråga som vi nu skola behandla. Vad den ärade talaren i detta avseende nämnde, får väl Kungl. Maj:t taga så mycken hänsyn till, som Kungl. Maj:t finner skäligt. Faktum är, att på detta område, tack vare bristande förordningar, slentrian och oeffterrätthetsför- hållanden existera. Och vad den av honom omnämnda kom- mittén sagt i detta avseende, det är, att det bör göras upp en provisorisk ordning, som bringar reda och ordning i den mängd av virrvarr och oreda, som tack vare slentrianen finnes på detta område. Men det är även uttryckligen sagt ifrån, att det är rent provisoriskt, och att allt skall upphöra 1920. Ty i det virrvarr av

lagar, som vi ha, finnes dock en, som är tydlig, bestämd och klar, och som icke av någon förnekas. Och den lyder, att *all handel med eller överlåtande enskilda emellan av apoteksprivilegier skall med utgången av 1920 upphöra att vidare tillerkännas gällande kraft, så att därefter rättighet till apoteksrörelses idkande kommer att under alla förhållanden vara beroende allenast av de föreskrifter, som i fråga om sådan näring i allmänhet meddelas.* Dessa föreskrifter skola givetvis behandlas och stadfästas av statsmakterna. Och därav ha vi klart för oss, att år 1920 kunna statsmakterna — och de måste det, därför att alla förordningar då taga slut — vidtaga de åtgärder med hela apoteksväsendets ordnande, som de finna för gott med hänsyn till föreliggande behov.

Efter detta skall jag be att få framhålla några synpunkter för att belysa, huru enligt min mening apoteksfrågan i sin helhet föreligger, och vilka synpunkter som böra vara avgörande, då det gäller att intaga ställning till det här föreliggande förslaget till apoteksvarustadga. Jag ber då att få betona, att man har två särskilda synpunkter att därvid taga i betraktande. Den första är *allmänhetens hälsosynpunkt*; kravet på tryggande bestämmelser, så att allmänheten vid sjukdom får sina hälsointressen på bästa möjliga sätt tillfredsställda. Detta är alltså den allmänna hälsosynpunkten. Den andra är en bekvämlighets- och billighetssynpunkt, som man närmast skulle kunna formulera så: på vilket sätt skall allmänheten komma i tillfälle att så bekvämt som möjligt få köpa möjligast prisbilliga och fullgoda läkemedel?

Granska vi nu de olika parternas ståndpunkt först till hälsosynpunkten, så finna vi, att synnerligen stridiga intressen därvid göra sig gällande. Ur en sida är det ett apotekareintresse, säges det — och det är nog så riktigt — och ur den andra sidan ett privatindustriidkarnas intresse. Vad går privatindustriens intresse med hänsyn till folkhälsan och välbefinnandet då ut på? Är det någon, som sett, att någon industriidkare på läkemedlens område någon gång har sagt till allmänheten, vad som är hälsovårdens a och o, nämligen att man skall iakttaga ett sunt levnadssätt, att man skall söka få sunda bostäder, söka skaffa sig sund föda, söka iakttaga renlighet — vari vatten är huvudingrediensen — söka skaffa sig frisk luft, söka ha ett hälsosamt arbete, bereda sig vederkvickelse men icke kraftförödande nöjen, med ett ord, att man skall söka föra ett hälsosamt levnadssätt i allmänhet? Nej, mina herrar, i stället går omsorgen från det hållet ut på, att man i alla livets skiften skall konsumera en hel hop kemiska preparat, piller, pulver, extrakt, smörja sig med salvor av olika slag, med ett ord — höjden av en sund hygien är ett ständigt återkommande pulverätande och dylikt. Finns det verkligen skäl, som tala för, att vi böra taga hänsyn till dessa synpunkter? Jag ber att för mitt vidkommande få säga,

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

att av alla samhällets vidrigheter förefaller det mig vara den allra mest vidriga, att man skall söka uppdriva konsumtionen av mer eller mindre gagnande piller och pulver, att man skall rekommendera detta, för att folk skall kunna bevara sin hälsa. Det kan icke vara annat än statsmakternas plikt — då man ju jämt talar så mycket om, att man bör tillfredsställa allmänhetens behov — det kan icke vara annat än statsmakternas plikt, säger jag, att i detta avseende söka i någon mån hejda denna agitation och auktion, som går ut på att plocka i folk piller och pulver och alla möjliga extrakt, vilka alla ha ett synnerligen tvivelaktigt värde, om ens något värde alls. Ja, jag går längre för mitt vidkommande och säger, att det även medicineras för mycket, och detta böra läkarna enligt min mening taga hänsyn till i stället för att nu i många fall förgifta mänskligheten genom att ordinera medicin i tid och otid. Och jag ber att som stöd för denna min åskådning få nämna, vad en så framstående läkare som doktor Buhre yttrade på publicistklubbens diskussionsmöte, då han förklarade följande: »Jag kanske överdriver något i vad jag kommer att säga, och jag vill icke göra mina kolleger medansvariga för mina påståenden, men jag är för min del övertygad därom, att åtminstone hälften av de medikamentsvaror, vare sig de komma från apotek eller från färghandeln, som konsumeras, skulle göra samma nytta, om de aldrig förtärdes.» Jag instämmer alldeles bestämt i detta enligt min mening synnerligen förnuftiga uttalande, och jag anser därför, att man icke alltför mycket behöver tala om allmänhetens behov av medikamentsvaror, utan i stället se till, att dessa medikamentsvaror icke översvämma landet genom en hel hop mänsklighetens s. k. välgörare till förfång för ett hälsobringande liv. Det är icke allenast läkarna, som äro ense om denna sak. Jag kan även anföra, vad en tidningsman, redaktör Zweigbergk, yttrat i samma fråga, då han vid nyssnämnda möte förklarade, att: »doktor Buhre har säkert alldeles rätt, då han säger, att i denna sak de svenska läkarna äro ense om hans mening, då han hävdar, att i Sverige i denna stund åstadkommes mycket ont genom patentmedicinen och att stora delar av Sveriges folk genom denna medicin taga skada både till hälsa och ekonomi. Jag vill tillägga, att jag föreställer mig, att i denna uppfattning så gott som allt bildat och ansvarskännande folk i Sveriges land är med läkarekåren ense. Jag tror icke, att jag gör gällande någon obehörigt förmånlig ställning för tidningsmän, då jag säger, att om denna sats äro även alla Sveriges tidningsmän praktiskt sett ense. Men det är något annat, varom vi alls icke äro ense» — och så framdragas några andra synpunkter, som den ärade redaktören för den aktade Stockholmstidningen upprepar, nämligen att det gäller att taga hänsyn till vissa affärssynpunkter för ett tidningsföretag — det var nämligen fråga om, huruvida man borde indraga an-

nonserna från dessa mänsklighetens välgörare i humbugsmedicin eller icke. Vi måste också medgiva, att det f. n. råder ett oerhört skoj just i fråga om dessa medikamenter. Vi behöva bara titta på den stora annons, som jag här håller i handen, den mängd reklam, som göres för omskrivna medicin, som skall hjälpa för allt, som en lidande mänsklighet har att dras med i sjukdomsväg och då den icke förstår, hur den skall bära sig åt för att bli kvitt sina lidanden. Den stora granna annons, som gått i flera stockholmstidningar, innehåller nu följande: »Vad är sanning? Denna Pilatus' ryktbara fråga torde i dag vara än mera aktuell än då den för cirka 2,000 år sedan framställdes. Särskilt har det affärernas ogräs, som kallas humbug, d. v. s. osanna uppgifter om varor till allmänhetens förvillande i syfte att plocka allmänhetens penningar över i humbugsmakarens fickor, frodats i oerhörd grad i detta reklamens och annonsernas tidevarv». Och så gruffar man i fortsättningen av annonstexten på en firma, som uppträtt mot den annonserande firman och anför sedan en massa intyg, varefter man slutar med följande ord: »Vi överdriva ej, vi kunna med många tusental av originalbrev från tacksamma botade styrka sanningen av påståendet, att *Wiltons Blodkraftpiller äro det enda säkra bote-medlet* för alla sådana sjukdomar, som leda sitt ursprung från skadliga och sjukliga ämnens förekomst i blodet, oregelbundenheter i blodomloppet eller blodets sammansättning, oordningar i matsmältningsorganen o. d. såsom Urinsyra, Muskel- & Ledgångsreumatism samt Giktsjukdomar, Magkatarr m. fl. Mag- och Tarmsjukdomar, Blodbrist, Bleksot, Svindel, Öronsusning, Sömnlöshet, Huvudvärk och de flesta Nervösa åkommor». För allt detta hjälpa Wiltons blodkraftpiller och äro det enda säkra medlet! Ja, man vet just icke vad man skall tro: denne annonsör i de större tidningarna, eller om man skall tro det kristliga Svenska Morgonbladet, som även har — senast i fredags eller lördags — i sin särskilda bilaga, en annons från en annan mänsklighetens välgörare, där det står talas om att »engelsk mineralextrakt» är det allra förnämsta och bästa, och där det visas en man på kryckor, som varit alldeles olycklig, men sedan börjat använda engelsk mineralextrakt och därigenom återvunnit sina krafter. Det heter i denna annons: »Lider ni av orent och skämt blod, dålig matsmältning, magkatarr, blodbrist, öronsusning, njurlidande, gikt, reumatism, sömnlöshet, aptitlöshet, förstopning, hemorrojder etc., så bör Ni genast förskaffa Eder *hälsomedlet, kraftpreparatet engelsk mineralextrakt*». Det är en ärad fabrikant från den stad jag representerar, som i denna form uppträder som mänsklighetens välgörare i Svenska Morgonbladet. Huruvida han har bättre patent än annonsören av Wiltons blodkraftpiller eller Kurola sodaextrakt, kan jag ej avgöra, men jag

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

ror, att det är rätt många, som prövat på dessa medel, och jag misstänker, att resultatet blivit ungefär detsamma.

Dessa annonsörer anföra vidare icke vetenskapliga auktoriteter för sina läkemedels förträfflighet utan diverse folk i bygderna, som intyga, hurusom de känt sig minst 10 år yngre, sedan de tagit ett par paket Wiltons blodkraftpiller etc. Det framgår av de upplysningar, som jag fått nere ifrån Östergötland, och som förresten äro offentliggjorda i pressen — den del av pressen nämligen, som tagit in dem, ty för en del tidningar är det inte så roligt att på den ena annonsspalten ha namnet på en människa, som intygat, att han blivit så underbart botad, och så på nästa sida ha eu upplysning om att hela intyget blivit köpt för lumpna 30 silverpenningar. Intyget lyder: »Timmergata den 2 juli 1912. Jag får nu så mycket tacka Eder för de välgörande blodpillerna som jag använt. Efter intagande av 2 pkt är jag fullkomligt återställd, jag känner mig 10 år yngre nu. Jag har lidit så mycket av ryggvärk och kraftlöshet, vilket jag ej haft känning av sedan. Så får jag ytterligare be få mig hitsänt fyra paket till på efterkrav för fyra personers räkning, som ha sett vilket välgörande det har gjort mig. O. F. Bardun, ladugårdskarl.» Och så skriver den tidning, som intagit denna annons och konstaterat sanningen av detta intyg följande: »Vår meddelare skriver: Mannen heter Bardun och är ladugårdskarl på en gård i Timmergata socken i Östergötland. Efter vad han för flera personer berättat erhöill han förliden sommar brev från fabriken i fråga med anhållan om hans fotografi, för vilket han erhöill 30 kr. Intyget minns han ej, hur han stiliserade. — För riktigheten av ovanstående ikläder jag mig fullt ansvar och ger professor Thunberg rättighet att åberopa mig som sagesman».

Jag har själv icke något skriftligt intyg att anföra, men jag är bekant med en man här i Stockholm, vars namn jag kan uppge, som gick arbetslös en vinter och ej var så noga med sättet, på vilket han kunde skaffa sig medel till sitt uppehälle, och han har för mig och två andra vittnesgilla personer förklarat, att han den vintern tjänade icke mindre än 260 kronor genom att för en av dessa ärade fabrikantfirmor skaffa personintyg om deras läkemedels förträfflighet, och ändå fick han icke mera än hälften i provision av vad intygen kostade, därför att intygs-givaren själv skulle ha den andra hälften.

Jag kan icke underlåta att säga en liten sak till i detta sammanhang till belysning av, varför man är så mån om det »staccars» fabrikantintresset. Enligt siffror jag förskaffat mig — jag var nämligen intresserad för dessa saker, därför att jag kände mig upprörd över den oerhörda bluffen i många fall — enligt siffror och uppgifter, som jag skaffat mig från en person, som jag anser vara tillförlitlig, skulle detta bekanta Kurola sodaextrakt under ett år haft en omsättning av 140,000 kronor. Det

har av en kemist uppgivits för mig, att om man skaffade sig beståndsdelarna till ett sådant paket kurolaextrakt, så skulle det kosta efter partipris 10 öre plus emballage, och så kostar ett sådant paket i allmänna handeln 2 kr. 50 öre! I lagutskottet har lämnats en beskrivning över vad kurolaextrakt verkligen innehåller, och enligt de dyra apotekspriserna skulle beståndsdelarna betinga ett pris av 77 öre, men allmänheten får som sagt betala 2: 50. En annan firma, nämligen den som framställer Wiltons blodkraftpiller, lär ett år ha haft en omsättning av 300,000 kronor. Annonskostnaderna belöpte sig till cirka 140,000 kronor, under det att varorna lära ha betingat ett pris av endast omkring 30,000 kronor och omkostnaderna i övrigt likaledes i runt tal 30,000 kronor. Vinsten uppgick alltså till cirka 100,000 kronor. Det är väl ingen, som tror, att en f. d. skjutbaneägare — dock ingenting ont om honom speciellt för det, ty det kan vara ett hederligt yrke såväl som något annat — skulle på så kort tid ha kunnat bli en så rik man som han är, efter vad man kan förstå av det liv han har råd att föra — vilket ju visserligen också är hans ensak — om icke dessa affärer voro i allra högsta grad lönande. Dessa siffror visa, hur den fria läkemedelshandeln icke drar sig för att uppskörta allmänheten, tack vare dess okunighet angående hur ett förnuftigt liv bör levas. Jag kan ju också upplysa om att producenten av det engelska mineral-extraktet lär ha haft en omsättning av cirka 200,000 kronor ett år. Även beträffande en del andra firmors omsättning har jag fått upplysningar, men jag anser det onödigt att här återgiva desamma, särskilt som det ju är möjligt att dessa senare lämnade uppgifter icke äro fullt korrekta.

Jag frågade häromdagen en kemist angående sammansättningen av ett paket Purin — detta är icke en apoteksvara utan säljes i färg- och drogaffärerna — och han upplyste mig då att priset egentligen är sammanlagt 2,8 öre. Men ett dylikt paket kostar i handeln 25 öre. För några år sedan fanns det i butikerna litet varstades till mycket billigt pris någonting som jag tror kallades Strobin. Men så var det en affärsman, som i den vällovliga avsikten att hjälpa mänskligheten hittade på ett annat namn på denna vara och tog patent på densamma, och nu går den under namnet Purin för 25 öre paketet. Detta är som nämnt icke något läkemedel utan ett rengöringsmedel.

Jag har velat anföra dessa synpunkter, emedan de i viss mån för mig ha varit avgörande, då jag intagit den ståndpunkt som jag gjort till den föreslagna stadgan. Då man säger att man med denna stadga icke kommer åt denna industri i dess samhällsskadliga yttringar, så är detta enligt mitt förmenande endast ett bevis därpå, att man icke tillräckligt satt sig in i bland annat 10, 11 och 12 §§ i densamma.

Nu skall jag be att få beröra den andra sidan av saken,

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varuslagda.
(Forts.)

d. v. s. den frågan, hur allmänheten skall kunna beredas möjlighet att erhålla billiga och fullgoda läkemedel. Herr Bogren, som ju starkt ivrar för att man så mycket som möjligt skall släppa handeln med s. k. läkemedel och hälsomedel fri, förklarade dock som sin uppfattning, att gifter och häftigt verkande medel, såväl som recepturmedel i allmänhet icke kunna utlämnas till fri försäljning, därför att det fordras särskild kompetens och sakkunskap för att förvara och expediera sådana medel. Nå, dessa medel kunna sålunda, därom synas vi alla vara överens, tydligen icke utlämnas till försäljning i affärerna litet varstades, utan det måste finnas ett apoteksväsende här i landet. Men då så är fallet, så böra vi komma ihåg, att det gäller att söka ordna detta apoteksväsende på ett sådant sätt, att dessa varor, som icke kunna utlämnas i den fria handeln, av allmänheten erhållas till så billigt pris, till så fullgod kvalité och på så lättillgängligt sätt som möjligt.

För att först tala om lättillgängligheten så ha vi städernas invånare rakt ingenting att klaga över. I Stockholm finns, om jag ej misstager mig, 24 apotek och i den stad jag representerar 4 stycken. I städerna och i de tätare bebyggda orterna i allmänhet finnas nog apotek, så där ha invånarna som sagt ingenting att klaga över. Men det finnes vidsträckta, glesare bebyggda områden i vårt land, där man måste färdas 10, 20 mil på otillgängliga vägar och med otillfredsställande kommunikationer för att skaffa sig läkemedel. Vad är då konsekvensen härav? Jo, för att bereda dessa inbyggare i de glesare bebyggda trakterna lättare möjlighet att få köpa de verkliga apoteksvarorna bör det upprättas ett flertal nya apotek. Ett 60-, 70-, ja 100-tal nya apotek är redan behövt för att i någon liten mån tillgodose allmänhetens ute på landsbygden behov att något så när lättillgängligt få köpa läkemedel. Men dessa nya apotek kunna icke startas för närvarande, därför att de icke skulle bära sig, och de komma icke att under en överskådlig framtid kunna upprättas, därför att det naturligtvis icke finns någon som vill taga hand om dessa apotek, när man icke kan livnära sig på desamma. Det blir därför nödvändigt att apoteken på ett eller annat sätt understödjas av det allmänna, antingen av kommunen eller staten, eller också måste apotekarna sätta så höga pris på varorna, att rörelsen kan bära sig. Detta krav på understöd från det allmänna av apoteksväsendet har ju länge varit på tal, och då frågan behandlats i Riksdagen, har man ansett att det så snart som möjligt bör rådas bot på de ifrågavarande missförhållandena antingen därigenom, att apoteksverksamheten, läkemedelshandeln göres till föremål för ett statsmonopol, och staten därigenom ingriper reglerande, eller också på så sätt, att man bibehåller koncessionssystemet men beslutar upprättande av en regleringsfond till vilken de apotek, som bära sig mer än gott, skola över-

lämna viss del av sina inkomster för att sedan ur denna fond understöd skall lämnas till de apotek på landsbygden, som icke bära sig. Mina herrar! Detta syfte kommer att i viss mån omöjliggöras, därest man nu skulle släppa ut ifrån apoteksmonopolet en massa artiklar och inskränka antalet apoteksvaror till det minsta möjliga, ty då komma dessa varor, som återstå, icke att lämna den vinst, som är nödvändig för att åstadkomma de erforderliga nya apoteken och för att hålla apoteksvaruprisen nere och för att understödja de apotek, som icke gå. Vi ha ju blott sju år kvar till dess vi skola i grund och botten reglera dessa förhållanden. Kan det då finnas rim och reson i att nu på förhand, såsom herr Bogren vill, besluta upprätta en statskontrollerad fabrikation av läkemedel och släppa ut läkemedlen i den fria handeln? Denna statskontrollerade produktionsverksamhet skulle bli en privat verksamhet och vi ha ju haft erfarenhet av hur svår en sådan kan vara att komma åt, när det någon gång är behöfligt att reglera förhållandena. Likaså kommer ju den handel med läkemedel, som enligt herr Bogrens förslag skulle komma till stånd, att bli en privat verksamhet, och när det sedan skulle gälla att reglera dessa förhållanden, så komma helt säkert dessa nya intressenter att ordentligt salta sina näringar, för så vitt staten skulle på ett eller annat sätt nödgas göra något intrång på desamma. Det kan därför icke ur någon synpunkt vara förnuftigt eller klokt att gå i den riktning, som herr Bogren m. fl. föreslagit i sina motioner. Mera förnuftigt vore då att i stället söka utvidga apoteksmonopolet till dess man fick se, hur man skall förfara med apoteksväsendet i dess helhet efter 1920.

Nu förvånar det mig för övrigt, att det s. k. färg- och kemikalieintresset gnäller så förskräckligt åt att deras rättigheter kring-skäras. Jag tillåter mig erinra om att i § 2 av förevarande stadga från apoteksvaror undantagas »kosmetiska medel, avsedda till ans av hud eller hår eller till renhållning av munhålan, samt medel, avsedda till ans av friska sår». På tal om friska sår tillåter jag mig att i parentes framhålla det okloka i att allmänheten nu skall bibringas den uppfattningen, att friska sår skola behandlas med lazarol och lazarin eller dylikt i stället för att de skola ansas med rent, kokt vatten och förbindas med en steril binda, då naturen själv läker såret. Icke blir ett friskt sår bättre, om man, som man gjorde förr i världen, lägger dit snus eller spindelväv eller smetar på någon salva, utan man bör som sagt hålla såret rent och binda om det med en steril binda, så läkes det av sig själv. Det vore tio gånger bättre, om Riksdagen anslog 20,000 kronor och skickade ut personer på landsbygden för att tala om för folk, hur man skall behandla dessa friska sår. Denna bestämmelse utgör för resten i detta kompromissernas tidevarv en kompromiss med läkemedelsfabrikanternas intresse, och

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoleks-
varustadga.
(Forts.)

jag har inom utskottet yrkat avslag på denna punkt, men jag kunde ju icke härvidlag få utskottet med mig, och jag har icke ansett mig böra reservera mig, ty man kan ju icke reservera sig beträffande allt möjligt, utan man måste ju offra något i kompromissens och enighetens tecken för att få något igenom.

Emellertid äro som sagt de nämnda medlen undantagna. Vidare undantagas liktornsmedel, desinfektionsmedel, avsedda till renande av rum, bohag och dylikt eller av avfallsämnen; vidare förbandsartiklar, som icke äro impregnerade, eller som äro impregnerade i enbart antiseptiskt syfte; vidare mineralvatten, naturliga och konstgjorda, samt mineralkällsalter, naturliga och konstgjorda, och slutligen näringspreparat, som icke äro försatta med annat läkemedel än lecitin eller glycerofosfat av natrium och kalcium. Härigenom lössläppas alltså sådana preparat, som t. ex. sanatogen och diverse extrakter, så jag kan icke finna att det föreligger stor orsak för dem, som hittills drivit handel med dessa varor, att klaga, ty de få fortfarande driva denna handel. Det är endast i stadgan gjord den restriktionen, att om en vara befinnes vara av sådan beskaffenhet, att dess bruk för uppgivet ändamål medför hälsofara, så må förbud mot införsel och försäljning av sådan vara meddelas. Man har sagt att det skulle vara medicinalstyrelsen, som skulle meddela ett sådant förbud, men så är icke förhållandet, utan det är i stället Kungl. Maj:t, och icke lär ett sådant förbud komma att av Kungl. Maj:t meddelas, därest det icke är berättigat. Och om så verkligen skulle ske, så lär nog Kungl. Maj:t få höra av det i Riksdagen, där det ju alltid på interpellationsvägen finns möjlighet att bringa saken på tal. Sälunda, såvitt jag kan se, skadas av denna stadga icke något legitimt affärsintresse, men man vinner det, att man får en smula ordning och reda, man vinner, att man åtminstone i någon mån kommer åt en hel del ofog, som nu bedrives på läkemedelshandelns område på grund av folks okunnighet om det bästa sättet att bota sina krämpor och att undvika att få några krämpor, och man vinner dessutom, att man bibehåller åtminstone vad som stadgan här föreskriver och vad som omtalas i bilagorna 1 och 2, till dess man får tillfälle att ordna läkemedelshandeln på ett effektivt och samhälls- och folkgagnande sätt.

Jag har reserverat mig längre fram, nämligen vid § 7 i stadgan angående grosshandeln med läkemedel. Jag skall icke nu yttra mig om den saken, utan jag återkommer dit, när § 7 föredrages. För närvarande tillåter jag mig, herr talman, att sluta med att yrka bifall till § 1 i föreliggande förslag från lagutskottet.

Härmed instämde herrar *Branting*, *Christiernson* och *Starbäck*.

Herr Lindhagen: Det är nog så, att det här är en alldeles för stor fråga för att kunna med någon sakkunskap be-

dömas och avgöras under det hastiga riksdagsarbete, som nu äger rum, och lagutskottets utlåtande, vad man än må säga om desamma, här ju tydliga spår av denna brådska, likaväl som reservationerna, ingen nämnd och ingen glömd. Därför instämmer jag livligt med herr Hellberg i Lycksele uti att i reservationernas yrkanden har ingenting som är av större, avgörande betydelse, framkommit. Emellertid har jag, så långt jag hunnit, sökt att uti motiveringen åtminstone bilda mig en uppfattning om saken, och jag har haft en viss ledning därutinnan, att jag varit i tillfälle som revisionssekreterare för åtskilliga år sedan i högsta domstolen föredraga ett stort mål om patentmedicin, där alla dessa frågor upprullades, och jag fick då en lifvig inblick i det nuvarande tillståndet på hithörande områden.

Ang. apoteks-
varuslagda.

(Forts.)

Nu är, som den kungl. propositionen angiver, huvudsyftet med förslaget att tillgodose allmänhetens berättigade krav, dess berättigade krav att få vad den bör ha och dess berättigade krav att icke prackas på vad den icke bör ha. Det är tre makter, som allmänheten alltid fått bekämpa på detta som andra områden.

Den ena makten är den officiella läkekonsten. Nu vill jag gentemot herr Hellberg i Lycksele säga, att i detta avseende håller jag på vad jag framhållit i motiveringen till min för övrigt ganska obetydliga reservation rörande en princip, som jag i alla fall hoppas skall slå sig fram, nämligen erkännandet av att den officiella läkekonsten, sådan den nu framträder i organisation och undervisning, är mycket för ofullkomlig för att kunna tillfredsställa allmänhetens behov. Jag tror, att man måste komma därhän, att naturläke domen blir den vägledande i ofantligt mycket högre grad än nu är fallet, då den är mera undanskjuten och tillbakasatt och huvudsakligen blivit omhändertagen av den icke skolade företagsamheten. Det har här angripits ofantligt och med rätta den s. k. enskilda företagsamheten, men det officiella kvacksalveriet har i diskussionen lämnats oberört.

Det andra kämpande intresset, i vars armar man i stället är beredd att såsom mig synes alltför oförbehållsamt kasta sig i avvaktan att komma till något bättre, är det s. k. apotekarintresset. Det står i 60 § regeringsformen, att konungen får icke till vinning för enskilda eller korporationer fastställa några privilegier. Detta förbigås i åtskilliga fall genom underordnade myndigheter. Jag vill här fästa uppmärksamheten på droskprivilegierna, som polismyndigheterna utan eftertanke tillskapa. Rättigheten är ej som vederbör personlig utan går i handeln. För övertagande av ett sådant privilegium på en droska får här i staden betalas ända till 10,000 kronor, och detta skall allmänheten ersätta; sedan komma framställningar om höjda avgifter för betäckande av de stegrade spekulationsprisen. Här har Kungl. Maj:t försummat att låta 60 § regeringsformen, som talar

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

om privilegier till vinning för den enskilde, komma till användning. Apoteksprivilegierna utgöra ett annat fall. Somliga tro, att därtill finnes lagligt grundad rätt sedan gamla tider, andra hålla före, att så icke är förhållandet, utan att dessa rättigheter utövas i strid med nämnda grundlagsstadgande. I det avseendet är jag icke sakkunnig och skall därför icke närmare inlåta mig på denna fråga. Men vad som bör fastslås här är, att dessa privilegiers utövare, som ha vinning av sin näring, sammanslutit sig till en organisation, i spetsen för vilken står apotekaresocietetens direktion. Denna direktion, som representerar ett enskilt intresse, har fått officiell karaktär genom att Kungl. Maj:t för densamma fastställt ett reglemente. Därigenom har denna institution blivit en offentlig inrättning, som, utan att man tänker på att bakom den ligger ett huvudsakligen enskilt intresse, framträtt som vägledande och reglerande inom förevarande område under långliga tider. Det är allmänt bekant — och det får man ganska ofta erfara och jag fick det vid behandlingen av det mål, som jag nämnde, och av vilket jag fick en första inblick i dessa förhållanden — att det är den officiella apotekaresocietetens direktion, som egentligen sköter detta, och den leder såväl medicinalstyrelsen som civildepartementet såsom vattubäckar. Det har den gjort förr esomoftast och anses göra så fortfarande. När något skall ske, är det apotekaresocietetens direktion — Gud bevars såsom den sakkunniga myndigheten — som yttrar sig, varigenom den blir i tillfälle att föreslå sina egna taxor, huru medicinförsäljningen skall ordnas m. m. m. m. Och så kommer till medicinalstyrelsen yttranden i första hand från denna myndighet med kungl. statuter, som anses så sakkunnig, och så gå yttrandena till civildepartementet, där man givetvis ofta företrädesvis håller sig till den s. k. sakkunniga myndighetens mening. Detta är ett ofantligt missförhållande, och det är häri, anser många, som allt detta oväsen och alla dessa strider väsentligen ha sin rot. Det är ju lustigt, att i den kungl. propositionen sticker något av bakfoten fram, då det föreslås, att när någon ändring skall göras i bilagorna, som äro realiteten i hela förslaget, då skall Riksdagen icke höras, trots 60 § regeringsformen, utan medicinalstyrelsen skall taga initiativ efter samråd med kommerskollegium och tekniska högskolan och dessutom skall höras en myndighet — och vem då? — jo, just samma höga apotekaresocietets direktion, men ingen annan. När man frågade föredraganden i lagutskottet, varför just denna korporation skulle höras, så svarades det, att detta vore på apoteksväsendets speciella område den enda myndighet, som hade ett fastställt reglemente och som således vore en offentlig institution. Här ser man, huru den officiella omklädning, som denna institution lyckats skaffa sig, duperar alla myndigheter, så att de icke se, vad som ligger bakom denna officiella institution, vilken icke är något annat än representant för ett

privat näringsintresse, såsom saken nu är ordnad. Lagutskottet har i enlighet med mitt förslag, att i lagtexten icke borde talas endast om denna institution, strukit densamma, men institutionen finnes där ändå. Denna strykning betyder sålunda icke så mycket, men det är i alla fall ett memento, och det är detta memento som jag velat framhålla med vad jag sagt.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Nu är det riktigt som Kungl. Maj:t säger, att man skall främja allmänhetens intresse att få billiga läkemedel och goda läkemedel och lätt tillgängliga läkemedel. Men när man granskar stadgan, så har man icke hunnit fram på annat sätt till detta än i den mån det stadgats strängare straff för kvacksalvare, som utbjuda dåliga läkemedel. I detta avseende har införts en bestämmelse, som avser att befria allmänheten från dåliga läkemedel, men i övrigt har man i huvudsak fastslagit det nuvarande tillståndet, och den siste talaren, som är sakkunnig på området såsom medlem i den av Kungl. Maj:t tillsatta apotekarekommittén, framhöll ju, att här gäller det att slå ned försäljning av kvacksalveremedel och utvidga apoteksmonopolet, och sedan skulle man få bättre tillfälle — såsom han med sin uppfattning trodde — att på denna väg övergå till statsmonopol. För detta ändamål skulle man också se till att apoteksvarorna betaltes tillräckligt, så att apoteken kunde bära sig och till antalet ökas. Detta är således icke något som, omedelbart åtminstone, vidkommer eller gagnar allmänhetens intressen. Man framhåller som sagt huvudsakligen endast önskvärdheten och vikten av att kunna utnyttja apoteksmonopolet. Det finnes kanske möjlighet till detta i denna författning på grund av, fränsett de högre straffbestämmelserna, möjligheterna till en godvillig tolkning från myndigheternas sida. Men avsikten synes ha varit att med lagen endast fastslå de nuvarande principerna på apoteksväsendets område. Ur denna synpunkt har jag, ehuru med tvekan, ansett mig väsentligen kunna gå med på vad här till en början föreslagits.

Sedan kommer det tredje kämpande intresset, nämligen den enskilda företagsamheten för tillverkning och handel med hälso-medel. Nu vill jag säga, att man får vara rättvis och icke påstå, att denna privata företagsamhet endast berett oss olägenheter och skada. Detta är icke förhållandet. Den har i alla fall, särskilt den industriella, genom intresse för uppfinningar på området skaffat oss en del varor, av vilka landet haft utomordentligt stor nytta, t. ex. aseptin. Jag undrar, vilket hälso- och bakteriedödande medel, som varit till mera nytta för landet än just detta. Vidare lägga de, som tillverka sådana varor, självfallet an på att erhålla något, som innehåller stärkande eller botande ämnen, och när allmänheten får detta i kroppen, kan den icke undgå att ofta märka, att det också gör en viss verkan. Men sedan komma å andra sidan de stora missbruken och däribland också de oblyga

Ang. apoteks- reklamannonser, som herr Persson gav prov på, om hur ett medel
varustadga. botar allt möjligt, samt de ofta höga priserna.

(Forts.)

Allmänhetens intressen ha emellertid genom detta förslag, såsom det förefaller, icke ännu blivit så särdeles mycket tillgodosedda. Men då uppstår frågan, huru det i framtiden skall ordnas, för att allmänhetens alla berättigade krav skola bli bättre tillvaratagna. Ett sätt är att upplåta apoteksrörelsen till fri handel och fri konkurrens. Men det kan icke komma i fråga. Det skulle förmodligen gå alldeles på tok och vore icke riktigt. Ett annat sätt — som lär förordas särskilt av obefordrade farmaceuter, är, att åt examinerad farmaceut skall lämnas full frihet att öppna ett apotek, var han finner lämpligt och tror det skall löna sig. Man menar, att genom att farmaceuterna skulle stå under kontroll och själva äro sakkunniga, skulle detta icke innebära någon fara, under det att på detta sätt på en myckenhet ställen skulle uppstå apotek och i varje fall flera apotek, än som kunde beredas genom andra betryggande anordningar.

En tredje utväg är att tillgripa det s. k. statsmonopolet. Det är jag för min del principiell anhängare av. Men man måste se till, att detta statsmonopol icke införes, bara därför att det är statsmonopol, och att man icke skrider till detsamma, förrän man sett till, att allmänheten får den nytta, som man vill åstadkomma, och att man har i sin hand att utföra det på det sättet.

Nu ansåg den siste talaren, om jag förstod honom rätt, att ett statsmonopols inrättande skulle stödjas genom stärkande av det nuvarande apoteksmonopolet, och att man genom att taga tillräckligt betalt för alla läkemedel, men dock göra dem så billiga som möjligt, borde ordna det så, att det blev riklig inkomst av rörelsen i sin helhet. Man skulle då kunna öka apotekens antal till 80, ja, kanske till och med 100, sade han. Detta sista vore ju ett framsteg, men det förstå vi alla, att i vårt vidsträckta land med dess stora avstånd blir den stora allmänheten på landsbygden icke väsentligen hjälpt genom detta, utan större delen av befolkningen därstädes komme även då att ha lika långt från apoteken som förut och ha fortfarande behov av att kunna få apoteksvarorna på närmare håll.

Därför har jag i min reservation såsom ett ideal — vilket naturligtvis såsom alla ideal kanske är ofantligt långt avlägset — ansett, att det vore lyckligt, om man kunde komma till ett statsmonopol med den innebörden, att det tog hand om hela försäljningen och även lade sig vinn om att förbättra varorna och uppfinna nya varor. Man skulle anställa personer att arbeta även på nya uppfinningar, icke liksom vid den nuvarande apoteksorganisationen låta nöja sig med en gammal samling apoteksvaror och möjligen någon gång råka knycka något nytt av den ene eller andre uppfinnaren. Det skall vara ett intelligent statsmonopol och icke ett byråkratiskt. Detta intelligenta statsmonopol

skulle föra sina etiketterade, kontrollerade och alltjämt förbättrade varor ut i marknaden så att de finge säljas överallt, i varje handelsbod, den må vara belägen längst bort i de avlägsnaste landamärena, när nämligen varan finge tillhandahållas utan att vara ordinerad enligt recept. Det är ett statsmonopol, som kan tillgodose allmänhetens krav. Men att bygga uteslutande på det gamla apoteksväsendet och öka ut det med några apotek, det är ju visserligen ett steg framåt, men det skjuter undan det stora idealet ofantligt långt fram i tiden.

Jag vill nu beröra något den konstitutionella frågan. En uttrycklig bestämmelse finnes som sagt i regeringsformen, att monopol icke få av konungen fastställas till vinning för enskilda eller korporationer. Och detta att fastslå och söka för närvarande åtminstone helst något utvidga apoteksmonopolet innebär ett tangerande av denna bestämmelse. Det är en sak, som Kungl. Maj:t på administrativ väg icke får befatta sig med. När en interpellation i saken härom året framställdes, uttalade också vår nuvarande statsminister uttryckligen, att han ansåg, att denna sak icke borde få stanna hos Kungl. Maj:t utan borde underställas Riksdagens prövning. Han uttryckte sig visserligen i så pass svävande ordalag, att det även kunde tolkas så, att det vore nog med, att regeringen infortrade Riksdagens yttrande, men andemeningen var den, att det borde bli en lag och icke en administrativ författning. Jag har inom utskottet ensam fäst uppmärksamheten på denna sak såsom ock framgår av motiveringen till reservationen.

Men nu har jag sedermera — och det har gjort mig ännu mera tveksam — fått veta, att man är betänkt att på administrativ väg, sannolikt utan Riksdagens hörande ens, utfärda snart nog en särskild författning, som medgiver utarrenderingen av apoteksprivilegierna. Den nu existerande utarrendering av apoteken är en olaglig utväxt på apoteksprivilegierna, som apotekaresocietetens direktion kunnat tillåta sig under skyddet av sin officiella förklädnad. Att det nuvarande arrendesystemet är fullt olagligt, är man allmänt ense om. Även apotekskommittén lär vara av den uppfattningen. Ifrågavarande oeffterättlighetssystem, att apoteken skola underhålla två innehavare, dels den rätta ägaren och dels den, som skall betala arrendet, är även en av orsakerna till att det är ekonomiskt så ofantligt illa ställt för de obefordrade farmaceuterna. Med självständigheten förhåller det sig för dem på samma sätt. Om någon tillåter sig att kriticera denna officiella apparat — och jag säger, att det lär knappast finnas någon officiell apparat, som är så byggd på olaglighetens och den enskilda tilltagsenhetens grund som denna — så får han gå sin väg och söka sig en annan utkomst.

Då man kommit underfund med, att det är olagligt att utarrendera apoteken, så synes meningen och förhoppningen vara,

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

att Kungl. Maj:t på administrativ väg genom en uttrycklig författning skall giva helgd åt detta olagliga förfarande, en författning, som genom sitt innehåll kommer att i ofantligt hög grad tangera 60 § regeringsformen, som innehåller förbud för Kungl. Maj:t att på administrativ väg skapa monopol till vinning för enskilda eller korporationer.

Det har sålunda gjort mig betänksam, att man nu på detta sätt skall gå den slutliga lösningen i förväg och så småningom utvidga och stadfästa apoteksmonopolen utan att man vet vad sedan skall komma. En fjärde utväg för frågans ordnande, som mäktiga krafter nog komma att verka för, kan vara bibehållandet i huvudsak av den nuvarande ordningen. Särskilt har det, som sagt, varit ägnat att ingiva farhågor, att man skall, utan Riksdagens hörande kanske, stadfästa oskicket och olagligheten med utarrenderingen av apoteken, för att man sedan av en sådan författning skall bli ytterligare bunden, när det slutliga avgörandet kommer. Upplysningen om detta har gjort mig så tveksam, att jag nu ej kan undgå att åtminstone rösta för det avslagsyrkande, som i första hand blivit framställt. I reservation har av mig också erinrats om, att man helst behöver veta, hur den princip ser ut, efter vilken apoteksfrågan kommer att efter 1920 ordnas. Då först vet man vad man gör.

Här har det anförts t. ex. av herr Persson, att i framtiden skall det ordnas på ett visst av honom förordad sätt. Apotekarsocietetens direktion åter hoppas säkerligen, att ett fastslående av den nuvarande ordningen med de nya möjligheter för apotekarna, som stadgan och ett ytterligare stadfästande av arrendesystemet gäve, skall föra med sig att, när man kommer till det stora avgörandet, herr Perssons mening blir kullvoterad, och att det då får fortsättas på sätt, som hittills skett. Ingen kan veta, hur det kommer att ställa sig för framtiden.

Därtill kommer att ingen trygghet föreligger att medicinalstyrelsen blir lösröckt från det officiella och andliga sammanhang och beroende, vari den står till apotekarsocietetens direktion. Författningen har dessutom den stora bristen, att den icke till skillnad från de gamla medicinalförfattningarna sysslar med apotekarnas rättigheter och icke heller med den officiella läkekonstens kvacksalveri. När herr Persson talade om alla dessa pulver och piller, som allmänheten får i sig genom den enskilda företagsamheten, så vill jag säga, att det är framför allt den officiella läkekonsten, som förstör mängden med pulver och piller. Åt klena fruntimmer t. ex., som behöva frisk luft och rörelse, ordinerar man arsenik, giftiga pulver och allehanda piller. Det är också ett ofantligt kvacksalveri, ett ofantligt misshandlande av den mänskliga kroppen, som kan få verklig hjälp endast genom naturläkeedom.

Av det sagda förefaller det mig, då jag står i valet, tryggast att biträda avslagsyrkandet. Vad som låg bakom herr

Hellbergs yrkande i början av diskussionen, i vilket några ledamöter instämde, var väl också innerst en önskan att få saken framlagd i hela sin vidd 1920, då kan man bedöma vad man gör. Jag finner mig sålunda, särskilt med hänsyn till den nya upplysningen om arrendesystemets sannolika stadfästade i administrativ väg, föranledd, om det blir votering, att till en början biträda det av herr Hellberg gjorda avslagsyrkandet.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman, mina herrar! Jag skall först tillåta mig erinra kammaren om att det är ett mycket gammalt önskemål, som här är före, nämligen att söka få förhållandet mellan apoteksväsendet och den kemisk-tekniska industrien ordnat, en fråga, som stått på dagordningen i 40 år, alltifrån den tid, då kemisk-teknisk industri uppkom här i landet, och en fråga som under de sista tio åren, kan man säga, oavbrutet varit föremål för lagstiftarnas uppmärksamhet genom pågående utredningar och förslag i olika riktningar. Det har emellertid mött synnerligen stora svårigheter att lämpligt avväga de olika intressena. Man är emellertid nu, tror jag, på god väg att vinna tämlig enighet mellan dessa intressen i väsentliga punkter. Det är också hög tid att nu snart komma till resultat. Den rättspraxis, som finnes på området, är synnerligen vacklande. Det är klart att författningarna, som härstamma från slutet av 1600-talet, nu äro otjänliga och otillräckliga, då man icke på den tiden kunde förutse den utveckling, som på det ena eller andra hithörande området uppkommit. De äro vidare omöjliga att upprätthålla till följd av de straffbestämmelser, som äro förenade med dem, vilka, såsom vi nu veta, äro synnerligen obetydliga och synnerligen olämpliga. Det råder därför på området en allmän oreda till skada för allmänheten, till skada för apotekarna och till skada för den kemisk-tekniska industrien. Det är därför nödigt att få till stånd en modern lagstiftning om apoteksvarubegreppet. Det nuvarande osäkerhetstillståndet utgör utan tvivel för alla dem, som icke vilja riskera ett åtal, ett hinder att syssla med de medicinska varor, som enligt detta förslag äro uttryckligen undantagna från monopolet och sålunda skulle bli föremål för fri handel. Alla lojala handlande och affärer för försäljning av hälsovårdsmedel och sjukvårdsartiklar skola se med tillfredsställelse, att en ordnad lagstiftning kommer till stånd, och jag vet alldeles bestämt, att den kemisk-tekniska industrien i mycket övervägande grad önskar en dylik stadgas tillkomst. Den är helt enkelt förutsättningen för denna affärsgren att få ordnade och stabila förhållanden. Det är därför angeläget, att Riksdagen söker ena sig om att nu komma till ett resultat. Förslaget har i stort sett ansetts acceptabelt ur både apotekarnas och industriens synpunkt. Det är naturligt, att man på olika håll har speciella anmärkningar mot vissa delar, och jag påstår icke, att

Ang. apoteks-
varuslagda.

(Forts.)

någondera av nämnda bägge parter, som närmast beröras av förslaget, äro alldeles belättna med varje särskilt stadgande. Men jag tror, att Kungl. Maj:t har sökt att på möjligast tillfredsställande sätt avväga intressena, och att man i stort sett är relativt tillfredsställd på båda hållen med de huvudsakliga bestämmelserna. Kammaren får ju dessutom tillfälle att vid behandlingen av de särskilda paragraferna, om kammaren anser att någondera partens berättigade intressen blivit åsidosatta, uttala sig för ändringar.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på att stadgan är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1914, d. v. s., att det är så pass lång tid dit, att, ehuru den i det stora hela slår fast status quo på området, man dock velat lämna en övergångstid för att vederbörande skulle kunna i varje fall anpassa sin affär efter de detaljbestämmelser, som finnas här föreslagna. Om det nu beslötes uppskov, låt vara blott till nästa år, skulle detta fördröja tillkomsten av bestämmelser i detta hänseende till den 1 juli 1915. För resten, med ett uppskov skulle alldeles säkert ökade svårigheter till vinnande av något så när enighet uppstå. Det skulle säkert uppkomma en mycket stark agitation. Humbugsmedicinen skulle ytterligare florera, och man skulle där söka säkerställa sig med åtskilliga otrevliga manipulationer. Det är så — som jämväl den andre talaren herr Bogren sade, vilken uppträdde till förmån för uppskov och utarbetande av ett nytt förslag, när han icke var fullt belåten med det föreliggande — att förhållandena skulle bliva otrevliga, om ej en dylik stadga tillkom och att det skulle vara till ganska stort men även för industrien, om förhållandena på detta område alltjämt förbleve osäkra och oordnade. Han åberopade bl. a. att medicinalstyrelsen allt mer och mer söker draga in under apoteksmonopolet åtskilliga av de ämnen, som förut ansetts vara fria, och han opponerade sig också mot den rätt, som medicinalstyrelsen har att tolka dessa författningar, vilket tolkande enligt hans förmenande är alltför gynnsamt för apotekarna. Ja, kommer icke denna stadga till stånd inom den närmaste tiden, så föreställer jag mig, att den tolkningen kommer att fortgå och tillerkännes vitsord. Man kommer att tvista om en viss vara skall vara apoteksvara eller ej; man kommer att tvista därom vid förtullningen och man kommer att tvista därom vid domstolarna, och jag föreställer mig, att det såsom hittills blir medicinalstyrelsens yttrande, som blir i väsentlig mån bestämmande för det resultat, till vilket vederbörande slutligen komma. Men det är ett tillstånd, som ju herr Bogren just vänt sig mot.

Herr Bogren sade också, att frågan kunde snarast möjligt återkomma, om den skulle avslås i dag. Jag får emellertid säga, att om förslaget nu kommer att avvisas, så föreställer jag mig, att ett återkommande är omöjligt under de närmaste åren. Den siste

ärade talarens, herr Lindhagen, mening var också, att man borde låta förhållandena vara sådana, som de äro, ända till 1920, då hela apoteksväsendet måste ordnas. Skulle kammaren uttala sig för ett uppskov på de grunder, herr Bogren tänkte sig, eller att åt apotekarna bara bibehålla försäljningsrätten till giftiga ämnen och dylikt samt dessutom recepturen, d. v. s. expedieringen av läkemedel på grund av recept, så tror jag för min del, att det vore ytterligt svårt för såväl de medicinska myndigheterna som Kungl. Maj:t att komma fram med ett förslag i det syftet. Givet är emellertid, att Kungl. Maj:t icke kan, utan att Riksdagen uttalar sig i den delen av frågan, utfärda någon administrativ författning i ämnet, utan om frågan faller i dag, har man lämnat ut den till en ganska oviss framtid och sannolikt till en framtid, som kommer att sträcka sig till ungefär år 1920.

Herr Lindhagen berörde till någon del frågan om att detta förslag bort behandlas såsom ett *lag*förslag. Den frågan var uppe till överläggning vid den förberedande behandlingen inom statsrådet. Kungl. Maj:t har emellertid genom att nu begära Riksdagens yttrande allena över förslaget icke alls tagit någon principiell ståndpunkt; förslaget kunde lika väl ha framlagts såsom *lag*förslag. Det fanns goda skäl för båda sätten, men man ansåg, att denna lagstiftning var så pass nödig, att man hade svårt att gå den stora, om jag så må säga, lagvägen, enär man därigenom skulle väsentligt fördröja frågan och i allt fall ej få fram den i år. I så fall skulle t. ex. lagrådet ha hörts, och det hade också kanske blivit nödvändigt att avskilja de mera civilrättsliga bestämmelserna från de administrativa. Man trodde därför, att Riksdagen skulle anse det vara tillräckligt att få på föreslaget sätt yttra sig i ämnet, och det är ju också lagutskottets mening. — Herr Lindhagen ensam har vissa tvivel. Kungl. Maj:t skall givetvis taga all möjlig hänsyn till Riksdagens beslut och uttalanden i föreliggande detaljer av frågan. Jag tror, att den ståndpunkt, som här är intagen, låter sig ganska väl försvaras, och jag tror att det i detta speciella fall varit praktiskt lämpligt för att få fram frågan så snart som möjligt under Riksdagens prövning.

Jag skall tillåta mig att göra några få ytterligare uttalanden och erinringar i anledning av diskussionen här i kammaren och de invändningar mot förslaget, som därvid gjorts. Det är klart, att man vid hela denna frågas bedömande måste gå ut från att det *finnes* ett privilegieförhållande på detta område, att det finnes ett privilegium för apotekarna på läkemedelshandelns område. Jag skall icke tvista med herr Lindhagen om grundlagsbestämmelsen i 60 § regeringsformen. Jag vill blott erinra om, att privilegiefrågans befintlighet varit föremål för åtskilliga yttranden från de högsta juridiska myndigheter vi hava, såsom justitiekanslern och högsta domstolen, och att man där varit alldeles på det klara med att ett privilegium föreligger. Härmed må icke

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

vara sagt att icke möjligen olika åsikter kunna göra sig gällande angående omfånget av detta privilegium. Ett faktum är, att privilegiet består, i det att det alltjämt upprätthålles av domstolarna och de administrativa myndigheterna i vårt land.

Det har talats i detta sammanhang, särskilt av herr Lindhagen, om ett visst föreliggande förslag till bestämmelser om utarrendering av apotek; och det förvånar mig mycket, om herr Lindhagen skulle låta sitt votum om nu föreliggande stadga bestämmas av rykten rörande denna arrendefråga eller, såsom han kallade det, frågan om utarrendering av apoteksprivilegium, en betänkelig utvidgning, stridande mot § 60 regeringsformen. Det sålunda berörda ärendet beror nu på Kungl. Maj:ts prövning efter att hava remitterats till åtskilliga myndigheter för yttrande. Av medicinalstyrelsen gjordes nämligen på sin tid en framställning, att bestämmelser om apoteksarrenden måtte meddelas. Kungl. Maj:t har emellertid icke ännu intagit någon ståndpunkt i frågan, ej ens om detta ärende skall avgöras i administrativ ordning eller om man härtill skall söka Riksdagens medverkan. Den har över huvud taget icke varit uppe i statsrådet ännu. Den har uteslutande hållit sig på remissernas och förberedelsernas område. Jag kan absolut icke bestyrka eller förneka frågan, om Kungl. Maj:t anser bestämmelser i detta ämne erforderliga eller ej; frågan har icke alls varit föremål för regeringens överläggning. Herr Lindhagen torde icke ha anledning att av vad han hört om denna fråga hämta stöd för sitt votum för avslag på den stadga, som nu föreligger och som icke har något sammanhang med apoteksarrendena.

Herr Lindhagen har också, liksom den förste ärade talaren, talat om den makt, som utövas av apotekaresocietetens direktion, och ansett denna direktion leda både medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t — såsom vattubäckar. Herr Hellberg i Lycksele tyckte också, att, såsom jag tror orden föllo, apotekaresocietetens direktion var sin egen myndighet. Ja, det är möjligt, att apotekaresocietetens direktion är en mäktig myndighet; det är möjligt att medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t gärna följa dess råd, men jag tror icke man kan säga, att denna direktion leder varken den ena eller andra myndigheten såsom »vattubäckar», utan jag tror, att vi förbehålla oss, medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t, rätt att följa eller förkasta direktionens råd, att pröva, om de ha goda skäl för sig eller ej. Att på något sätt göra apotekaresocietetens direktion till sin egen myndighet, varmed väl skulle avses att den i själva verket skötte apoteksväsendet här i landet efter behag, tror jag icke skall lyckas. Jag tror icke, att man kan skrämma kammaren med den saken; den torde icke böra ha något inflytande på det föreliggande ärendet.

Jag skall icke heller gå in på den förste ärade talarens besynnerliga funderingar rörande apoteksprivilegierna och apoteks-

väsendet i allmänhet. Jag må säga, att det förvånar mig en smula, att en läkare syntes vara så ovänligt stämd mot apotekarna. Annars brukar man skämta om att läkare och apotekare »hålla ihop såsom ler och långhalm», så att man icke kan skilja dem åt, att de äro beroende av varandra, att deras intressen sammanfalla fullständigt, o. s. v. Det måtte vara olika förhållanden i detta hänseende i Lycksele. Herr Hellbergs yttrande vittnade också, syntes mig, om åtskilliga brister i uppfattningen av apoteksväsendet över huvud taget, och att han kunde ha gagn av att studera vad såväl medicinalstyrelsen som apotekaresocietetens direktion franhållit i sina officiella uttalanden rörande apoteksväsendet och närmast apoteksprivilegierna.

Överallt i utlandet har man en lagstiftning på apoteksvaruområdet, vilken i regel är strängare än hos oss och som man skärpt vid olika tillfällen. I Norge är det på detta område vida förmånligare ställt för apotekarnas intressen än hos oss. I Danmark finnes det en ny lag av 1913, som är till förmån för apotekarna. Samma är förhållandet i Finland och Österrike. I Tyskland kan man säga, att det är någon mindre månhet om apoteksyrket. Där är droghandeln föremål för särskild omvårdnad.

Jag vill sedan säga ett par ord i en med stadgan nära sammanhängande fråga, innan jag övergår till det, som för mig varit närmast avgörande för stadgans framläggande. Herr Lindhagen talade nämligen om bilagorna till stadgan, som han ansåg vara så viktiga, att Riksdagen borde höras över varje förändring i dem; de voro, sade han, grundläggande för hela stadgan. Ja, i viss må kan man säga, att de äro det. Men de äro också en tillämpning av stadgans bestämmelser; de utgöra en exemplifiering av dem. Det är nödvändigt att ordna det så, ty man kan på detta område icke avfatta några paragraferna så distinkt och med sådan vidlyftighet, att man kan avvara bilagorna. Det uppkommer också ständigt nya uppfinningar i läkemedelsbranschen, som påkalla ändringar där. Det är därför svårt att göra en utfästelse att underställa bilagorna Riksdagens prövning. Skulle man emellertid vilja göra en sådan ändring i dessa bilagor, att denna ändring i själva verket skulle innebära ett frångående av några av de principer, på vilka stadgan vilar, då anser jag, att Kungl. Maj:t bör underställa ett sådant förslag Riksdagens yttrande. Det bör icke komma i fråga att på detta befarade sätt genom en bakport ändra syftet och andemeningen i stadgan; i det fallet kan herr Lindhagen vara skäligen lugn.

Det väsentligaste i hela denna fråga är i allt fall att på något sätt söka komma åt den humbugsmedicin, som nu florerar så mycket och varpå herr Sven Persson gav så drastiska och träffande exempel, en fråga beträffande vilken däremot den näst siste talaren, liksom den förste, icke hade mycket att säga eller icke var så tydlig i sina yttranden. Det är i alla fall så, att

*Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts).*

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

man måste söka komma tillrätta med denna trafik på något sätt och skydda allmänheten för åtminstone de grövsta formerna av detta ofog med hemliga läkemedel och med humbugsmedicin. Det har kanske icke skett så effektivt i stadgan, som man skulle hava önskat sig. Man har icke nu velat gå den vägen att inskränka annonseringen av dessa medel eller att på något sätt låta tryckfriheten komma med i spelet; men jag tror, att genom de bestämmelser, som här finnas, man i alla fall skall komma ett gott stycke på vägen, att man skall kunna på någolunda kraftigt sätt träffa de allra grövsta formerna av denna handel, detta ockrande på allmänhetens godtrogenhet och allmänhetens uppskörtande. Det är enligt min mening oundvikligt att i stadgan inrymmas en och annan bestämmelse, som lämnar tillfälle för Kungl. Maj:t att administrativt ingripa mot vissa utbudna medel. Då det är denna Kungl. Maj:ts rätt, som man vänder sig så mycket emot, tror jag, att man kan vara ganska lugn för att Kungl. Maj:t skall iakttaga all försiktighet och ej ingripa i onödan. Herr Sven Persson talade om, att man kan väl alltid interpellera, om man finner att Kungl. Maj:t i nu antydda avseende går för långt och tillmötesgår obefogade anspråk. Ja, det kommer man säkerligen icke underlåta att göra. Jag är, som sagt, övertygad om, att Kungl. Maj:t alltid kommer att utöva den myndighet, Kungl. Maj:t skulle erhålla att förbjuda tillhandehållande av vissa ifrågavarande hälsovårdsmedel, med all grannlagenhet och att Kungl. Maj:t kommer att utöva den allenast i de fall, där det är fullständigt klart att hälsofara förekommer eller uppenbar humbug konstaterats.

Det är framhållet, att föreliggande stadga sökt att avväga de stridiga intressena på detta område så mycket som möjligt. Den är en kompromiss — och det klandrar herr Lindhagen — det medges gärna. Men vi veta alla, hur det är när intressena stå starkt emot varandra. Då försöker man komma till ett resultat, som kan något så när tillfredsställa de olika parterna och ställa frågan i något så när riktig belysning samt giva nödigt spelrum åt de olika intressen, som lagstiftningen vill på lika sätt befrämja. Så tror jag här också skett.

Jag kan icke tro annat än att Riksdagen skall lämna sin medverkan till att söka ordna dessa förhållanden något så när tillfredsställande. Vad som i det ena eller andra avseendet finnes olämpligt lagt i detaljerna kan ju ändras; men det trängande behovet av en lagstiftning på området torde icke få hindras av, att möjligen olika meningar kunna råda i en del detaljer. Framför allt, om man skulle låta det fortgå som hittills, skulle man få se, hur humbugsmedicinen alltmer komme att florera, hur den komme att göra sig bredare, och hur mycket svårare vi en annan gång skulle få att söka hämma de svåraste och mest anstötliga formerna av densamma. Det är också nödvändigt att nu

göra någonting i den frågan, just för att vi 1920 skola kunna vara oförhindrade att gå vilka som helst av de vägar, som kunna tänkas i fråga om apoteksväsendets slutgiltiga ordnande i vårt land. Det är endast till gagn för detta slutliga ordnande, om kammaren nu verkligen beslutar sig för att här söka genom ett försiktigt beslut, genom biträdande av det förslag i det väsentliga, som här är av Kungl. Maj:t framlagt, anvisa vederbörliga områden åt de olika näringar, som här äro intresserade, och därigenom hindra, att vi på ett eller annat sätt befinnas bundna när vi skola gå att slutligen ordna vårt apoteksväsende. Jag vågar därför hoppas, att kammaren skall i nu föredragen punkt följa laguskottets förslag.

*Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)*

Herr Liljedahl: Herr talman! Jag kan icke förstå dem som yrka på uppskov. Det finnes ingen fråga, som jag mött här i Riksdagen så väl utredd som denna. Den har genomgått fem å sex grundliga och heta skärseldar. Alla myndigheter, som hava med saken att göra, ha blivit hörda under de tio sista åren. Sedan ha alla, som ha privata intressen i denna sak att bevaka, den stora apotekargruppen och den kemisk-tekniska industriens representanter samt en mängd övriga personer, blivit vederbörligen hörda. Frågan är sålunda mycket noggrant utredd, och det är verkligen trängande, att den blir löst.

Jag skall icke länge upptaga kammarens tid. Blott några ord först angående apoteken. Det torde vara ett allmänt känt faktum, att apotekens inkomster under sista tiden minskats betydligt, och det är ju i grunden synnerligen glädjande för oss alla, som resa land och rike kring för att försöka att om möjligt i en framtid göra apoteken mer överflödiga, att få svenska folket att självt ta hand om sin hälsa. Ty sjukvården är visserligen alltid nödvändig, men sjukdomar behöva icke komma, förrän man blir gammal, såsom härolder före döden. Det är idealet för folkuppfostran till hälsa.

Jag ber att få göra en liten personlig självdeklaration. Jag har bott på apotek i 20 år, och jag hade där alla mediciner gratis. Man kom naturligtvis gärna i frestelse att då medicinera för ofta, helst som denna del av mitt liv, min barndom och ungdom, sammanföll med den tid, då vetenskapen och allmänheten ägnade en formlig avgudadyrkan åt dessa läkemedel, som säljas på apoteken. Under denna tid, det är nu ganska länge sedan, hade jag lungsot och tre gånger lunginflammation, mässling och scharlakansfeber samt en del andra sjukdomar utom det att jag bröt arm och ben och vrickade båda fötterna — men det är mera en idrottsfråga än en apoteksfråga. Det kom emellertid böcker till mig och sade: du skall låta bli att plottra med allt det där, idka hälsovård i stället! Tag hand om din hälsa! Och så pekades det på den skickligaste apotekare som finns i världen:

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

vår Herre där uppe. Han har ett stort apotek, som är så inrättat att alla medikamenter där fås alldeles gratis såväl av den fattige som den rike: sol, frisk luft och vatten. Jag går till det apoteket. Det kostar, som sagt, ingenting. Jag har hållit på och experimenterat där nu under minst 10 år. Jag badar dagligen, då jag stiger upp, genom att taga översköljning eller dusch samt tar dessutom vanligen ett badstuvad i veckan. Under hela denna tid har jag aldrig en enda gång varit sjuk. Jag hade, bara som ett exempel, under många år i följd varje höst, när det blev dimmigt och disigt, ont i halsen och fick gå till läkare gång på gång samt till apoteket för att köpa gurgelvatten och dylikt. Så kom jag en gång till en skicklig halsläkare i Stockholm, en man, vars minne jag välsignar, så länge jag lever. Han tittade mig i halsen. »Det ser mycket illa ut», sade han, »ni har en böld i halsen, och det är nödvändigt att göra en operation». Jag fick gapa, han satte kniven i halsen, det gjorde ont, men man kan ju icke skrika, när man har en kniv i halsen, och jag måste svälja smärtan. Efteråt sade läkaren: »Ni kan vara säker på, att när er hals blivit så dålig, att ni börjar få bölder i den, så får ni igen dem säkert varje år.» Jag blev då naturligtvis mycket ledsen, men han sade ett tröstens ord: »Det finnes ett sätt att förhindra det onda, nämligen att ni sköljer halsen varje morgon blott med kallt, rent vatten. Då blir halsen ren från alla bakterier, och då hårdas den tunna slemhinnan där inne, så att ni icke förkyler er. Gör detta varje morgon, innan ni går ut, så skall ni få se, att ni till slut inte får ont i halsen mer.» Jag tänkte, att det var stora ord, men jag har sedan dess följt rådet. Det var 1893, samma år jag blev officer. Under de 20 år, som gått sedan dess, har jag aldrig en enda gång haft ont i halsen. Det är, som herr Lindhagen säger, och som herr Sven Persson sagt i sitt utmärkta anförande, naturläkemedlen, som vi skola sätta i stället för denna avgudatro på apoteken, vilkas nytta jag naturligtvis ej vill förneka i många fall.

Men nu kommer något annat i stället, som de, vilka räkna sig till folkuppfostrans vänner, måste ha skarp blick för, något annat, som också vill gå samma vägar som denna avgudatro på medicinerandet. Man vill sätta de s. k. hälsovårdsmedlen i stället och därigenom förebygga sjukdomar. Herr Sven Persson har flaggat med en del annonser, jag skall också be att få flagga med en dylik från Lazarolfabriken. — Se, så stor han är, en hel sida. En av kammarens ärade ledamöter har uppmätt hela denna annons och räknat ut, att den efter 5 öre per millimeter kostar 295 kronor. Tidningen tjänar ofantliga summor på sådana annonser, och det gör, att många artiklar, som jag läst i pressen i denna fråga, har jag, fastän de stått som tidningarnas ledare, uteslutande betraktat som stora Lazarolannonser. Där är en viktig sida av saken, en annan är den: vem får betala dessa dryga

annonskostnader? Jo, det får just den allmänhet göra, på vars okunnighet man ockrar. Denna annons heter: »Sanningen om Lazarol». Den innehåller en mängd intyg, här ser jag ett ifrån Kongo av en person, som jag icke känner, ett ifrån Persien av en person, som jag icke heller känner, och ett brev från London. Här finnes icke ett enda uttalande om Lazarol av svensk läkare. Detta har gjort, att jag skaffat mig ett par intyg från två framstående läkare. Vi veta, att Lazarol bland annat angives kunna bota hudsjukdomar. Jag har fått ett intyg från f. d. docenten vid Karolinska institutet, överläkaren vid sjukhuset S:t Görän, professor Johan Almkvist. Han yttrar: »Undertecknad har iakttagit flera fall av hudinflammation (dermatit) efter användandet av Lazarol och Lazarin. Dessa hudinflammationer hava vanligen varit av ganska häftig art samt ofta utbrett sig från den plats, där de först uppstått, genom användandet av ovan nämnda medel, till kringliggande kroppsdelar, ibland till och med över nästan hela kroppen. Det är alldeles tydligt, att dessa medel innehålla retande ämnen, som inverka mycket skadligt på huden.» Detta har icke upptagits i Lazarolannonsen. Ett annat intyg, ifrån t. f. överläkaren vid sjukhuset S:t Görän medicine doktor Karl Marcus, lyder så här: »Såsom läkare vid polikliniken för hudsjukdomar, Riddaregatan 3, och senast som amanuens vid sjukhuset S:t Görans poliklinik har jag haft rikligt tillfälle att bilda mig ett omdöme om Lazarols och Lazarins värde vid hudsjukdomar. De allra flesta patienter med sådan sjukdom hava nämligen kortare eller längre tid plåstrat med dessa preparat, därtill fölledda av de lockande och i ögonenfallande annonserna i de dagliga tidningarna, innan de blivit så pass mycket sämre, att de uppsökt poliklinikerna. I många fall har Lazarol eller Lazarin, använt för att stilla tandvärk eller dylikt, direkt framkallat en våldsamt inflammation av huden. I åter andra fall har en bestämd försämring av ett förut befintligt ekzem eller annan hudsjukdom kunnat iakttagas efter bruk av preparaten i fråga. De med desamma misshandlade fallen hava som regel visat sig svårare och envisare att få läkta, än sådana som från första början kommit under läkarens vård. I ännu ett avseende verka Lazarol och Lazarin direkt skadligt i några av mig iakttagna fall av syfilis i synnerligen smittosamt stadium, åtskilliga fall av smittosamma hudsjukdomar, såsom skabb, skäggsvamp, hårsvamp m. m. hava veckor, ja, månader behandlat sig med dessa medel och under denna tid naturligtvis utsatt sin omgivning för smitta. Hade de i stället genom besök hos läkare genast fått naturen av sin sjukdom, diagnosen, klar, och den riktiga behandlingen inlett, hade denna fara naturligtvis ej uppstått. Om annonserna endast lovprisat Lazarolets och Lazarinets egenskaper som toalettmedel, hade från läkaresynpunkt intet varit att säga. Men genom det braskande utbasunandet av dessa medels utmärkta egen-

Ang. apoteks-
varastadga.

(Forts.)

*Ang. apoteks-
varustadga.*
(Forts.) skaper som läkemedel för snart sagt alla möjliga sjukdomar har en situation inträtt, då vi läkare måste till allmänheten uttala ett allvarligt 'giv akt!'

Att vi dröjt så länge härmed, beror uteslutande på, att vi velat hava tillräckligt stor erfarenhet om dessa medel, innan vi yttrat oss. I nästa häfte av Hygienisk Revy, redaktör professor Thorsten Thunberg, kommer en av de nuvarande läkarna vid sjukhuset S:t Görans poliklinik att redogöra för icke mindre än 89 fall av lazarolskador på ett enda år».

Jag skall icke trötta kammaren med vad Lazarolfabrikanten själf säger, men han påstår bland annat att Lazarolen är för folkhygien av överskådlig betydelse.

Ja, under nu angivna förhållanden kan jag icke finna annat än, att det kungl. förslaget är det bästa möjliga. Jag tycker emellertid för min del, att Kungl. Maj:t i sin proposition gått något för långt i sitt medgivande att i handeln släppa lös en mängd varor. Därför har jag framlagt en särskild motion tillsammans med herrar Cederborg och Tengdahl. Jag skall nu icke taga upp de punkter, vi där berört, utan jag vill blott uttala min tacksamhet mot lagutskottet, som tillstyrkt två punkter i vår motion, de viktigaste.

Genom ett uppskov med denna fråga kommer det nuvarande osäkerhetstillståndet att fortfara. Men kunna vi nu biträda detta stadgeförslag, blir frågan provisoriskt ordnad, och vi slippa undan hela denna kulspruta av åtal, som alldeles säkert kommer att sättas i gång, därest det nuvarande osäkerhetstillståndet fortfar, en mängd åtal emot handlande, som kanske i god tro försälja varor, vilkas egenskap av apoteksvara är omtvistad. En mängd sådana som nu äro omtvistade, bliva genom detta förslag frigivna, och även andra, som verkligen äro apoteksvaror, bliva fria. Kungl. Maj:t delar upp allt detta i tre tydliga bilagor: bilaga 1: enkla ämnen; bilaga 2: beredningar eller sammansättningar av ämnen, angivna såsom apoteksvaror; samt bilaga 3: sådana varor, som få fritt säljas i handeln. Hädanefter skulle handelsmannen i det stora hela veta, vad han får sälja, och veta vad han icke får sälja. Han slår bara upp dessa bilagor och ser efter. Detta osäkerhetstillstånd kommer han alltså ifrån, även detta till allmänhetens nytta. Om t. ex. en lantman har ett sjukt kreatur, så behöver han kanske en salva att smörja det med. Då är det olämpligt för lantmannen att behöva resa en lång väg till apotek för att få varan. Bättre vore ju, om han kunde gå in i närmaste handelsbod och köpa den. Detta medges nu enligt det kungl. förslaget, alltså ett mycket betydligt framsteg — många andra att förtiga.

Vidare har det talats om priserna. Jag tror, att prisen på somliga apoteksvaror skulle kunna nedbringas. Och om den kommitté, som har hand om arrendefrågan och allt som hör till apo-

teksväsendets organisation efter 1920, ville taga upp denna fråga, skulle det vara mycket lyckligt. Men det får jag säga, att hur långt man än konkurrerar ned prisen, icke blir det billigare hos dessa många handelsmän, som skulle få sälja varor, som nu finnas endast på apoteken. Jag skall blott taga några exempel. En ask Wiltons blodkraftpiller kostar i allmänna handeln 2 kr. 85 öre — samma mängd piller taxerade enligt medicinaltaxan å apoteken betingar ett pris av 1 kr. 20 öre; en burk Lazarin med handelspris 1 kr. kostar enligt medicinaltaxan 55 öre; en flaska Lazarol med handelspris 1 kr. kostar enligt medicinaltaxan 70 öre; ett paket Kurola Soda Extrakt med handelspris 2 kr. 50 öre kostar enligt medicinaltaxan omkring 1 kr. 30 öre; en burk Täolin med handelspris 2 kr. kostar enligt medicinaltaxan 35 öre; ett paket Samarin — ett amerikanskt järnextrakt — med handelspris 75 öre, kostar enligt medicinaltaxan 54 öre.

Ja, jag ber, herr talman, att med dessa erinringar få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Då jag instämde i herr Hellbergs avslagsyrkande, vill jag säga några ord för att motivera detta mitt instämmande, enär jag under debatten erfarit, att vi hava mycket olika utgångspunkter för samma yrkande.

Jag kan för min del icke godkänna detta resonemang, som här framförts, att apoteksvarorna i sin helhet skola behandlas efter den fria konkurrensens lagar och ur näringsfrihetens synpunkt och därför vara att få köpa där man önskar och behagar att få dem utan jag utgår ifrån den synpunkten, att varje trakt av riket bör få tillgång på goda apoteksvaror, men varor som stå under tillräckligt effektiv kontroll. När vi 1920 skola reglera apoteksväsendet, så komma väl anspråken på nya apotek att göra sig mycket starkt gällande, och liksom vi nu sörja för att på alla trakter i riket finnas så många och så skickliga läkare som möjligt, måste staten tillse, att apoteksförråd äro tillfinnandes i dessa trakter.

Jag har hela tiden trott, att man vid reglerandet av denna fråga skall använda inkomsterna från de mera givande apoteks-företagen i städerna i de tätare bebyggda orterna för att med dessa överskott skaffa icke allenast apotek utan även billiga och goda apoteksvaror å orter, där medborgarna nu sakna båda-dera. Och med utgångspunkt ifrån detta kan jag icke beteckna det föreliggande förslaget, som ju avser att göra grosshandeln med apoteksvaror fri, som avser att utbryta ifrån hela apoteks-varuhandelns område en inkomstkälla, som jag för min del velat ha till hjälp för att utjämna dessa förhållanden. Medgiva vi nu, att grosshandeln med apoteksvaror skall vara fullständigt fri kunna vi vara livligt övertygade om, att när staten en gång skall reglera hela apoteksväsendet och statsmakten på detta sätt

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks- avstått ifrån denna inkomst, så skall statsmakten 1920 kanhända
varustadga. tvingas att giva löseskilling till de nya grosshandlarna för för-
(Forts.) menta förluster, samtidigt som staten då får vidkännas sin
skyldighet att upprätta nya apotek, där man anser det vara av
behovet påkallat.

Det är ifrån denna utgångspunkt, jag icke kan vara med på det föreliggande förslaget. Jag vill så långt som möjligt stävja försäljningen av humbugsmedicin, och jag vill, mina herrar, icke allenast stävja detta ofog hos dem, som uppträda utanför apotekarekåren, utan jag vill även försöka hindra, att humbugsmedicin säljes under apotekens skydd. Men, herr talman, jag tycker att denna sak icke ligger riktigt klar, därför vill jag vara med om ett uppskov i år; och yrkar jag avslag på utskottets utlåtande.

Herr Widén: Det är beklagligt, att detta förslag kommit in på kammarens bord så sent under Riksdagen, men ännu mer beklagligt vore det enligt mitt förmenande, om detta förhållande skulle föranleda kammaren att nu avvisa förslaget.

I det stora hela taget torde detta förslag — såsom herr statsrådet redan påvisat — kunna sägas gå ut på att genom lagstadganden fastslå den ståndpunkt i avseende på handeln med läkemedel eller apoteksvaror, som för närvarande gäller. Då man sätter sig in i frågan, skall man nog finna, att den utredning, som föreligger, också ger klarligen vid handen, både att så är förhållandet, som jag nyss nämnde, och likaså att ett stort behov föreligger att verkligen få lagfästade bestämmelser på detta område. Vad behovet beträffar, har detta också erkänts av åtskilliga utav de talare, som här yttrat sig för ett avvisande av förslaget — särskilt herr Bogren, som ju för sin del starkt framhöll det osäkerhetstillstånd, vilket för närvarande råder på grund av bestämmelsernas ålderdomlighet och otillräcklighet. Denna syn på saken har även gjorts gällande ej blott från apotekarehåll, utan även från dem, som representera handeln med hälsovårdsmedel, kemikalier m. m.

Jag vill något mer än vad som förut skett under debatten erinra om den utredning, som ägt rum i detta ämne. Man kan ju icke begära, att alla ledamöterna i kammaren hunnit gå igenom propositionen eller ens vad utskottet skrivit. Jag tillåter mig alltså erinra om, att frågan om erhållande av mera bestämda stadganden på detta område väcktes redan 1903, sålunda för 10 år sedan. Detta föranledde närmast ett förslag ifrån medicinalstyrelsen av år 1905. Med anledning av detta förslag infordrades och inkommo en hel del yttranden, bland annat ifrån Sveriges färg-, drog- och kemikaliehandlareförening, Allmänna svenska läkarföreningen och Apotekarsocietetens direktion. Vi se sålunda, att de olika parter och sakkunnige, som ha insikt i frågan och intresse för densamma, fingo yttra sig. Med ledning av dessa

yttranden uppgjorde sedermera medicinalstyrelsen, med biträde av fem sakkunnige, bland dem då även sekreteraren i Sveriges färg-, drog- och kemikaliehandlareförening, disponenten Kjellander, ett nytt förslag av år 1909. Detta förslag överlämnades sedermera till yttrande av åtskilliga myndigheter och föreningar; jag vill särskilt fästa uppmärksamheten vid, att styrelsen för Sveriges färg-, drog- och kemikaliehandlares förening samt Sveriges samtliga handelskamrar yttrade sig över detsamma liksom även en hel del enskilda personer. Detta förslag har sedermera ytterligare underkastats omarbetning. Kungl. Maj:t tillsatte nämligen en kommitté bestående av fyra personer, vilka under loppet av detta år ytterligare överarbetat detta förslag, och det är denna omarbetning, som huvudsakligen ligger till grund för det nu framlagda förslaget. Det har uppgivits för mig, och jag har all anledning att tro denna uppgift vara riktig, att även kemikaliehandlarna själva livligt önska att få ett förslag fram, så att man kommer till fastare bestämmelser i detta ämne, ehuru de naturligtvis vilja ha lindringar i vissa punkter, vilket man ju icke må undra över. Av enskilda motionärer har här också å ena sidan påyrkats dylika lindringar genom vissa ändringar av § 1 och § 2 samt § 7 mom. 5, vilka delar av stadgan huvudsakligen just beröra dessa handlandes intressen, d. v. s. den fria försäljningen av apoteksvaror. Å andra sidan ha även åtskilliga motionärer påyrkat ändringar, som åsyfta ökade förmåner för apotekarna. När man tager i övervägande vad som sålunda från ömse sidor påyrkats, bör man, synes det mig, komma till den övertygelsen att Kungl. Maj:t här framlagt ett förslag, som visserligen icke fullt tillfredsställer någondera parten, men därför också är så rättvist, som i detta avseende gärna är möjligt. Jag tror dessutom, att detta förslag är sådant, att om det riktigt tillämpas, det otvivelaktigt kommer att verka till belåtenhet å ömse sidor. De enda, som givetvis måste bliva missbelåtna med denna stadga, äro tillverkarna och försäljarna av den s. k. humbugsmedicinen, men dessa behöver man väl ändå icke ha så särdeles stor medkänsla för.

Principen för förslaget är för övrigt den, att fabrikationen av och grosshandeln med läkemedel skulle frigivas. Jag vill nu icke vid denna principdebatt alltför mycket gå in på frågan om grosshandelns ställning i detta fall, oaktat den siste talaren var inne på detta ämne, som emellertid närmare omhandlas i § 7 i det föreliggande förslaget. Jag tillåter mig dock framhålla redan nu, att de yttranden, som avgivits av svenska teknologföreningen m. fl. till förmån för grosshandelns frigivande, synas innehålla så pass starka skäl, att man väl knappast kan motsätta sig detta krav. Jag skall dock nu icke uppehålla mig vid desamma, då man torde få tillfälle att yttra sig om den saken vid föredragningen av en annan paragraf. — Fabrikationen och grosshandeln på detta område äro således frigivna; de äro fria för vem som helst, som har de kvali-

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

fikationer, att han kan driva fabriks- eller handelsrörelse, dock så att denna skall ställas under en viss kontroll. Detaljhandeln med läkemedel är däremot fortfarande förbehållen apotekarna. Man kan ju, om man så vill, kalla detta ett monopol, fastän det naturligtvis icke är ett monopol i ordets egentliga bemärkelse; men om man nu vill kalla det så, är ju här likgiltigt.

Jag vill i detta sammanhang med ett par ord beröra vad som yttrades särskilt av den förste talaren, vilken yrkade avslag å förslaget. Vad som syntes göra ett visst intryck i hans anförande var hans påstående, att enligt de gamla författningar från slutet av 1600-talet, som för närvarande äro gällande, åtminstone formellt i detta ämne, skulle icke något monopol existerat, utan förbehåll vara gjort, att försäljning i vanliga handelsbodas av medicinalier skulle vara tillåten, där apotek ej fanns. Jag får säga, att jag för min del icke kunnat av dessa gamla författningar finna, att så skulle vara förhållandet, och jag skulle tro att erfarenheten visar, att så ej heller är fallet. Då nämligen åtal i dylika fall ägt rum, ha vederbörande blivit fällda. För min del kan jag egentligen icke förstå, varifrån den ärade talaren fått den uppgift, han här framkom med. Jag för min del har, oaktat jag läst dessa författningar i sin helhet, icke kunnat finna, att något sådant medgivande där göres, utan det måste bero på någon misstolkning, då man gör en dylik uppfattning gällande. Nu får jag dock medgiva, att dessa gamla författningar äro icke så goda att tolka, ty de äro mycket långgrandiga och avfattade enligt den tidens skrivsätt, vilket ju är väsentligen olika det skrivsätt, som användes nu för tiden. Vad själva saken angår, söker för övrigt Kungl. Maj:ts förslag att i möjligaste mån tillgodose allmänhetens behov. Enligt § 7 mom. 4 äger ju kommunalnämnd samt läkare eller veterinär att tillhandahålla allmänheten nödiga läkemedel. Genom kommunalnämnderna i orter, som äro avlägset belägna från apotek, har man sålunda enligt förslaget möjlighet att på fullt lagligt sätt erhålla läkemedel både för människor och djur, något som för närvarande icke existerar, åtminstone icke i den omfattning, som man här föreslagit. För övrigt förstår jag knappast, huru den förste ärade talaren kunde resonera så, som han gjorde. I den motion, som han avgivit i denna fråga, har han ju icke alls påyrkat, att detta förslag till apoteksvarustadga skulle av Riksdagen avslås, utan endast föreslagit en ändring i § 1 gående ut på, att ordet »apotekare» skulle insättas i stället för ordet »apoteksföreståndare», och vidare vill han, att en definition skall givas på vad som skall förstås med »apotekare». Utskottet har emellertid icke funnit sig kunna tillstyrka hans motion, och jag har svårt att förstå, huru ett sådant bifall skulle kunnat häva de betänkligheter, som han *i dag* sade sig hysa beträffande detta förslag. Han har vidare i sin motion yrkat, att de gamla författningarna i ämnet skulle helt och hållet upphävas.

Vore det emellertid så, att dessa gamla författningar verkligen innehöller en sådan rättighet, som han här talat om, och han har ju ur den synpunkten ansett dem vara värdefulla, hade det väl icke varit skäl att yrka på deras upphävande. Den ärade talaren har icke heller framställt ett sådant yrkande här i dag. Jag kan för min del icke förstå hur hans resonemang i motionen och nu i dag kunna gå ihop.

Jag vill emellertid icke längre uppehålla mig med att replikera den nämnde ärade talaren, utan vill till sist framhålla vad som för mig är det *avgörande* i denna fråga. Kungl. Maj:t uttalar i propositionen, att huvudprincipen för en lagstiftning på detta område bör vara, att »alla medborgare kunna erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel, så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt». Därom lär naturligtvis icke den allra ringaste tvekan kunna uppstå hos någon, och något annat har ju icke heller här i dag gjorts gällande, än att denna princip är fullkomligt riktig. Men då gäller det att se till, huru detta mål bäst skall kunna vinnas. Jag har sett ett prospekt utvecklas i tidningspressen, som går ut på att i allmänhet frigiva tillverkning och handel med läkemedel, men ändå behålla apoteken, vilka skulle sälja läkemedel, som sammansattes efter recept, och efter all sannolikhet finnes det väl även här sådana, som hylla ett dylikt prospekt. Det synes åtminstone, som om herr Bogrens motion pekade åt det hållet, då han vill frigiva all handel med enkla läkemedel, för såvitt de icke äro giftiga, men däremot anser, att apotekarna behövas för att förse allmänheten med läkemedel efter recept. Men tro herrarna verkligen, att det kan gå för sig att ordna denna sak på det sättet? Det skulle utan allt tvivel föranleda därtill, att det på alla sådana platser, där det icke finnes en mera sammanträngd befolkning och affärerna fördenskull ej kunna bliva större, skulle apoteken icke bära sig; och i stället för att vi skulle komma därhän att, såsom vi vilja, få flera apotek för att kunna lättare erhålla läkemedel, skulle vi utan allt tvivel få det så, att det bleve färre apotek, än vad som för närvarande finnes, då apotekarna, när de funne, att rörelsen icke bure sig, komme att upphöra med densamma, och ingen människa kan tvinga dem att fortsätta därmed. Redan nu kunna sådana förhållanden inträffa. Jag känner sålunda till ifrån mitt län, hurusom en apotekare, när man ville hålla efter honom, för att han sålde s. k. droppar, och medicinalstyrelsen på länsstyrelsens framställning vände sig emot honom, helt enkelt förklarade, att han i annat fall icke kunde reda sig där uppe, utan att han bleve tvungen att flytta; han flyttade också, men det kom visserligen en annan i hans ställe. Det är ju alldeles uppenbart, att om man fullkomligt skulle frigiva läkemedelshandeln, men fordrade, att apotekarna skulle tillhandahålla läkemedel efter recept, bleve följden, för såvitt man ville tillgodose behovet av läkeme-

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

dels tillhandahållande även i avlägsnare orter, att staten finge taga på sig skyldigheten att till stor del avlöna apotekarkåren, på samma sätt som förhållandet nu är med provinsialläkarkåren. Jag tror, att om man vill ha frihet att på ett tillfredsställande sätt ordna apoteksväsendet år 1920, det är skäl att icke alltför mycket gå dem till mötes, som vilja inskränka apotekarnas rättigheter långt utöver vad nu gäller i riktning till en fri handel. Förhållandena här hos oss äro sådana, att detta låter sig göra än mindre än i Norge och Danmark, där restriktionerna till förmån för apotekarna dock äro vida strängare, än vad de för närvarande äro i vårt land och vad de enligt förslaget nu skulle bliva. Den, som verkligen icke vill ställa till så, att ett ordentligt och tillfredsställande ordnande av apoteksväsendet icke kan äga rum, när de nuvarande privilegierna år 1920 skola upphöra, den bör akta sig för att låta alltför mycket locka sig av den fria handelns målsmän. I de stora städerna och i de större folkcentra kan nog ett sådant system gå för sig, men när det gäller ordnandet av apoteksväsendet på den egentliga landsbygden, blir man bet. Det är denna synpunkt, som för mig är den viktigaste i denna fråga. Det synes mig, att Kungl. Maj:ts förslag i det avseendet går den rätta medelvägen, och därför har jag för min del kommit till den övertygelsen, att det är bäst att nu bifalla detta förslag, till vilket jag således ber att få yrka bifall.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Då lagutskottet gick till behandling av detta ärende, hade vi nog alla en känsla av, att det var en mycket invecklad sak. Vi hade från alla möjliga håll blivit överösta, kan jag säga, med litteratur, som tydde på, att här vore mycket starka ekonomiska intressen, som stode på spel på ömse håll. Åtskilliga motioner förelågo ju också, och tiden var långt framskriden, men jag får säga, att när ni sedan gingo in i realbehandling av ärendet, blevo vi nästan enhälliga därom, att förslaget i det stora hela taget var mycket sunt och mycket riktigt. Vi fingo klart för oss, att här förelåg ett verkligt trängande behov. Vi fingo klart för oss, att grundprinciperna här voro riktiga och att detaljbestämmelserna också i stort sett voro väl avvägda. Det har sagts ifrån åtskilliga håll, sedan lagutskottets betänkande blev synligt, och icke minst i pressen, att lagutskottet har gjort sig skyldigt till ett hastverk, att vi icke med den grundlighet och omsorgsfullhet, som det anstode oss, ha gått till behandling av detta ärende, utan att det har skett så att säga i trötthetens tecken. Jag skall be att få tillbakavisa detta, ty det är icke alls så. Lagutskottet har behandlat detta ärende lika samvetsgrant och lika noggrant och satt sig in i detta ärende lika omsorgsfullt, som i någon av de andra frågor, utskottet behandlat. Det är ju givet, att en stor del av Riksdagens ledamöter utanför lagutskottet icke ha hunnit att sätta sig in i

förslaget så, som de skulle ha gjort, om de haft bättre tid på sig, men i det fallet är ju denna sak icke bättre eller sämre ställd än många andra saker, som vi nödgas besluta om i Riksdagens sista timmar.

*Ang. apoteks-
varuslagda.
(Forts.)*

Att ett verkligt behov här föreligger, det framgår ju redan därav, att de bestämmelser, som reglera denna handel med läkemedel, datera sig från senare hälften av 1600-talet, och det är ju givet, att bestämmelser av den åldern icke kunna vara så synnerligen lämpliga nu, och detta har ju gjort, att det uppstått ett osäkerhetstillstånd, om vad som egentligen bör räknas till läkemedel och vad som icke bör räknas dit. För att nu avhjälpa detta missförhållande har i 1 § intagits definition på vad som är läkemedel. Denna definition tillsammans med de tre bilagor, som finnas i Kungl. Maj:ts proposition, skola komma att ganska noga klargöra, vad som hör till apoteksvara och vad som icke hör dit.

Beträffande behovet för övrigt av detta förslag, så har här framhållits, att detta behov är särskilt framträdande för att hindra och stävja humbugsmedicinen. Jag vill nu icke här närmare gå in på den saken, därför att den saken har så tydligt framhållits från åtskilliga andra talare, att det torde vara alldeles överflödigt; men det är ju alldeles givet, att vi icke ha minsta orsak att lägga fingrarna emellan beträffande denna humbugsmedicin. Handeln därmed är ett ocker och ett angrepp på den mänskliga okunnigheten och, jag kan även säga, på folkhälsan, vilket angrepp icke bör tolereras, och ju längre vi vänta med att stävja denna humbugsmedicins framfart, ju svårare blir det och ju starkare ryggrad får den, så att det uppstår en verklig fara, om vi icke snarast möjligt och allra helst redan i år antaga detta lagförslag.

Beträffande principerna och grunddragen för denna stadga, har Kungl. Maj:t angivit desamma, då Kungl. Maj:t säger, att en stat har skyldighet att tillse, att dess medborgare få god medicin, så lätt tillgänglig som möjligt och till så billigt pris som möjligt. Denna sats förekommer ju på många ställen i Kungl. Maj:ts proposition, och den förekommer så gott som i varenda en av de i ämnet väckta motionerna, och det är väl ingen, som förnekar den satsens giltighet, utan den torde väl få anses vara riktig. Jag tror också, att de åtgärder, som här föreslagits för att förverkliga denna sats, äro riktiga. Fördenskull har ju föreslagits, att fabrikationen skulle lämnas fri och uteslutas ur apoteksmonopolet och att engroshandeln likaledes skulle uteslutas därifrån, medan detaljhandeln skulle ordnas så, att i stort sett läkemedelshandeln fortfarande förbehölles apoteken, men att en del varor, såsom kosmetiska och antiseptiska medel, som hittills varit fria och som allmänheten vant sig vid, skulle allt fortfarande vara fria.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Här har det i dag påståtts, att denna stadga skulle innebära en utvidgning av det nuvarande apoteksmonopolet. Jag tror, att detta är ett misstag. I lagutskottet har det bestämt påståtts från sakkunnigt håll, från kommitterade och åtskilliga andra, att här icke föreligger någon utvidgning av apoteksmonopolet; den enda utvidgning, som jag kunnat finna här, är beträffande handeln med växtdroger, men på andra punkter finns det också en hel del inskränkningar i apoteksmonopolet, så att i stort sett kan man säga, att status quo har varit det, som man här strävat att bibehålla, då man uppgjort dessa bestämmelser; och jag tror också, att det är den riktiga ståndpunkten.

Nu vill jag säga, att för mig synes huvudpunkten här vara, att man får goda och väl beredda läkemedel. När man är sjuk, så är det alldeles givet, att man i första hand vill vara absolut säker på, att de läkemedel, som man skaffar sig, äro fullgoda, och den omständigheten, att priset är några öre dyrare, den kommer likvisst i andra rummet. Det är ju alldeles givet, att det måste vara så. Men för att våra apotekare skola fylla dessa krav att hålla fullgoda läkemedel, som man absolut kan lita på, är det också nödvändigt, att vi ställa så till, att de sättas i stånd därtill. Jag tror därför, att det är en ganska oklok politik att försöka inskränka apoteksmonopolet så mycket som möjligt för att i stället släppa ut i handeln dessa läkemedel, som egentligen höra till vad som bör säljas på apoteken, och därigenom bibehålla åt apoteken så mycket mindre. Det är ju givet, att ju mindre apoteken få åt sig förbehållet, ju högre pris måste de taga på vad de sälja, men detta tror jag icke är så synnerligen bra för den stora allmänheten. För övrigt får jag säga, att jag tror icke på handeln med läkemedel i handelsbodarna. Läkemedel i allmänhet äro av mycket ömtålig natur. När de få stå i dessa handelsbodar, bli de lätt skämda och ha icke den verkan, som de eljest skulle ha, och för övrigt finnes icke den minsta kontroll vare sig i det ena eller andra avseendet, och det är mycket osäkert, huruvida icke prisen i många fall där äro betydligt högre än de, som man får betala på apoteken.

Jag vill nu vända mig med ett par ord mot herr Hellberg. Jag förvånade mig, det får jag säga, över det anförande, han höll här; jag förvånade mig över detsamma därför, att det kom från en läkare. Hans anförande har nu i åtskilliga punkter blivit bemött av herr Persson, och jag vill därför endast framhålla en enda sak. Han yttrade, sedan han framdragit en hel del formella synpunkter emot förslaget, att man måste likvisst erkänna, att man vinner en praktisk fördel genom att i någon mån motverka humbugsmedicinen, men, säger han, de bestämmelser, som här föreligga i denna stadga, äro icke effektiva. Det enda skäl, som han anförde därför, var, att apotekarna själva sälja dylik humbugsmedicin i sina apotek. Det är verkligen ett mycket be-

synnerligt skäl för att komma och säga, att vi skola icke ta denna apoteksvarustadga, därför att det icke finnes några bestämmelser, som äro nog effektiva, utan apotekarna skola komma att sälja denna humbugsmedicin ändå i sina apotek. Jag tror, att detta är en ganska hård dom över apotekarna, och jag anser den för övrigt icke heller fullt rättvis.

Jag yttrade uti början på mitt anförande, att vi uti utskottet voro så gott som enhälliga, ja, jag kan säga, att vi voro absolut enhälliga därutinnan, att vi icke skulle yrka avslag på denna stadga, utan vi ansågo allesammans, att den borde antagas. Naturligtvis fanns det ju meningsskiljaktigheter i ett eller annat fall. Emellertid har nu herr Lindhagen här i dag ansett sig böra yrka avslag på grund av en hel del skäl, så att han har till slut skiljt sig ifrån utskottet i övrigt. Ja, jag får säga, att det är ytterst sällan, som herr Lindhagen är med på ett utskottsbetänkande, åtminstone i lagutskottet, och jag förvånar mig icke, det får jag säga, över att han till slut yrkade avslag även på detta förslag; sådant händer så ofta, att det blir nästan till slut en vana, som han icke kan komma ifrån. Jag kan icke heller underlåta att säga, att herr Lindhagen fällt en mycket hård dom över läkarekåren i vårt land. Han säger, att läkarekåren gör sig skyldig till ett oerhört kvacksalveri. Ja, det kan ju hända, inför Vår Herre äro ju t. o. m. alla våra läkare kvacksalvare, men här få vi väl tillämpa mera mänskliga mått, och då tror jag, att herr Lindhagens beskyllning gentemot läkarna är lika orättvis, som herr Hellbergs gentemot apotekarna.

För att nu emellertid något beröra den paragraf, som vi diskutera, vill jag påpeka, att det är *en* sak, som här mycket litet blivit berörd. Såsom vi märka, förefinnes i denna paragraf en definition å vad som menas med apoteksvara, och man har velat ur denna definition utesluta orden: »i huvudsakligaste mån». Då skulle paragrafen lyda: »Till apoteksvara enligt denna stadga äro att hänföra ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel», etc. Nu får jag säga, att jag gärna ser att en definition är så koncis och klar som möjligt, och det är också teoretiskt riktigt, att man ger den en sådan avfattning, men här möta så stora svårigheter, att i fall man skriver paragrafer på det sättet, blir den praktiskt taget rentav omöjlig, ty det finnes ju intet hinder för, att man kan ta nästan vilken apoteksvara som helst och blanda in den i andra saker, och då kan man naturligtvis komma med det påståendet, att denna sak användes icke uteslutande till medicin eller läkemedel, utan den användes till något helt annat. Skulle man utesluta dessa ord, skulle enligt mitt förmenande följden bli den, att en hel massa försök skulle göras att kringgå denna lag, så att den sista villan bleve värre än den första.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

För övrigt måste man se denna definition i sammanhang med de bilagor, som finnas i Kungl. Maj:ts proposition. Gör man detta, så tror jag, att definitionen blir både teoretiskt och praktiskt riktig.

Beträffande andra momentet, har man där velat utesluta ordet: »förebygga». Man säger, att sådana medel, som avse att förebygga en sjukdom, icke utgöra medicin, men det har framhållits inom utskottet — och det är ju för övrigt alldeles riktigt — att det finns icke någon möjlighet att uppställa en gräns mellan sådana medel, som avse att förebygga sjukdomar, och sådana, som avse att bota eller lindra dem. Samma medel som användes till det ena användes ganska ofta till det andra. Skulle man t. ex. taga bort alla sådana medel, som avse att förebygga sjukdom, då skulle bland annat tagas bort vacciner, difteriserum, en hel del kvicksilverlösningar och sådant. Det är naturligtvis icke meningen.

Herr talman, jag vill icke förlänga diskussionen vidare, men jag vill säga, att jag för min del anser, att det icke finns någon orsak att nu avslå det föreliggande förslaget. Jag är övertygad om, att vi nästa år icke skola komma ifrån det, utan att vi då nödgas åter upptaga en debatt, kanske av ännu större längd än den nu pågående. Då vi alltså icke skulle vinna något på den saken, skall jag be att få yrka bifall till 1 §.

Herr Isaksson: Herr talman, mina herrar! Jag får upplysa om, att jag har ingen lust att förlänga debatten. Det oaktat känner jag mig förbunden att säga några ord, men jag hoppas, att jag icke skall bli långsam.

Jag skall be att få framföra mitt tack till lagutskottet för att det tagit så mycken hänsyn till vår motion, att det önskar den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, vilken återfinnes i 3 mom. av utskottets hemställan. I fråga om § 7 mom 5 i Kungl. Maj:ts nådiga proposition har utskottet funnit önskvärt, att det i samma moment förekommande uttrycket »i oblandat skick» bleve i det i motiveringen angivna syftet förtydligt. Det skulle, såsom det står i Kungl. Maj:ts förslag, kunna tolkas så, att om någon ur det stora apotek, som herr Liljedahl talade om, där det icke blott finnes luft och vatten, utan även hälsobringande växter, samlade ihop några örter och blandade t. ex. trifolium och millefolium och sålde, så skulle han kunna få böta en summa. Jag förmodar, att det icke kommer att tolkas så; men det är olämpligt att hava otydliga lagparagrafer. Jag är emellertid tacksam för att utskottet önskar ett förtydligande av vad som menas med uttrycket »i oblandat skick». Jag önskar, att man får sälja växter, även om de äro torkade och hopblandade.

Jag vill även tacka utskottet för att det i ett annat avseende tagit hänsyn till motionen, nämligen när det sagt, att det

ansett »föreskrift böra i sammanhang med utfärdande av förevarande stadga meddelas antingen i densamma eller annorledes till reglering av apoteksföreståndares skyldighet i avseende å tillhandahållandet av varor, som det enligt stadgan förbehållits dem att saluhålla och försälja». Det skulle tillfredsställa mig fullkomligt, om det vore möjligt att förmå apotekarna att tillhandahålla sådana varor, som allmänheten vill hava. Men jag undrar, hur det går, när det nu gäller den här förlöjligade homöopatien. Så fort man nämner detta ord, väcker det löje, och jag får säga, att jag är visst ingen beundrare av homöopatien. Jag har ganska stort förtroende för medicinalstyrelsen och för läkare och apotekare, och jag vill instämma med herr Persson i Norrköping i hans uttalande mot humbugmedicinen och vill göra det lika kraftigt och lika allvarligt som han. Men jag har sett åtskilligt under beröring med människor i skilda orter av vårt land, och jag kan icke låta bli att taga hänsyn till det också. Homöopatien har en viss betydelse, och jag undrar ändå, om allmänhetens behov i denna del bliver tillräckligt tillgodosett enligt föreliggande förslag. Jag satt t. ex. i en prästgård, där det blev tal om homöopatien. »Känner frun till den?» — »Ja, inte jag, men min mor har använt homöopatien, sedan vi voro barn.» — »Känner prostinnan till homöopatien?» — »Nej, inte jag, men friherrinnan den och den i församlingen. Så fort mina barn blevo sjuka, sände jag bud till friherrinnan, och då fingo vi homöopatiska medel.»

Många av herrarna torde veta, att bland de högre klasserna har varit många som använt homöopatiska medel sedan många år tillbaka. Men så länge det stannade inom detta område, väckte det icke uppseende. Husläkaren fick kanske icke veta det. Men om han fick veta det, så — det var ju översten eller baron, och då var det gott och väl. Men sedan kändedomen om homöopatien trängt ned till allmänheten, då har det blivit en storm av ovilja.

Huru skall man nu betrakta homöopatien? Det är naturligtvis humbug, säger vetenskapen och sakkunskapen. Men många människor använda den och bli friska. Vad skall man säga därom?

Jag kom till en prästgård, och kyrkoherden sade gråtande: »Du känner ju till homöopatien?» — »Ja, nog känner jag till den något.» — »Min hustru har varit sjuk i många år. Vi ha sökt många läkare, och hon är nu så försvagad, att vi hava intet hopp om återställelse. Mitt enda hopp står till homöopatien.» Jag sade: »Skriv till den och den och beskriv sjukdomens förlopp och vad du använt för medicin förut, så får du nog något läkemedel.» Han gjorde så, och två månader därefter fick jag detta meddelande: »Du kan icke veta, hur glad jag är. Tänk att min hustru är kry.» — Att inbilla det herrskapet, att homöopatien är överksam, att det är humbug, det är omöjligt.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
Forts.)

Jag skall blott taga två exempel till. En person, som jag känt i många år, låg årligen någon tid under doktor Westers lunds behandling och fick livnära sig på litet rått kött och någon annan lättsmält föda och var ytterst svag. Så började den använda homöopatien och blev frisk och har varit så frisk i mer än tio år, att den tål vilken mat som helst. Men icke har väl den homöopatiska medicinen åstadkommit det? Det är väl inbillningen som gjort det? Därom vill jag icke döma. Men är det inbillning, så är det dock en stor fördel med denna inbillning.

Vi hava blivit rädda av herrar Persson och Liljedahl att hålla oss till det stora apoteket, där det finns luft och sol och vatten. Men därmed äro icke alla människor nöjda. Låt oss få ett medel, vari det icke finns någonting för människroppen skadligt, och som suggererar människor, så att de bliva friska. Skulle det vara något ont i det?

Det kommer en nervsjuk människa till en läkare. Den har i årtal varit sjuk och icke kunnat sova samt använt järnbrom, veronal m. m. Läkaren ser, att här icke finns något organiskt fel; han undersöker noga och visar därmed, att han intresserar sig mycket för den sjuke. Han ger henne ett medel och säger, att det skall hjälpa. Men i själva verket innehåller detta medel egentligen ingenting annat än vatten. Den nervsjuke tar det och blir bättre. Hade läkaren sagt, att det icke fanns någon hjälp, så hade den sjuke kanske dött. Nu blev den frisk; inbillningen suggererade så kraftigt. Men det gör ju detsamma, vad som hjälper, bara människor bli hufvudsakligen.

Jag skall nämna ett exempel till. Det var en gosse, som fick öronflytning. Han blev botad, så att flytningen upphörde. Men så fick han fallandesot och föll mycket ofta. Han blev döv och stum och idiot. Han låg på ett lasarett ganska länge och utskrevs slutligen därifrån såsom obotlig, idiot, döv och stum. Då vände sig föräldrarna, när de kommo från lasarettet, till en homöopat. Han sade, att i detta svårartade fall kände han icke något, som kunde hjälpa. Föräldrarna ville dock, att han ändå skulle ordinera något. — Man vill ju hoppas i det längsta, när det gäller ens egna barn. Homöopaten sade då: »Ja, nog kan jag föreskriva, vad vi använda i dylika fall; men här synes det dock hopplöst.» Efter en lång tids förlopp svullnade huvudet på gossen, och en tid därefter gick det hål i örat, ur vilket det åter började flyta. Svullnaden försvann och gossen fick igen talgåvan och även sitt förstånd. Kom nu till dessa föräldrar och säg, att de använt humbugsmedicin. Även om medicinalstyrelsen och alla läkare i världen och herr Persson i Norrköping sade det, så skulle de ändå icke tro på det.

Nu är det här i landet tusentals människor, som använda dessa medel med fördel, och deras önskingar hava icke blivit tillräckligt beaktade i denna sak. För min personliga del skulle

jag visst icke vilja stå här och tala för att dessa homöopatiska läkemedel skola bli allmänt tillgängliga. — Det väcker nämligen alltid ett visst löje, när man talar om detta ämne. — Men dessa tusentals människors intresse är icke tillvarataget. Det står i bil. II, att homöopatiska piller höra till apoteksvaror. Männe då apotekarna kunna förmå sig till att sälja sådana medel? Sker det, så äro dessa omnämnda tacksamma.

Nu säger man, att man skall skydda allmänheten från att bli uppskörtad. Och det är jag också med om, ty det behövs ganska väl. Patentmedicinen lockar nämligen ifrån de sjuka mycket penningar. Men de homöopatiska läkemedlen kan man använda, utan att de behöva kosta mer än ett halvt öre om dagen, och under sådana förhållanden behöver man icke lagstifta för att skydda de sjukas penningar. I bilaga II äro homöopatiska piller upptagna. Men det är mer än piller, som hör till homöopatiska medel. De förekomma också i flytande form, men om dessa medel står det ingenting nämnt. Det är ovisst, om de skola bli tillåtna eller ej; och skall man nu kunna förmå apotekarna att tillhandahålla dessa medel? Om Andra kammaren bifaller och Kungl. Maj:t utfärdar denna stadga, så vill jag åtminstone säga, att det är tiotusentals människor i Sverige — vi må skratta därät — men det är i alla fall tiotusentals människor, som med fördel använt och begagna den begabbade homöopatien. Skola dessa nu bli avskurna från möjligheten att använda dessa medel, så kommer det att bli en stor ovilja mot ifrågavarande stadga. Det är icke lyckligt att stifta en lag mot en sådan allmän opinion. Här har sagts, och jag instämmer med herr Widén i detta, att man icke bör taga hänsyn till dem, som använda humbugsmedicin. Men sedan är det fråga om vad som är humbugsmedicin. Här har ju nyss blivit sagt, att apotekarna själva försälja humbugsmedicin. Och vi hava ock nyligen sett, huru den ena professorn beskyller den andra för att vara kvacksalvare.

Min önskan är, att Kungl. Maj:t måtte antingen ålägga apotekarna att tillhandahålla både homöopatiska piller och elektrisk homöopati, och vad därtill hörer, eller också, om apotekarna icke göra det, att vem som helst får försälja sådana medel, så att allmänheten kan få dem, ty de hava ändå varit till fördel för många. Så länge jag icke är viss på detta, utan det kan hända, att sådana medel helt och hållet bli förbjudna, i det att apotekarna icke förståndigas att sälja dem, och ingen annan får göra det, varigenom de många tusen människor, som använt dessa medel i årtal, skola avskäras därifrån — så länge anser jag mig icke hava något annat att göra än att yrka avslag på det föreliggande förslaget.

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag skall be att med några få ord få tillkännagiva min ståndpunkt i föreliggande ärende.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varnstadga.
(Forts.)

Jag har först uppställt för mig den frågan: Är en lagstiftning på detta område av behovet påkallad? Och jag måste säga, att jag både på grund av min egen erfarenhet och på grund av de föreliggande handlingarna i ärendet icke kan besvara frågan på annat sätt än med ett bestämt: ja, en sådan lagstiftning behövs. Och jag vågar påstå, att den här förda debatten har givit vid handen, att även de av kammarens ledamöter, som yrkat avslag eller uppskov på frågan, i alla fall icke hava vågat neka till, att icke ett verkligt behov här föreligger att avhjälpa.

Nästa fråga är den: då en lagstiftning på detta område skall ske, vilka grundprinciper böra då följas?

Gå vi till lagutskottets utlåtande och för övrigt till den kungl. propositionen, finna vi där på ett, för mig åtminstone, tillfyllestgörande sätt dessa principer angivna, och jag skall, oaktat de här åtskilliga gånger återgivits, dock be att få läsa upp dem. Grundprinciperna äro, *att statens medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel, så lätt tillgängliga och till så billiga priser som möjligt.*

Dessa grundprinciper anser jag som sagt vara tillfyllestgörande. För mig står det nämligen alldeles klart, att man i första hand bör se till, att allmänhetens intresse vid en lagstiftning sådan som denna ses till godo, och i detta fall kan jag icke finna annat än att den här föreslagna lydelsen är väl avfattad. Att kunna få en lagstiftning till stånd på detta område, som tillfredsställer alla, är naturligtvis synnerligen svårt. Många ekonomiska intressen beröras av en dylik lagstiftning, och då är det helt naturligt, att dessa olika intressen på ett och annat sätt kommit att göra sig gällande, såväl här i Riksdagen som i tidningspressen, vilket herrarna nog funnit både av debatten här och av den debatt, som förts i samma tidningspress.

I allmänhet kan man säga, att pressens uppfattning i frågan varit avvisande. Men för min del anser jag mig i detta fall icke böra taga alltför stor hänsyn till den ståndpunkt, pressen i allmänhet intagit.

Som jag ifrån början sade, anser jag behovet av att ordna förhållandena på detta område vara synnerligen trängande, och jag vill därför icke heller följa pressens råd att gå med på ett uppskov, ty genom ett sådant uppskov förlorar man mycket mer, än man skulle kunna vinna genom detsamma.

Man har talat om att just denna grundprincip, att göra läkemedlen lätt tillgängliga, icke skulle tillgodoses genom denna stadga. Det är visserligen sant, att så i viss mån är förhållandet, men den saken skall enligt mitt förmenande ordnas i samband med omorganisationen av apoteksväsendet, vilket skall ske omkring 1920. Den frågan skall och måste då naturligtvis tagas upp, ty skola läkemedlen göras lätt tillgängliga, skall naturligtvis apotekens antal i viss omfattning ökas.

Genom det förslag, som här föreligger, har man i viss mån borttagit möjligheten för allmänheten att få en del läkemedel, som hittills hava kunnat tillhandahållas i vilken diversehandel som helst. Detta förhindras genom denna stadga, och jag får för min del säga, att jag anser det såsom ganska lyckligt.

Vi hava talat om folkhälsan många gånger under denna riksdag, och både denna kammare och Riksdagen i sin helhet hava beslutat skriva till Kungl. Maj:t och begära utredningar i åtskilliga frågor, som röra folkhälsan. Jag anser det icke förmanligt för folkhälsan, att medikamenter finnas tillgängliga var som helst att få köpa utan varje kontroll. Men även ett i och för sig oskyldigt preparat kan medföra fara därigenom, att det onda under det medlet användes, ökas och då slutligen läkare måste anlitas för att en sakkunnig behandling måtte kunna erhållas, kanske det är för sent.

Jag måste giva åtskilliga talare rätt däri, att vi icke få bygga vår hälso- och sjukvård på medikamenter helt och hållet, utan att det finnes andra medel, som verksamt bidraga till hälsans bibehållande och vårdande. Därmed är icke sagt, att icke medikamenter många gånger måste användas. Men man får icke alldeles uteslutande bygga på sådana.

Herr talman, jag skall icke inlåta mig på någon polemik emot en del uttalanden, som här äro gjorda angående vissa detaljer. Jag endast beklagar, att min kollega i kammaren och jag icke äro eniga i denna fråga. Det är att beklaga därför, att ett gemensamt uppträdande och en samstämmande uppfattning om förslaget från vår sida borde hava kunnat giva kammarens herrar ledamöter någon ledning. Nu få herrarna genom den votering, som väl snart kommer att äga rum, fälla utslaget samt därvid avgöra, vilkens uppfattning har mest fog för sig.

Jag vill dock vädja till kammaren att antaga den föreliggande stadgan. Jag tror, att herrarna då handla klokt, och nu ohållbara förhållanden bliva då väl ordnade.

Herr talman, med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till § 1.

Herr Bogren: Herr talman! Jag beklagar att herr statsrådet och chefen för civildepartementet lämnat en sådan nedslående underrättelse, som att, ifall kammaren icke tager det föreliggande förslaget till apoteksvarustadga, Riksdagen icke har att möte något nytt förslag under den närmaste framtiden. Enligt mitt förmenande är det här föreliggande förslaget i flera avseenden en förbättring av 1909 års förslag. Jag tror också, att det därför skulle vara synnerligen lätt att i några, låt oss säga tre eller fyra paragrafer göra sådana ändringar, att stadgan skulle kunna fylla alla berättigade krav från allmänhetens sida och undanröja de farhågor, som från allmänheten resas angående för-

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

slaget; låt vara att dessa farhågor kanske äro större, än de behöfve vara, men de finnas i alla fall. I synnerhet gäller detta §§ 1 och 2, jämförda med § 17, och särskilt ber jag få trycka på § 2 mom. 3, som blottställer den kemisk-tekniska fabrikationen för medicinalstyrelsens godtycke.

Jag vågar likväl hoppas, att ifall denna kammare skulle gå med på ett avstyrkande, herr statsrådet därför icke skall sätta sin hotelse i verket, utan låta oss få se förslaget, i överarbetat skick, återkomma under den närmaste framtiden.

Sedan jag yttrat detta, ber jag att få med anledning av en del uttalanden, som här fällts, lämna ett litet bidrag till belysningen av denna fråga. Här har talats mycket om humbugsmedicin och om olämplig annonsering av sådan. Jag har icke, trots att jag varit en synnerligen uppmärksam åhörare av denna debatt, kunnat få någon definition av de ärade talarna, på vad de verkligen mena med humbugsmedicin. Vi hörde av en föregående talare angående de homöopatiska medlen, att han hade för sin del den uppfattningen, att många människor i vårt land icke anse dessa medel vara att räkna till humbugsmedicin.

Jag förmenar, att sådan humbugsmedicin utpuffas ganska mycket i vårt land, och jag skulle därför önska, att mom. 3 av § 2 hade haft en sådan avfattning, att det verkligen hade träffat humbugsmedicinen. Därmed förstår jag först värdelösa varor, som utbjudas till allmänheten. Jag klippte härom dagen för mitt nöjes skull en annons ur en skånsk tidning. Kamraterna på skånebänken torde känna igen den. Där annonseras om ett plåster som heter kattsprångsplåster. Plåstret har den förunderliga egenskapen, att om man lägger det på bröstet botar det bröståkommor, lägger man det på magen, botar det magåkommor, lägger man det på armen, botar det reumatism, lägger man det på korsryggen så botar det håll, korsslag etc. Ett sådant medel anser jag vara ett humbugsmedel. Annonseringen är införd i tidningen av apoteket Fläktan i Malmö. Jag menar, att humbugsmedicin finnes såväl inom som utom apoteken, i vilken omfattning är jag icke kompetent att bedöma. Jag har här en liten förteckning på humbugsmedicin av denna beskaffenhet, som finnes på apoteken. Man kan här i förteckningen, som jag skrivit av, läsa, huru medel finnas, som snart sagt hjälpa för allt möjligt, till och med att de skulle vara gagneliga för sådant, varför man icke har rätt, åtminstone icke moralisk rätt att använda några medel. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa denna förteckning.

Blott ett par ord till, herr Liljedahl! Det finnes fria läkemedel — eller låt oss säga: hälsovårdsmedel — som vunnit allmänhetens förtroende. Ty det är nog så, att allmänheten är icke så lätt att lura, som många annonsörer tro. Har allmänheten funnit, att ett läkemedel är värdelöst, lär den icke köpa det om

igen. Men om allmänheten funnit, att det är välgörande, köper den det, hur vi än söka lagstifta. Jag vill påminna om några sådana medel, som ha mycket stor användning. Det är Salubrin, ett annat är Lazarol och ett tredje är Lazarin, som herr Liljedahl talade om. I Västergötland, vet jag, är den sistnämnda salvan mycket använd. Just med anledning av det yttrande, som herr Liljedahl hade därom hur denna salva skulle kunna fås billigare på apotek, har jag under diskussionen skaffat mig ett intyg om att Lazarin köpts på apotek i Stockholm för 1 krona 58 öre per burk, men i den fria handeln för 1 krona. Lazarol köpes på apotek i Stockholm för 1 krona 61 öre per flaska, men i den fria handeln för 1 krona. Jag tror icke, herr Liljedahl, att det går riktigt bra i lås. Dessutom har jag i min hand tjugorecept, som jag skaffat mig expedierade på flera stockholmsapotek. Jag vill icke gå igenom dem alla, men jag vill nämna för dem av herrarna, som äro intresserade av att se sanningen, att allmänheten även på varor, som köpas efter recept, får betala mycket höga priser. På ett av dessa recept har vinsten beräknats ända till 2,000 procent. Receptet ligger tillgängligt för dem, som vilja se det. Andra variera med en vinst av mellan 300, 700 à 900 procent, och det kan gå upp till 1,200 procent. Blott i ett fall uppgår det till 2,000 procent.

Jag vill härmed ha sagt, att när man talar så mycket om, att man skall skydda allmänheten från denna humbugsmedicin, från att bliva uppskörtad, får man icke anlägga en alltför ensidig synvinkel på denna angelägenhet, utan man måste se den från båda sidor. Jag håller före, att statsmakterna måste när de lagstifta tänka på den tredje parten, först och sist tänka på att det är två konkurrerande parter, som konkurrera om allmänhetens pengar.

Vidare torde vi få utgå från, att det torde vara vanskligt för oss, att lagstifta om vad allmänheten skall köpa för sina pengar eller ej, om det är lovliga varor. Jag skall icke trötta kammaren med en hel del, som jag har här, men jag ber att än en gång för herr statsrådet få uttrycka mitt djupa beklagande, om icke herr statsrådet snarast möjligt vill återkomma med denna fråga, om kammaren icke finner sig kunna taga förslaget precis i det skick, vari det nu föreligger. Jag kan icke förstå, att apoteksvarustadgan har ett så intimt samband med de förändringar på apoteksinstitutionens område, som skola äga rum 1920, att de båda måste hänga tillsammans.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall tillåta mig några korta repliker. Jag vill först fästa uppmärksamheten på, att de omtalade läkemedlen, Lazarol och Lazarin, äro enligt stadgans § 2 undantagna: de äro icke apoteksvaror. Med avseende å s. k. homöopatpiller och så

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

dant vill jag säga, att de äro att räkna såsom apoteksvaror, men då de äro upptagna i bilagorna räknas de icke såsom humbugsmedicin. Denna humbugsmedicin faller under 11 § i stadgan där det talas om sådan vara, som säljes till oskäligt pris, eller som avviker från meddelad signatur eller deklaration eller med avseende å vilken sådana särskilda omständigheter yppa sig, att dess vidare saluhållande inom landet är att anse såsom onyttigt och skadligt. I dessa fall kan Kungl. Maj:t på framställning av medicinalstyrelsen meddela förbud mot införsel eller försäljning. Det är uppenbart, att ett sådant förbud icke meddelas i andra fall än där det är klart, att varan måste betraktas såsom humbugsmedicin ur nyss anförda synpunkter. Jag tror knappast att Kungl. Maj:t, vad särskilt de homöopatiska medlen beträffar, vill göra sig till suverän domare över den ena eller andra läkemetoden. Dessa läkemedel komma sannolikt att gå fria från Kungl. Maj:ts administrativa ingripande, åtminstone så länge de icke säljas till alltför orimliga priser.

Jag vill bara säga några ord till, huvudsakligen med anledning av det yttrande, som herr Bogren nu åter hade, eller att det vore lätt att göra en del ändringar i förslaget och komma tillbaka med förslaget ett annat år. Tro herrarna verkligen, att det blir lättare att ena sig vid ett annat tillfälle här i kammaren, om det ej går nu, eller att ett annat år åstadkomma enighet mellan kamrarna om den ej nu finnes? Jag tror det ej. Första kammaren har nyss med stor majoritet tagit förslaget, och det fanns en ganska stor minoritet, som ville skärpa bestämmelserna i stadgan till apotekarnas förmån. Jag får säga, att jag ser ytterligt små utsikter att komma till ett snart resultat, om frågan nu faller på Andra kammarens votum. Jag får också säga, att i detta förslag äro intressena enligt min mening lämpligt och rättvist avvägda mot varandra, och jag tror icke, att jag till ett annat år kan komma till ett bättre resultat i det ena eller andra avseendet än nu. Det skulle säkerligen yppas stora svårigheter, om förslaget nu faller i denna kammare, att ett annat år få ett gemensamt beslut i kamrarna. Det syntes mig tydligt framgå av stämningen i Första kammaren.

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Det är nu en gång så, att vi riksdagsmän få oss förelagda frågor, där vi, åtminstone flertalet av oss, fullkomligt sakna fackkunskap. Det anser jag i ovanligt hög grad vara fallet med avseende å nu föreliggande förslag.

Då jag fick tillfälle att deltaga i lagutskottets behandling av detta ärende, gjorde jag mig först den frågan, om det var bra som det är på detta område, och då måste jag efter den minsta undersökning komma till det resultat, att så icke var förhållandet, utan jag måste besvara den frågan med nej.

Min andra fråga blev då, om Kungl. Maj:ts förslag innehöll några förbättringar i det avseendet, och jag måste obetingat svara ja.

En tredje fråga framställde sig då för mig, om man eventuellt skulle yrka på uppskov med frågan, om man hade anledning att tro, att till ett kommande år ett bättre förslag skulle framkomma och lättare genomdrivas. Ja, den frågan måste jag för min del besvara med nej. Jag kan icke inse, att det finnes några garantier i det fallet.

Men vad som för mig var avgörande, när jag kom att sätta mig närmare in i frågan, det var den omständigheten, att de nuvarande apoteksprivilegierna utgå år 1920 och att det är nödvändigt eller åtminstone av stor vikt, att vi ha någon erfarenhet att grunda nya bestämmelser på 1920. Vi kunna icke få någon sådan erfarenhet, om vi under mellantiden tvista om olika förslag. Det är väl för den skull bättre att redan nu komma till ett resultat, och jag tror, att föreliggande förslag är av den beskaffenhet, att det erbjuder stora fördelar, även om det icke kommer att tillfredsställa alla anspråk.

Vid sådant förhållande ber även jag, herr talman, att få yrka bifall till 1 §.

Herr Lindhagen: Jag har ju, såsom jag nämnt, icke i utskottet yrkat avslag, fastän jag i motiveringen till min reservation uttalat, att jag var ganska tveksam. Under debatten har jag emellertid uttalat, att då ett avslagsyrkande här blivit framställt, jag kommer att giva min röst åt detsamma, särskilt med hänsyn till den konstitutionella betänkligheten, som här yppats, och med hänsyn till, att vi ha att vänta det ena förslaget efter det andra, vilka förslag delvis icke komma att underställas Riksdagens prövning. Då vet man icke, hur saken kommer att taga sig ut, om man icke får se den på en gång i hela sin vidd.

Nu sökte herr civilministern undanrödja mina betänkligheter mot det enligt min mening olagliga förfaringssättet, att regeringen skulle icke blott utfärda en arrendelag, utan även göra det på administrativ väg, genom att meddela, att saken endast varit på remiss, och att Kungl. Maj:t icke i statsrådet fattat position i frågan. Ja, det är dock icke särskilt lugnande, då de myndigheter, som yttrat sig i frågan, lära tillstyrkt bifall och i varje fall Kungl. Maj:ts egen kommitté nyligen förordat en sådan lagstiftning. Då har man anledning att hysa stora farhågor. Men det kan ju alltid göra någon nytta kanske, att saken blivit uppmärksammas i Riksdagen.

Nu är det emellertid så, att jag liksom även andra ledamöter av kammaren ha en reservation vid första paragrafen, och då jag förutsätter, att diskussionen icke återkommer till 1 §, är det nödvändigt, om avslagsyrkandet faller, att man även nu får yrka bifall till ändringsförslagen till 1 §. En del motionärers

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

uppfattning är den, att orden »i huvudsakligaste mån» böra utgå, och att bland läkemedel icke skola ingå sådana, som avse att »förebygga» sjukdomar. Orden »i huvudsakligaste mån» äro, enligt min uppfattning, nödvändiga, och jag har därför icke ansett mig kunna biträda motionärerna i det avseendet. Däremot undrar jag, om det icke är för tidigt, att nu i stadgan införa ordet »förebygga». De varor, som avse att förebygga sjukdomar, äro icke läkemedel. De falla strängt taget icke under begreppet i sig självt, ty med läkemedel förstås sådana medel, varmed man skall läka, bota en uppkommen sjukdom. Bibehållandet av detta ord kan innebära en ofantlig utökning av apoteksprivilegierna, mot vad de nu omfatta. Den egentliga anledningen för mig att tillstyrka motionen i denna del är den, att den officiella läkekonsten, de medicinska högskolorna, läkarnas och följaktligen apotekarnes ordinarie verksamhet äro så fjärran ännu från verksamheten att förebygga sjukdomar. Det är den stora luckan i dess verksamhet. Jag finner det olämpligt att under ett sådant sakernas tillstånd inordna under de officiella institutionernas monopol en sak, inrama under den offentliga handelsbodars, apotekens, varor, med vilken de icke ännu taga befattning. Därför anser jag, att detta uttryck »förebygga» bör utgå ur paragrafen, och jag anhåller att få yrka bifall till detta mitt yrkande.

I detta sammanhang skall jag be att få göra ett par erinringar. Först vill jag med anledning av herr Liljedals personliga deklARATION säga, att den var, såsom mig synes, ett utomordentligt belysande exempel på, vart vi böra komma, nämligen till en större användning av naturläke domen. Hans yttrande, att vår verksamhet borde gå ut på att ruinera apoteken, var något, som jag med liv och lust skulle vilja vara med om, nämligen under förutsättning, att alla vid apoteken anställda finge pension, ty det är icke min mening, att man skulle ruinera personerna, utan uppgiften är bara, att apoteken skola ruineras. Om vi nu stått i franska deputeradekammaren, så skulle jag föreslagit, att herr Liljedahls självdeklARATION anslagits i alla rikets kommuner, så värdefull är den enligt min uppfattning.

Till sist en liten replik till herr Pettersson i Bjälbo. Herr Pettersson anmärkte, icke blott att det skulle vara bra litet vunnet med ett avslagsyrkande, utan framför allt att det vore bara en vana hos herr Lindhagen att yrka avslag. Nej, herr Pettersson i Bjälbo, jag brukar vanligen tillstyrka, men herr Pettersson i Bjälbo brukar i regeln avstyrka. Det är där, som vanan ligger och icke tvärtom. Så betonade herr Pettersson, att jag obehörigen skulle ha angripit den officiella läkekonsten. Mig synes det verkligen vara en brist, att vi endast falla över den privata humbugen, men icke rikta oss mot den officiella, som dock också förefinnes ibland på förevarande område. Detta är väl något, som man kan ha rätt att anmärka på. Att herr Pettersson med

sin uppfattning icke tycker om, att man angriper officiella institutioner, är klart, och jag förvånar mig icke över det enstaka ljudliga bifallsrop, som han fick just från min partivän, herr Christierson, som förr hade till specialitet angripa offentliga institutioner, men nu tycker, att det är otillständigt. Sådan är den materialistiska historieuppfattningens gärning.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Herr Hellberg: Herr Persson i Norrköping nämnde, att 1600-talets författningar icke äro gällande. Men Kungl. Maj:t stöder sig på dessa författningar och stöder sig sålunda enligt herr Perssons i Norrköping mening på felaktiga grunder.

Jag vill betona, att jag i mitt anförande tog helt och hållet avstånd från humbugs- och patentmedicin och önskade, att åtgärder skulle vidtagas däremot, men jag stannade i tvivelsmål, huruvida man med den ifrågasatta apoteksvarustadgan skulle kunna nå något nämnvärt resultat. Jag ville därför egentligen ha strängare bestämmelser införda. Jag skulle i värsta fall till och med kunna gå med på att medicinalstyrelsens förslag av år 1909 komme att bli gällande.

Här har man läst upp humbugsannonser och till och med förevisat preparat. Man har talat om Lazarol och sådant. Ja, detta utdömer jag, som sagt, och ber för säkerhets skull få hänvisa till det skarpa uttalande i den frågan, som jag tidigare under denna riksdag gjort, men jag tänkte, att vi skulle få tala härom nästa år, då kvaacksalverilagen kommer före. Jag vill göra kammarerna uppmärksam på att, såvitt jag förstår, antagandet av utskottets förslag icke innebär, att hinder skulle läggas i vägen för handel vare sig med Lazarol eller därmed jämförliga preparat, men det skulle kunna komma att hindra en person att i vissa fall, så otroligt det än låter, köpa en så enkel och välbehövlig sak som ett bräckband.

Herr Widén: Herr talman! Jag begärde ordet, då jag hörde, att herr Lindhagen yrkade bifall till sin reservation i denna punkt eller att ur 1 §, som innehåller bland annat en definition på läkemedel, skulle uteslutas ordet »förebygga». Då vill jag säga, att för min del kan jag icke finna annat än att definitionen på vad som skall förstås med läkemedel skulle bli oriktig, om man utesluter sådana varor, som kunna förebygga sjukdom. Gränsen mellan att förebygga och bota eller lindra sjukdom är så svävande, att om man utesluter ordet förebygga, kastas man in i en större osäkerhet om betydelsen av ordet än för närvarande är fallet. Ingen människa behöver nu vara i tvivelsmål om att läkemedel äro just sådana varor som här omnämnas; det torde observeras att här är icke fråga om annat än *varor*, sålunda ej om frisk luft och dylikt, som någon förmenat i en motion. Att när det gäller läkemedel utesluta sådana, som

*Ang. apoteks-
varustadga.* avse att förebygga sjukdomar, skulle vara att giva en falsk föreställning om vad som menas. Därför har utskottet icke velat vara med om detta.

(Forts.)

Jag vill dessutom säga, att det icke är så, att begreppet »läkemedel» i och för sig innebär en rättighet för apotekarne att få sälja dem, utan vad som skall försälgas på apoteken bestämmas genom definitionen på »apoteksvara». Det är icke så, att allt vad som kommer under läkemedel är förbehållet åt apoteken, utan endast för såvitt läkemedel äro hänförliga till apoteksvaror inbegripas de under apoteksmonopolet. Mig synes, att man i detta avseende kan gå med på den definition, som Kungl. Maj:t givit och som utan tvivel är den riktiga. Dessutom bestämmas dessa saker genom de bilagor, som bifogats i propositionen, och som skola fastställas genom prövning vart tredje år, och man blir då i tillfälle att justera dessa förhållanden, om det visar sig behövas.

Den siste talaren yrkade avslag av det skälet, att han ville ha i visst avseende strängare bestämmelser. Han ville, att det förslag, som medicinalstyrelsen 1909 framlade, skulle genomföras. Men tror någon, att det finnes möjlighet att få fram detta? Jag kan icke förstå, att man av detta skäl skulle vilja avslå föreliggande förslag. Hur kan någon tro, att detta vore möjligt?

Jag vill till sist upptaga en anmärkning, som framställdes av herr Bogren. Han framhöll, att apoteksvarorna äro så dyra. Ja, gunås så visst, det äro de! Men därför är det också av vikt, att Kungl. Maj:t har möjlighet att reglera priserna på dem, att fastställa en taxa, så att de icke få gå i höjden huru mycket som helst. Men tro herrarna, att det är sättet att göra läkemedlen billigare, att kringskära apotekarnas försäljningsrätt så mycket som möjligt. Ju mer deras förtjänst minskas, dess mer riskerar man att läkemedlen måste höjas i pris. Det är redan nu ett hundratal apotek, som ha så liten omsättning om året, att de endast med nöd kunna taga sig fram. Tro herrarna, att det är rätta sättet att ännu mera kringskära apotekarnas försäljningsrätt till förmån för färghandlare och kemikaliehandlare eller handlare med humbugsmedicin, som reda sig bra i alla fall. Nej, visst icke. Huvudskälet till att jag är med om stadgan är just, att man därigenom i avlägsnare landsändar skulle kunna erhålla läkemedel billigare, även sådana som säljas efter recept; ingen har ju tänkt, att man skulle kunna undvara apoteken, åtminstone för försäljning av läkemedel enligt recept.

Jag vidhåller, herr talman, mitt föregående yrkande.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Det har sagts, att förevarande stadga icke skulle ha något sammanhang med den reform av apoteksväsendet, som måste genomföras efter 1920. Jo, den har det sammanhanget, att det, huru än denna reform

blir genomförd, förutsättes att man får fastslaget, vad som menas med apoteksvaror. Det finnes för närvarande icke bestämt, men genom denna stadga skall man få detta fastslaget. Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Vad beträffar påståendet, att man icke skulle kunna komma åt humbugsmedicinen med denna stadga, så tillåter jag mig att erinra om innehållet i § 2 mom. 3, där det står, att om en vara är hälsofarlig, så skulle den på framställning av medicinalstyrelsen kunna förbjudas av Kungl. Maj:t. Genom detta har man erhållit möjlighet att, när en vara utbjudes för att bota alla möjliga sjukdomar och denna vara verkar skadligt för någon av dem, få den förbjuden; man kan förhindra, att den utbjudes i det föregivna syftet att kunna bota alla sjukdomar, och det är ju häri som det egentligen humbugsartade ligger.

Att apotekarna sälja humbugsmedicin är sant, beklagligt sant, men jag tror, att om vi i detta avseende komma till rätta med fabrikanterna, vi skola lyckas att komma till rätta med apotekarna sedan. Beträffande priserna ligger det i statsmakternas händer att kunna reglera prisen på de varor, som säljas på apoteken, genom taxor, under det att prisen å de varor, som gå i den fria handeln, icke av statsmakterna kunna regleras.

Så några ord om den av herr Lindhagen föreslagna förändringen i den första paragrafen. Han föreslår, att man skulle borttaga ordet »förebygga». Nu finnes det en hel massa medel, som äro avsedda att förebygga sjukdomar. Det omnämndes i utskottet i detta avseende ett sådant ämne som kvicksilver, som användes för en del sjukdomar; vad slags sjukdomar det är, skall jag icke i detalj närmare ingå på. Men vad som skall förstås med detta något svävande begrepp bestämmes närmare i bilagorna 1 och 2, där man har en lång specifikation av vad som menas med apoteksvara och varigenom ordet förebygga får sin fulla förklaring. Skulle man då taga bort ordet »förebygga» i den första paragrafen, så skulle bilagorna icke så motsvara den första paragrafen, som de borde göra.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottet hemställan i fråga om nu föredragna paragraf; 2:o) bifall till det av herr Hellberg i Lycksele under överläggningen framställda yrkandet; och 3:o) bifall till det av herr Lindhagen i hans senaste anförande gjorda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid av herr Bogren, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i fråga om 1 § i förevarande förslag till apoteksvarustadga, röstar

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Den det ej vill, röstar
Ja;
Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Hellberg i Lycksele under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 102 ja mot 53 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan, såvitt densamma avsåge förevarande paragraf.

§ 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle § 3 lyda sålunda:

§ 3.

De i §§ 1 och 2 nämnda bilagor skola minst vart tredje år av medicinalstyrelsen i samråd med kommerskollegium och tekniska högskolan samt efter apotekarsocietetens direktions hörande granskas och därefter hos Kungl. Maj:t anmälas till fastställelse.

I sin motion hade herr *Hamrin* tillstyrkt, att åt paragrafen måtte givas denna avfattning:

De i §§ 1 och 2 nämnda bilagor skola minst vart tredje år granskas och därefter hos Kungl. Maj:t till fastställelse anmälas av en kommitté, som för var gång utses av Kungl. Maj:t. I denna kommitté skola inväljas professorn i medicin vid någon av landets medicinska högskolor, professorn i kemi vid tekniska högskolan, en föreståndare för en kemisk-teknisk fabrik med de kvalifikationer för en sådan, som i stadgans § 4 bestämmes, en grosshandlare med apoteksvaror med de kvalifikationer för en sådan, som i stadgans § 7 mom. 1 bestämmes, en apoteksföreståndare samt en representant för drog- och kemikaliehandeln.

I händelse av lika röstetal har den av kommittén själv utsedde ordföranden bland dess medlemmar utslagsröst.

Vidkommande denna paragraf hade herr *Lindhagen* i sin reservation hemställt, att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stjärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner vid § 3 uttala, att Riksdagen önskade bliva hörd över ändringar uti bilagorna till förslaget, innan sådana av Kungl. Maj:t fastställdes.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr *Lindhagen*: Jag vill här yttra något, åtminstone vid § 3, då talmannens rastlösa klubba ej gav mig andrum att hinna ens begära ordet vid § 2, där jag ock reserverat mig. Förhållandet är, att Kungl. Maj:t infordrat Riksdagens yttrande över detta lagförslag. Nu innefattas själva realiteten av lagför-

slaget uti de vid lagförslaget fogade bilagorna, och kommissionen säger om den saken, att »genom uppräknigen, utvecklingen och exemplifieringen i de till stadgeförslaget hörande bilagorna lär omfattningen av begreppet apoteksvara hava blivit så noggrant bestämd, att definitionen icke bör tillmätas en alltför stor betydelse». — Med andra ord bilagorna, utgöra själva huvudsaken i förslaget.

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Nu innebär emellertid Kungl. Maj:ts hemställan, att Riksdagen icke vidare skall få yttra sig över ändring av bilagorna, utan denna ändring skall vara uppdragen åt Kungl. Maj:t, som har att rätta sig efter förslag av medicinalstyrelsen i samråd med tekniska högskolan och kommerskollegium. Med andra ord, de verkliga förändringarna i denna författning komma hädanefter att ske till och med utan Riksdagens hörande. Då detta är i hög grad stridande emot 60 § regeringsformen, ber jag att få hemställa om bifall till mitt reservationsvis framförda yrkande, »att Riksdagen måtte vid 3 § uttala, att Riksdagen önskar bli hörd över ändringar uti bilagorna till förslaget, innan sådana av Kungl. Maj:t fastställas».

Häruti instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Bogren*.

Herr *Widén*: Herr talman! Det yrkande, herr *Lindhagen* här framställt, gjorde han också i utskottet, där det diskuterades mycket härom. Jag skall emellertid be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Denna innehåller ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att orden efter »apotekaresocietetens direktionens hörande» skulle utgå. Utskottet anser nämligen, att det är onödigt att särskilt föreskriva att höra apotekaresocietetens direktion, utan vill lämna vederbörande — medicinalstyrelsen och de andra myndigheterna samt Kungl. Maj:t — tillfälle att höra vem de vilja.

Det var för att tillmötesgå ett yrkande av herr *Lindhagen*, utskottet vidtog nämnda ändring. Men att, såsom han tillika yrkade, föreskriva som nödvändigt, att Kungl. Maj:t vart tredje år skall framlägga bilagorna inför Riksdagen, så vitt det är någon ändring ifrågasatt i dem, vore synnerligen opraktiskt. Om herrarna hade tillgång till propositionen och såge på bil. I med de många och rysligt långa främmande orden, som till en del äro nästan omöjliga att läsa, skulle herrarna naturligtvis finna det vara ytterst opraktiskt, att för att göra en så obetydlig ändring i någon av dessa bilagor, därom skulle göras en hemställan till Riksdagen som kunde återkomma vart tredje år. Det är väl ändå onödigt att besvara Riksdagen i frågor som det icke ligger ringaste vikt uppå.

Nu vill jag dessutom beträffande denna sak erinra om, att herr civilministern i sitt anförande i dag varit inne på denna fråga och sagt, att om det från något håll ifrågasatts sådan

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

ändring i bilagorna, som skulle i någon mån tangera principerna, sådana de äro fastslagna i stadgan, det faller av sig självt, att Kungl. Maj:t måste anse sig skyldig att icke vidtaga en sådan förändring utan att höra Riksdagen. Nu veta vi, hur läkemedel och sammansättningen av dem kunna förändras med tiden, och då vore det väl i högsta grad olämpligt, som jag sagt, att Riksdagen skall besväräs för varje gång det befinnes nödvändigt att göra den minsta förändring i detta avseende.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lindhagen: Den siste talaren tyckte, att den av mig uttalade grundsatsen var opraktisk. Men det är i konstitutionellt hänseende, som frågan är av betydelse, och därvid måste det anses synnerligen egendomligt, att denna stadga skall helt och hållet överflyttas till att bli administrativ författning. Så kommer faktiskt att ske genom bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna paragraf.

Det är icke sagt, att det blir en ändring vart tredje år i bilagorna med de många krångliga namnen, som herr Widén tyckte det var så opraktiskt att avtrycka och skriva, men det kan bli i alla fall en ändring då och då.

Ett löfte av en enskild statsrådsledamot, att ifall en ändring blir betydelsefullare, Riksdagen skall höras, är icke en konstitutionell form för iakttagande av Riksdagens rättigheter, och ett sådant löfte binder icke en efterkommande innehavare av en statsrådsbefattning.

Jag förundrar mig över huru tiderna förändras. Nu är det aldrig fråga om att iakttaga Riksdagens rätt, utan ju mera administrativ lagstiftning desto bättre. Förr i världen skulle det icke ha fallit någon i Andra kammaren in att så lätt och glatt som nu sker gå med på ett sådant utvidgande av den administrativa lagstiftningen. Jag tror, att Adolf Hedin vänder sig i sin grav just nu.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder framkomna yrkan- dena, biföll kammaren utskottets hemställan i vad den rörde § 3.

§§ 4—6.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Kungl. Maj:t hade givit följande lydelse åt paragrafens *första* moment.

§ 7.

Ang. apoteks-
varuslagda.

(Forts.)

Mom. 1. Vill annan person än apoteksföreståndare idka grosshandel med apoteksvaror, skall han, med iakttagande i övrigt av vad i gällande författningar stadgas om anmälan av grosshandelsrörelse i allmänhet, därom göra skriftlig anmälan, på sätt i § 4 stadgas för den, som åstundar att fabriksmässigt tillverka apoteksvara, och därvid med sådant intyg, som i samma § omfattas, styrka att antingen han själv eller av honom såsom föreståndare anställd person äger skicklighet att bedriva sådan rörelse.

Grosshandlare, som i detta moment avses, är berättigad att försälja apoteksvara till person, som enligt § 6 äger till riket införa sådan vara, dock, beträffande de i punkterna b), d) och e) i samma § nämnda personer, endast i den mån varan kan antagas vara för köparens där angivna ändamål behöflig. Grosshandlare, varom i detta moment är fråga, får icke hålla till salu, försälja eller utlämna apoteksvara i öppen bod.

I fråga om detta författningsrum hade herr *Persson* Norrköping uti sin motion hemställt, att Riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror från detaljhandeln med samma varor, varjämte uti avgivna vid momentet fogade reservationer föreslagits:

av herr *Lindhagen*, att Riksdagen måtte med anledning av herr *Perssons* i Norrköping motion uttala, att, intill dess apoteksväsendet ordnats vid tiden för apoteksprivilegiernas upphörande år 1920, grosshandeln med apoteksvaror borde frigivas endast genom koncession, vilken förbunde koncessionshavaren att underkasta sig de villkor, som vid nämnda organisation kunde bestämmas; samt

av herrar *Persson* i Norrköping och *Petrén*, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett, att frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror icke borde medgivas.

Sedan momentet föredragits lämnades på begäran ordet till

Herr *Persson* i Norrköping som yttrade: Som herrarna behagade finna, har jag jämte herr *Petrén* vid denna paragraf avgivit en reservation, i vilken vi föreslå »att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett, att frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror icke må medgivas».

Vi voro i utskottet fyra ledamöter av den uppfattningen, och herr *Lindhagen* har biträtt denna reservation fastän i ett annat sammanhang; han har i sin reservation gjort samma yrkande som jag och herr *Petrén*. Den fjärde rösten har icke ansett sig böra avgiva reservation.

Inom Första kammaren har vid detta ärendes behandling

Ang. apoteks- denna reservation erhållit 36 röster. Reservationen ställdes nämligen upp mot hela stagdeförslaget som sådant.
varustadga.
(Forts.)

Jag har förut haft tillfälle framhålla här i kammaren, huru som det efter 1920, då förhållandena skola ordnas, blir nödvändigt för underlättandet av möjligheten för allmänheten att få billiga läkemedel att taga pengar ifrån något håll. Frigiva vi nu grosshandeln med apoteksvaror, blir det för statsmaterna ingen annan utväg än att taga dessa enbart ur detaljhandeln. Är det då skäligt, att grosshandeln frigives, då detaljhandeln måste beskattas?

Jag ber även att få förutskicka, att allmänheten nu icke har något som helst intresse av saken, ty apoteksvarorna komma varken att fördyras eller bli billigare, vare sig utskottets hemställen eller min reservation tages, därför att apoteksvarornas pris bestämmas av en särskild taxa, som är fastställd av Kungl. Maj:t. Annat blir det nog längre fram. Man brukar alltid säga, att mellanhänder fördyra. Här har man nu i § 4 frigivit den fabriksmässiga tillverkningen av läkemedel. Nu vill man ovanpå denna fabrikation uppbygga en särskild grosshandel, allt under det naturligtvis fabrikanten är i sin fulla rätt att även idka grosshandel. Man vill vid sidan av fabrikantens grosshandel skapa fram en särskild mellanhand, en aldeles särskild grosshandel. Det är detta vi ansett onödigt, därför att det, om icke för ögonblicket så längre fram, helt visst kommer att fördyra varan.

På grund av dessa skäl och på grund av vad jag i övrigt tillåtit mig anföra under debatten om § 1, tillåter jag mig, herr talman, att, med avslag å utskottets hemställen, yrka bifall till min och herr Petréns reservation vars slutkläm lyder: att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att Riksdagen ansett, att frigivandet av grosshandeln med apoteksvaror icke må medgivas.

Jag ber att få beteckna det som min absoluta övertygelse, att kammaren gör klokt i att här följa denna reservation.

Vidare anförde:

Herr Igel: Herr talman, mina herrar! Jag är av en annan uppfattning än min ärade vän herr Persson i Norrköping i denna fråga. Jag är av den uppfattningen, att det icke ligger någon synnerligen stor fara i att frigiva grosshandeln på detta område. Huru än dessa förhållanden bli reglerade 1920, bör man dock kunna hoppas, att man skall kunna komma till rätta med den grosshandel, som då finnes. Vi ha ju icke velat göra inskränkningar på ett sådant område som detta, utan velat lämna största möjliga frihet, och vi tro, att det skall gagna hela landet, om vi så göra. Jag skall icke ingå på någon längre bevisföring, utan endast inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag i denna del.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: *Ang. apoteks-
varuslagda.*
Herr talman! Jag har haft tillfälle att förut yttra ett par ord om denna punkt och har därför nu icke mycket att tillägga. (Forts.)

Det är ju så, som den föregående talaren sade, att man önskat frigiva grosshandeln, huvudsakligen på grund av de uttalanden, som avgivits av tekniska högskolan och som åberopats i den kungl. propositionen och intagits i utskottets utlåtande. Tekniska högskolan har ansett, att detta frigivande skulle vara en god hjälp för den kemiskt-tekniska industri, som under de sista åren blomstrat upp här i landet. Nu vill jag medgiva, att skall man gå allenast efter strikta linjer, så voro skälen för att grosshandeln förbehålles åt apoteken ganska goda. Men jag vill säga, att praktiskt taget tror jag, att man i detta fall och i den situation, som föreligger bör följa utskottets förslag. Jag tror icke, att det är någon fara för, att vi skulle få någon olägenhet av att en eller annan sådan grosshandelsrörelse uppkommit, då vi skola slutligt ordna apoteksförhållandena efter år 1920. Jag tror, att genom den konkurrens, som kommer att uppstå — om det blir någon grosshandel av betydelse på detta område — dessa grosshandlare icke skola bli så svåra att komma till rätta med vid det slutliga ordnandet. Men jag vill tillägga: om det föreslagits, att man skulle förbehålla grosshandeln åt apoteken, huru skulle då de, som nu hyst tvekan mot stadgan sådan den i förslaget ställt sig? Jag är övertygad om, att den enighet, som i det stora hela torde förefinnas mellan de olika näringar, som äro intresserade på detta område, just uppnåtts därigenom att man ansett sig kunna frigiva grosshandeln.

Huru kommer denna sak att ställa sig för Kungl. Maj:t om kamrarna stannar i olika beslut? Första kammaren har godkänt Kungl. Maj:ts förslag om att grosshandeln skall frigivas. Beslutar nu Andra kammaren, att den icke skall frigivas, kan jag icke förstå, att Kungl. Maj:t kan intaga någon annan ställning än att gå med Första kammaren, ehuru det eljest kan vara angenämare att gå med Andra kammaren. Kungl. Maj:t har ju själv föreslagit det som Första kammaren antagit. Jag är övertygad om, att kammaren icke vill sätta mig i det antydda predikamentet, utan att kammaren kommer att bifalla det föreliggande förslaget. Jag tror detta vara det riktigaste i den nuvarande situationen och icke förenat med någon avsevärd risk för framtida ordnande av vårt apoteksväsende.

Herr Lindhagen: För närvarande läser det vara två apotekare, som utöva denna grosshandel. Jag gissar, att de icke äro så särdeles billiga, åtminstone torde de icke särskilt lägga an på att vara det, när de sälja sina varor. Man kan sålunda säga, att de inneha ett slags monopol. Därför har jag föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle giva vem som helst koncession under

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

denna tid med villkor, att man finner sig i, att rättigheterna eventuellt indragas 1920. Jag tycker det skulle vara fördelaktigt, om man kunde ordna det så, och på samma gång varorna bleve billigare. Det är i den riktningen som jag formulerat mitt yrkande, som ock förordades i lagutskottet av den person från vederbörande håll, som föredrog ärendet där. Emellertid är det icke värt att för mycket märka ord. Jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Persson i Norrköping avgivna reservationen, och i detta yrkande inlägger jag då den betydelse, som framgår av mitt muntliga anförande.

Herr Widén: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i denna fråga till förmån för utskottets förslag, som är lika med Kungl. Maj:ts. Jag tror, att det vore att sträcka restriktionerna för långt att i detta avseende icke gå med Kungl. Maj:t. Skälet till att man velat frigiva grosshandeln är, att den som nämnts för närvarande ligger i händerna på ett par apotekare, men att man ansett det vara skäl i, att det bleve flera, som bleve i tillfälle att idka sådan rörelse, och därtill personer med handelsstudier och handelserfarenhet. Det är så, att vi nu äro helt och hållet beroende av utlandet på detta område, och detta är ytterst anledningen till, att förslag framstälts om grosshandels frigivande. Jag tror icke — och däri har utskottet varit så gott som enigt — att detta skulle medföra olägenheter för ordnandet av apoteksförhållandena 1920. Tvärtom har det varit utskottets tanke, och jag tycker, att den ligger tämligen naturligt till, att då man gör grosshandeln fri, borde de små apoteken få tillfälle att få sina apoteksvaror, som de måste köpa i andra hand, billigare än nu är förhållandet. — Jag vill vidare erinra om, att vi ha utlandets föredöme på detta område både i våra grannländer och i Tyskland. Förhållandena äro visserligen något annorlunda ordnade i våra grannländer än här föreslås, men i Tyskland är det närmast såsom här föreslås, och det synes mig att man mycket väl kunde ordna denna sak hos oss som det är i sistnämnda land.

Jag tror därför, att det är klokast att gå med på utskottets förslag, som icke innehåller någon avvikelse från Kungl. Maj:ts.

Herr Persson i Norrköping: Mina ärade motståndares skäl synas mig synnerligen magra. Teknologföreningen har visserligen sagt, att grosshandels frigivande skulle främja medicinalväxtodlingen. Men det är vilseledande, ty medicinalväxtodlingen främjes genom inhemsk fabrikation och därmed förbunden grosshandel. Medicinalstyrelsen har icke ifrågasatt grosshandels frigivande, och kommerskollegium — också en myndighet, som man bör taga hänsyn till — har sagt, att den icke borde frigivas. Jag står följaktligen i gott sällskap.

Nu säges det, att det föreliggande förslaget icke skulle vara

förenat med några olägenheter. Jo, de olägenheter, som äro förenade med förslaget, skulle framträda, om 1920 privata män hade tagit denna försäljning om hand och staten skulle vilja inlösa apoteksvaruförsäljningen och hela denna grosshandel. Då skulle representanterna för denna grosshandel komma att salta priserna, var lugn för det. Tänk på tobaksmonopolet, tänk på tobakshandeln, tänk på varje rörelse, som det är fråga om att inlösa. Det kommer att bli höga pris, ifall statsmakterna skulle besluta att denna försäljning skulle inlösas.

*Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)*

Jag skulle icke haft något mot att gå in på koncessions-systemet, men kunde det icke, då jag icke lyckades erhålla någon hållpunkt, och därför ansåg jag mig böra hålla på det yrkande, som jag har gjort. Alla sakskäl tala för den uppfattning, som jag haft. Det är på grund av en kompromiss, man gått på den andra linjen, men Riksdagen har icke något skäl att i detta fall göra på samma sätt. Herr civilministern frågade, huru det skulle gå, om Andra kammaren icke ville frigiva grosshandeln, under det att Första kammaren velat frigiva den. Låt grosshandeln falla, det tycker jag är det bästa.

Herr Thorsson: Herr talman! Då jag yttrade mig första gången, anförde jag, att det skäl, som förmått mig att yrka avslag, varit, att man ifrågasatt att lämna grosshandeln fri. Jag kan icke tillägna mig den uppfattning, som utskottets ordförande förfäktat, nämligen att om man lämnade grosshandeln fri, skulle det gå lättare att ordna detta spörsmål 1920. Nej, jag instämmer fullt med den siste talaren, att nog skola de, som erhålla laglig rätt att öppna grosshandel med apoteksvaror, efter alla konstens regler komma att utnyttja denna rätt 1920.

Resultatet av denna överenskommelse blir det, att det egentliga ekonomiska utbytet kommer att stanna i andra händer, medan statsverket får betala kostnaderna för upprättande av apotek i ödebygderna.

Om herr civilministern är tveksam om vilken kammare han skall följa, vill jag erinra honom om, att både han och övriga ledamöter av regeringen ofta uttalat, att det är dock egentligen i Andra kammaren, som tyngdpunkten i det parlamentariska livet ligger, så icke skall det väl behöva bli någon själapina i regeringskretsar, om t. ex. Andra kammaren beslutar att sätta p för frigivande av grosshandeln med apoteksvaror.

För min del skall jag därför hemställa om bifall till herrar Perssons och Petréns reservation.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! När herr Sven Persson säger, att alla skäl ligga på hans sida, skall jag be att få bestrida detta. Det är just därför att utlandet, särskilt Tyskland, har sin engroshandel ordnad på detta sätt, som

*Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)* vi hittills varit så underlägsna i konkurrensen på detta område och under nuvarande förhållanden nödgas taga så gott som hela vårt behov av apoteksvaror från utlandet. Vi kunna aldrig tänka på att komma på egna fötter i detta avseende, förrän vi fått vår engroshandel ordnad på samma sätt. Det är alldeles nödvändigt, synes det mig, att distributionen centraliseras på ett rationellt sätt i detta avseende såväl som i alla andra. Alla skäl synas mig tala för att engroshandeln bör flyttas över på svensk botten.

Herr Sven Persson utgår i sitt resonemang från statsmonopolet. Ja, med den utgångspunkten är det ju mycket naturligt, att man kommer till ett sådant resultat, som han gjorde, men jag får för min del säga, att jag icke tror på statsmonopolet, jag tror det vore olyckligt, om vi någonsin sloge in på den bogen, och ur den synpunkten kan jag icke finna annat, än att det vore lyckligt och bra, om Riksdagen kunde bifalla utskottets förslag.

Man säger, att resultatet av allt detta endast skulle bli, att de utländska firmorna anlade filialer här i Sverige. Ja, men det vore väl bra mycket bättre, än om vi icke finge några sådana filialer. Detta är för övrigt endast ett löst påstående; man vet icke, om några sådana filialer skola komma till stånd. Man har väl bra mycket större fördel av att en verkligt stor engroshandel komme till stånd inom landet, och för övrigt komme ju icke denna engroshandel att befatta sig endast med apoteksvaror och sådant utan också med en massa varor, som behövas för de tekniska fabrikernas räkning. Just genom att engroshandeln får båda dessa avsättningsområden, kan den växa sig stark och kraftig. För övrigt är det mycket svårt att skilja på dessa apoteksvaror och de varor, som de kemisk-tekniska fabriken behöva.

Under nu föreliggande omständigheter skall jag be att få yrka bifall på utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, i vad anginge förevarande moment, dels ock på bifall till den av herrar Persson i Norrköping och Petré vid momentet avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Herr Thorsson begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i fråga om § 7 mom. 1 i förevarande förslag till apoteksvarustadga, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstas

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Persson i Norrköping och Petrén vid berörda moment avgivna reservationen.

Omröstningen utföll med 82 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i berörda del.

Mom. 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 5 i Kungl. Maj:ts stadgeförslag lydde sålunda:

Mom 5. Inom riket insamlade växter eller växtdelar må, ändock att de enligt bilaga I vid denna stadga äro att hänföra till apoteksvaror, i oblandat skick fritt försäljas.

I avseende å detta mom. yrkades i de av herr *Stärner* m. fl. samt herr *Bogren* m. fl. väckta motionerna, att detsamma måtte erhålla följande lydelse:

Mom. 5. Växter eller växtdelar må, ändock att de enligt bilaga I vid denna stadga äro att hänföra till apoteksvaror, fritt försäljas.

Mot utskottets ovan berörda hemställan i fråga om detta moment hade herrar *Persson* i Norrköping och *Petrén* reserverat sig.

Därjämte hade herr *Lindhagen* beträffande förevarande moment reservationsvis hemställt, att Riksdagen måtte med anledning av herrar Stärners m. fl., Bogrens m. fl. och Norins motioner uttala, att Riksdagen ej funnit sig övertygad om nödvändigheten eller lämpligheten att inskränka den fria handeln till endast inom riket insamlade växter och växtdelar eller till deras försäljning allenast i oblandat skick.

Momentet föredrogs, varefter

Herr *Bogren* yttrade: Vid detta moment har jag tillåtit mig att jämte några andra kammarledamöter föreslå den ändringen, att den handel med växtdroger, som icke beröres av giftstadgans bestämmelser, fortfarande skulle få vara fri. Med anledning därav och för att icke upptaga kammarens tid ytterligare, ber jag att få yrka bifall till herr Lindhagens vid detta moment fogade reservation.

Vidare anförde:

Herr *Persson* i Norrköping: Jag har icke kunnat gå samma väg, som den ärade motionären och herr *Lindhagen*, och ej

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

heller har jag kunnat följa med utskottet, som dock gått mig en bit till mötes i sin motivering, där utskottet förklarar, att man borde i någon mån se till, om denna växtdroghandel kunde frigivas.

Jag har nämligen haft den uppfattningen, att de faror, som skulle ligga däri, att momentet bibehölls sådant det är, äro obefogade. Momentet lyder ju: »Inom riket insamlade växter eller växtdelar må, ändock att de enlig bilaga I vid denna stadga äro att hänföra till apoteksvaror, i oblandat skick fritt försäljas.» Jag har ansett, att man icke bör gå vidare här och söka ytterligare tumma på denna bestämmelse. Man torde näppeligen kunna i denna bestämmelse inlägga den meningen, att inhemska örter icke skulle få försäljas, därför att till äventyrs någon främmande ört kommit med bland dem.

Går man däremot med herr Lindhagen och utskottet, så gör man i och med detsamma bestämmelserna i stadgans bilaga II illusoriska. Jag anser därför, att Riksdagen i stället för utskottets motivering borde antaga den motivering, som jag och herr Petrén i Första kammaren föreslagit vid detta moment. Vi söka där bevisa, att ingen ändring bör göras i den bestämmelse Kungl. Maj:t föreslagit, då vi anse, att denna bestämmelse är alldeles riktigt formulerad.

Jag ber alltså att få yrka bifall till min och herr Petréns reservation.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna både av betänkandet och av de senaste två talarnas anföranden, föreligga här tre vägar, nämligen dels vad Kungl. Maj:t föreslagit, dels utskottets förslag och dels den motion, till vilken herr Bogren yrkat bifall. Utskottets ståndpunkt ligger mitt emellan dessa båda andra, och det kan således sägas, att det ställer kyrkan mitt i byn; skiljaktigheterna mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts förslag äro dock mycket minimala. Det har nämligen från en del håll erinrats, att den fria handel med inhemska växter och växtdelar, som § 7 mom. 5 avser att medgiva, icke skulle få äga rum, om dessa växter eller växtdelar bleve på något det oskyldigaste sätt hopblandade, även om det vore endast mekaniskt. Detta skulle nämligen följa av föreskriften i Kungl. Maj:ts förslag, att de icke få fritt försäljas annat än »i oblandat skick». Nu har man genom detta stadgande i främsta rummet velat förhindra, att de få försäljas av vem som helst, även då de undergått bearbetning eller beredning som droger eller annan behandling för medicinskt ändamål. Det är detta man egentligen synes hava avsett att förhindra. Det har nu häremot påpekats, att det ju skulle kunnat hända, att örterna helt ofrivilligt blandats ihop; och då vore det hårt, om det skulle vara förenat med straffpåföljd att försälja dessa.

Utskottet har därför i punkt 3 av sitt betänkande yttrat, att

det funnit önskvärt, att det i samma moment förekommande uttrycket »i oblandat skick» blivit förtydligat, och i motiveringen står detta uttryckt på följande försiktiga sätt:

»Till undvikande av det missförstånd, som tilläventyrs kunde förorsakas av föreskriften, att i mom. omnämnda växter eller växtdelar få försäljas allenast i »oblandat» skick, har utskottet emellertid funnit önskligt, att stadgandet så avfattades, att växter eller växtdelar icke äro uteslutna från fri försäljning redan på den grund, att olika slag av sådana, utan att hava undergått bearbetning eller beredning, blivit sammanblandade, därest nämligen denna sammanblandning är av den art att de lätteligen åter kunna sorteras.»

Nu har det uppgivits inför utskottet av den sakkunnige, som dit inkallats, att det torde vara rätt svårt för Kungl. Maj:t att åstadkomma vad utskottet här velat ha fram. Detta må nu så vara, men nog synes det, att det kunde vara önskvärt, att man finge ett sådant missförstånd, som här beröres, avlägsnat i den mån det är möjligt. Utskottet har, som sagt, icke funnit sig kunna gå längre än till att angiva detta såsom något önskvärt, och det är väl alltså icke så mycket att befara av ett bifall till utskottets förslag i denna del. Herr Perssons i Norrköping farhågor i detta hänseende synas mig vara skäligen onödiga. Nu har också Första kammaren, vars medlemmar i utskottet ursprungligen stodo hårdast på att man icke skulle intaga detta tillägg, gått med därpå, och det förefaller då, som om Andra kammaren tryggt kunde följa exemplet.

Vad däremot beträffar herr Bogrens yrkande, så står det nog på en helt annan grund än Kungl. Maj:ts förslag. Det innebär nämligen ett fullständigt frigivande av handeln med utländska växtdroger. Detta har synts utskottet vara mycket riskabelt och det strider helt och hållet mot stadgans läggning i övrigt. Det har visserligen icke påyrkats, men ett bifall till herr Bogrens yrkande skulle utan tvivel också nödvändiggöra åtskilliga ändringar i de bilagor, som äro bifogade stadgan, och sådana ändringar är man ju icke i tillfälle att kunna göra nu. Härtill kommer, att genom det beslut, som är fattat ifråga om § 7 mom. 1, grosshandeln med apoteksvaror och sålunda även med dessa växtdroger blivit frigiven, och därmed synes behovet av tillgång på sådana ha blivit på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosett.

På dessa grunder skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det är redan taget av Första kammaren och den lilla önskan, som utskottet här velat ha uttryckt, synes man fullt väl kunna vara med på.

Herr Lindhagen: Det tjänar ju ingenting till att här framföra något yrkande, ty vi ha i alla fall icke tid att sätta oss in i frågorna. Jag vill emellertid, då herr Bogren yrkat bifall till

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

min reservation, också framställa samma yrkande. Saken är helt enkelt den, att det är mycket svårt i detta fall att veta vad som är riktigt, då man tvingas att fatta ett omdöme. Förut har sådan försäljning av växtdroger, både inhemska och utländska, varit frigiven, men nu vill man inskränka denna frihet till inländska. Jag är icke övertygad om nödvändigheten av att göra en sådan inskränkning. Det har klagats över, att en del örter och annat dylikt, som man anser sig behöva, därigenom icke skulle bli tillgängliga som förut i handeln.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! För formens skull måste jag med återtagande av mitt förra yrkande yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Vår reservation innehåller nämligen icke någon kläm.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan, såvitt densamma rörde nu föredragna moment.

§§ 8—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Åt §§ 21 hade Kungl. Maj:t givit denna avfattning:

§ 21.

Mom. 1. Böter, som enligt denna stadga ådömas, ävensom försäljningsbeloppet för förbrutet gods tillfalla kronan.

Mom. 2. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Uti de av herr *Danström* och herr *Liljedahl m. fl.* väckta motionerna hade föreslagits, att mom. 1 av ifrågavarande paragraf skulle lyda sålunda:

Böter, som enligt denna stadga ådömas ävensom försäljningsbeloppet för förbrutet gods tillfalla kronan med en tredjedel och åklagaren med två tredjedelar.

Herr *Lindhagen* hade reserverat sig mot utskottets ovan angivna hemställan i fråga om denna paragraf samt föreslagit, att propositionens bestämmelse, enligt vilken böter och försäljningsbeloppen för förbrutet gods tillföle kronan, måtte av Riksdagen bifällas.

Vidare hade herrar *Widén m. fl.* uti en vid utlåtandet fogad reservation yrkat, att utskottets hemställan under 4:o) måtte utgå.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Widén: Såsom herrarna finna, har jag tillika med några andra ledamöter av kammaren vid denna paragraf avgivit en reservation. Vår mening har varit, att Kungl. Maj:ts förslag bort tillstyrkas oförändrat och att således punkt 4 i utskottets hemställan borde utgå.

Frågan gäller, huruvida åklagare skall tilläggas andel i böter och beslagtagna varor. Det har av ett par motionärer föreslagits, att så skulle bli förhållandet, vilket däremot icke var fallet i Kungl. Maj:ts proposition. Utskottsmajoriteten har tillstyrkt den väckta motionen i denna del, men jag och mina medreservanter ha ansett, att detta innebär en onödig skärpning i Kungl. Maj:ts förslag. Under senare år har nämligen i detta hänseende börjats på att göra sig gällande en annan princip än den, som legat till grund för tillerkännandet av bötesandelar åt åklagare. Man anser nämligen, att åklagaren bör göra sin plikt, vare sig han får andel i böter och beslagtaget gods eller icke. Visserligen kan det nog anföras exempel på författningar även från några av de senare åren, där man tillerkänt åklagaren dylika andelar, men man har dock i allmänhet slagit in på den nyssnämnda nya principen. För min del är jag fullkomligt övertygad om, att åklagarna i varje fall komma att göra sin plikt, även därest apoteksvarustadgan i detta stycke får bli sådan den av Kungl. Maj:ts föreslagits. Att straffbestämmelserna hittills varit så ineffektiva, beror därpå, att man icke funnit det löna sig att beivra överträdelser, emedan böterna varit så ytterligt små. Men när böterna komma att uppgå till de belopp, som här äro ifrågasatta, torde man icke alls behöva befara, att straffbestämmelserna skola bli ineffektiva.

Dessutom är att märka, att det från deras håll, som ivra för den fria försäljningen, har uttalats rätt stora farhågor för att de nya straffbestämmelserna skulle kunna föranleda till trakasserier, och detta skulle ju kunna ha skäl för sig om åklagarna alldeles speciellt uppmuntrades till att anhängiggöra måhända mindre välbetänkta åtal genom att tilläggas bötesandelar. Med hänsyn till de farhågor, som i det hänseendet anförts mot stadgan och dess verkan, torde det vara mindre välbetänt att skaffa ytterligare en eggelse för åklagarna att härvidlag fara hänsynslöst fram.

Jag skall därför be att få tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del, d. v. s. att punkt 4 i utskottets hemställan utgår.

I detta anförande instämde herrar *Olofsson* i Åvik, *Bogren*, *Jansson* i Edsbäcken, *Igel* och *Magnusson* i Tumhult.

Herr *Liljedahl*: Herr talman! Endast några ord. Då denna punkt är upptagen från den motion, som jag och mina medmotionärer ha väckt, så skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan. Samtliga jurister i lagutskottet, utom dess ärade ordförande, ha biträtt punkten, åtminstone stå inga andra

Ang. apoteks-
varustadga.
(Forts.)

antecknade såsom reservanter. Jag har samma ideal av en åklagare som utskottets ärade ordförande, nämligen att han bör göra sin tjänstemannaplikt, utan att några stimulerande medel behöva anlitas i form av andel i böter, men detta förutsätter, enligt vad professor Alexanderson upplyst mig om, att åklagareväsendet omorganiseras. Så länge som åklagaren här löper beslagsrisk, bör denna motvägas av andel i böterna, och det är för att få en säker vakthållning kring stadgan och för att kunna komma åt alla försök till missbruk, som jag tagit upp denna punkt. Första kammaren har redan bifallit densamma.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag begärde ordet, med anledning av att herr Liljedahl sade, att samtliga jurister i lagutskottet utom dess ordförande biträtt hans i motionen uttalade uppfattning. Det har icke heller jag gjort, utan i min reservation har jag anfört om detta herr Liljedahls förslag följande: »Det är föga tilltalande att stimulera åklagarmakten att göra sin plikt genom dylika lockelser. Det är nedsättande för ämbetet, demoraliserande för karaktären samt leder dessutom lätt till bönhaseri.» Det är således ett ofantligt avståndstagande från den uppfattning, som herr Liljedahl uttalat.

Jag tycker, att när vi äntligen kommit därefter i lagstiftningen, då det är fråga om allmän lag, att icke tro, det åklagarmaktens innehavare ej kunna göra sin plikt, utan att man betalar dem varje gång någon andel av bötesmedel, som skola uttagas av en stackars skyldig, så borde vi söka införa den grundsatsen även i den administrativa lagstiftningen. Försöken att fortgå på den vägen finner jag synnerligen lofvärda, och jag kan på inga villkor vara med om herr Liljedahls förslag.

Herr Persson i Norrköping: Denna punkt är den, som jag varit mest tveksam om i hela stadgan. Principiellt ansåg jag Kungl. Maj:ts förslag riktigt, d. v. s. att böterna skulle tillfalla kronan, och att åklagarna skulle göra sin plikt ändå. Men praktiskt sett blir det ingenting av med den plikten i många fall, därför att människorna äro nu en gång icke bättre, än att de behöva särskild uppmuntran för att göra, vad de skulle göra av plikt känsla. Emellertid röstade jag för Kungl. Maj:ts förslag inom utskottet, men ansåg mig dock icke böra reservera mig, och det med hänsyn till att det i finansiella stadganden blivit praxis, att åklagarna skola ha andel i böterna. Så är till ex. förhållandet med jaktstadgan, som kom så sent som 1912, alltså förra året. Där har man bibehållit den gamla praktiska synpunkten, att viss del av böterna skall tillfalla åklagaren. Men jag erkänner, att det principiellt är riktigt, att han icke skall ha det.

Jag har icke något yrkande.

Herr Cederborg: För min del ber jag att få sluta mig till den uppfattning, vilken herr Liljedahl givit uttryck åt. Det är mycket sant, som herr Widén yttrade, att detta stadgande icke förekommer i Kungl. Maj:ts förslag. Men det var dock förordat av medicinalstyrelsen. Det är också sant, att under senare tider man i en del författningar ansett sig vilja och kunna våga reda sig utan en sådan bestämmelse som denna. Men det är väl att märka, att i det stora flertalet av de näringsförfattningar, enligt vilka allmänna åklagaren har att göra beslag, är därmed förknippad denna rätt för honom till bötesandel. Vi få väl komma ihåg, att åklagaren står risken att vid kvarstads upphävande kunna ådömas ersättningsskyldighet. Och för en något så när effektiv tillsyn av denna författnings efterlevnad har åklagaren många gånger kostnader. Skall åklagares rätt till andel i böterna upphävas på detta område, såsom den upphävts på andra områden, så bör det ske något mera generellt och på sådant sätt, att man är i tillfälle att överväga, vad det innebär. Jag tror visst, att även om denna bestämmelse icke skulle komma till stånd, åklagarna skulle göra sin plikt, men man kan icke förbise den stimulus till att mera effektivt övervaka en författning av sådant slag som denna, som ligger i att de få andel i böterna.

Jag ber således för min del att få sluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Med herr Cederborg förenade sig herrar *Zetterstrand* och *Andersson* i Skivarp.

Herr Pettersson i Bjälbo: Huruvida detta skulle vara principiellt riktigt eller icke, därför att det icke står i någon analogi med den senare lagstiftningen, att åklagare skall ha andel i böterna, vet jag ej. Det torde vara olika meningar om den saken. Men vad som är praktiskt sett det bästa och som kommer att göra lagen synnerligen effektiv, är, att åklagaren får andel i böterna. Jag har från denna synpunkt biträtt utskottets förslag, således ur rent praktisk synpunkt, därför att jag anser, att denna bestämmelse kommer att i mycket större utsträckning göra lagen effektiv, än den eljest skulle bli.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Widén: Herr talman! Jag nödgas verkligen hålla på min åsikt, att det är riktigt att här icke tillägga åklagarna bötesandelar, och jag kan icke föreställa mig, att detta skulle innebära den ringaste risk för att lagen skulle bli mindre effektiv, om man gör det här liksom man förut gjort på en del andra områden. För mig synes Kungl. Maj:ts förslag i den vägen fullkomligt riktigt. Det skulle kunna tänkas, jag medgiver det, att det ställer sig litet annorlunda, när det gäller åklagarens andel i beslagtaget gods, därför att därvidlag löper åklagaren verkligen

Ang. apoteks-
varustadga.

(Forts.)

en viss risk. Och det skulle kunna tänkas, att om Andra kammaren fattade beslut i enlighet med reservationen sedan Första kammaren tagit utskottets förslag, Kungl. Maj:t till äventyrs skulle kunna jämka så, att det bleve andel i beslagttaget gods men icke i böter.

Jag tror, att det är alldeles onödigt och oriktigt, om kammaren skulle gå tillbaka till en princip, som man numera börjat förkasta. Att motionärerna, herrar Liljedahl och Cederborg, hålla på sin mening, är icke så underligt, men jag tycker, som sagt, att kammaren icke bör biträda densamma.

Herr Lindhagen: Herr Widén gav en antydan om att, om vi antog Kungl. Maj:ts förslag, så kunde sedan Kungl. Maj:t komma att på angivet sätt jämka på saken, när författningen utgives. Jag ber att få uttala den förhoppningen, att så icke skall ske, utan om Andra kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag, detta också måtte bli det slutliga beslutet i ärendet.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan, i vad anginge § 21, samt vidare på bifall till den av herr Widén m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Slutstadgandet.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 8.

Herr talmannen tillkännagav, att följande interpellationer komme att vid morgondagens plenum besvaras, nämligen:

herr *Rydéns* interpellation till hans excellens herr statsministern angående regeringspropositionernas anhopning vid slutet av riksdagstiden;

herr *Lindmans* interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rörande medling i uppkomna arbetstvister vid statens verk och arbetsföretag m. m.; och

herr *Nilssons* i Tånga interpellation till hans excellens herr statsministern angående genom koncentrerings av svenska sockerfabriksaktiebolagets drift uppkommande arbetslöshet.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,13 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem

Per Cronvall.